

**ILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Vadybos ir verslo administravimo programa
Kodas 62603S107

ANA TAURIENĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**VERSLO VADYBOS BAKALAURO STUDIJŲ PROGRAMŲ
OPTIMIZAVIMAS**

Kaunas 2010

**VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

ANA TAURIENĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**VERSLO VADYBOS BAKALAURO STUDIJŲ PROGRAMŲ
OPTIMIZAVIMAS**

Darbo vadovas _____

Dr. doc. J. Matekonienė

Magistrantė: _____

Ana Taurienė

Darbo įteikimo data _____

Kaunas 2010

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	5
ĮVADAS.....	6
1. STUDIJŲ PROGRAMŲ IR JŲ RENGIMO METODIKŲ ANALIZĖ	9
1.1. Optimizacija mokymo procese.....	9
1.2. Studijų programų rengimo metodika Lietuvoje	15
1.3. Studijų programų pateikimo įgyvendinimui tvarka Lietuvoje	19
1.4. Studijų programų vertinimo kriterijai	21
1.5. Lietuvos, Airijos ir Anglijos bakalauro verslo vadybos studijų programų analizė.....	27
1.6. Lietuvos, Airijos ir Anglijos verslo vadybos bakalauro studijų programų privalumai ir trūkumai	34
1.7. Optimalios studijų programos (dieninis verslo vadybos bakalauras) parengimas	39
2. STUDIJŲ PROGRAMŲ OPTIMIZAVIMO BŪTINUMO IR BŪDŲ TYRIMO METODIKA ..	42
2.1. Tyrimo objektas ir anksčiau atliktų tyrimo tikslingumo analizė.....	42
2.2. Naudojami tyrimo duomenų rinkimo būdai ir tyrimo objektas.....	44
2.3. Klausimyno sudarymas	44
2.4. Atrankos imtis	46
2.5. Duomenų rinkimas	48
3. APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ	49
3.1. Bendri duomenys apie apklausoje dalyvavusius respondentus.....	49
3.2. Studijų programų optimizavimo būtinumas.....	50
3.3. Tyrimo metu pasiūlytų studijų programų optimizavimo būdai (metodai)	57
3.4. Tyrimo rezultatų santykis su iškeltomis hipotezėmis	60
3.5. Tyrimo rezultatų apibendrinimas	61
3.6. Modelio studijų programų optimizavimui parengimas	62
IŠVADOS.....	64
SANTRAUKA	66
LITERATŪRA.....	668
PRIEDAI.....	73

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

LVM – Londono verslo mokykla

VU KHF – Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas

VU- Vilniaus universitetas

KTU – Kauno technologijos universitetas

SKVC- studijų kokybės vertinimo centras

ŠMM – švietimo ir mokslo ministerija

LPS – Lietuvos psichologų sąjunga

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Studijų programos pateikimo įgyvendinimui planas Lietuvoje.....	20
2 pav. Studijų programos vertinimo koncepcija.....	22
3 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas kreditais Lietuvos universitetuose.....	29
4 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Airijos universitetuose.....	30
5 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Anglijos universitetuose.....	32
6 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Airijos universitetuose.....	33
7 pav. Išsilavinimo skirstymas Didžiojoje Britanijoje ir Airijoje.....	37
9 pav. Studijų programos sandara kreditais ir procentais.....	41
10 pav. Dėstytojų ir studentų pasiskirstymas pagal universitetus.....	49
11 pav. Studentų pasiskirstymas pagal.....	50
13 pav. Ar studijų programos optimalios? Studentų nuomonė, %.....	51
14 pav. Ar studijų programos optimalios? Dėstytojų nuomonė, %.....	51
15 pav. Programų trūkumai pagal uždarą klausimą (Studentų nuomonė, %).....	53
16 pav. Programų trūkumai pagal uždarą klausimą (Dėstytojų nuomonė, %).....	54
17 pav. Universitetų pasirinkimo variacija.....	55
18 pav. Optimizacijos būtinumas.....	56
20 pav. Optimizacijos nauda (Studentai).....	57
21 pav. Optimizacijos nauda (Dėstytojai).....	57
22 pav. Studijų programų optimizavimo aspektai (Studentai).....	58
23 pav. Studijų programų optimizavimo aspektai (Dėstytojai).....	58
24 pav. Faktoriai trintys įtakos studijų kokybės gerėjimui (Studentai).....	59
25 pav. Faktoriai trintys įtakos studijų kokybės gerėjimui (Dėstytojai).....	60
26 pav. Verslo vadybos bakalauro studijų programų optimizavimo modelis.....	62

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Studijų vertinimo modeliai ir pagrindinės sentencijos.....	24
2 lentelė Studijų kokybės analizė Lietuvoje.....	25
3 lentelė Vertinimo aspektai, taikomi Lietuvoje ir užsienio šalyse parengtoms ir teikiamoms įgyvendinti neuniversitetinių studijų programoms.....	26
4 lentelė Studijų programų dalykų pasiskirstymas kreditais Lietuvos universitetuose.....	28
5 lentelė Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Airijos universitetuose.....	30
6 lentelė Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Anglijos universitetuose.....	31
7 lentelė Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Lietuvos, Airijos ir Anglijos universitetuose.....	32
8 lentelė Studijų kokybės tyrimai Lietuvoje.....	43
9 lentelė Klausimų tipo pasirinkimo pagrindimas.....	44
10 lentelė ŠU Studijų programų vertinimas.....	52
11 lentelė Esamų verslo vadybos bakalauro studijų programų trūkumai (studentai).....	52
12 lentelė Esamų verslo vadybos bakalauro studijų programų trūkumai (dėstytojai).....	53
13 lentelė Studijų programų trūkumų sprendimo būdai (studentai).....	55
14 lentelė Studijų programų trūkumų sprendimo būdai (dėstytojai).....	55

ĮVADAS

Temos aktualumas. Lietuvoje universitetinė ugdymo sistema yra problemiška sritis. Ją reformuoti buvo siekiama ne kartą, tačiau, anot valstybės kontrolės auditorių: „Iki šiol nesuformuotas optimalus bendrojo lavinimo mokyklų, kolegijų, universitetų, kitų švietimo įstaigų tinklas ir infrastruktūra, joms skiriama nepakankamai lėšų, stinga pastangų mokymo kokybei gerinti“¹. Atsižvelgiant į valstybės kontrolės Vyriausybei, Švietimo ir mokslo ministerijai pateiktas rekomendacijas švietimo sistemos pertvarkoms suprantama, kad net jei reformos ir būtų įgyvendintos, jos nepaliestų mokyklų ar universitetų vidaus, t.y. studijų programų optimizavimo ir studentų bei dėstytojų mobilumo vystymo.

Optimizuoti studijų programas jau buvo bandyta, rengti įvairūs projektai tokie, kaip: Įsidarbinimo galimybių išplėtimas optimizuojant profesinio rengimo programas², Turizmo administravimo studijų programos turinio optimizavimas Šiaulių kolegijoje³, Mechatronikos krypties magistrantūros studijų programų ir doktorantūros pertvarkymas ir atnaujinimas⁴ ir kiti. Tačiau visi iki šiol siūlyti projektai buvo orientuoti į siaurą rinkos sektorių arba pritaikyti tik vienam universitetui ar kolegijai, neapimantys bendros optimizuotos studijų programos (tiek pačių dėstomų dalykų, tiek jų derinimo) įgyvendinimo visuose Lietuvos universitetuose.

Todėl manoma, kad aktualu išsamiau pažvelgti į egzistuojančias problemas ir pasiūlyti galimus sprendimo būdus, t.y. parengti programą ir modelį, skirtą studijų programų optimizavimui, studijų kokybės gerėjimui ir studentų bei dėstytojų mobilumo didinimui.

Šis darbas aktualus dėl dabartinės švietimo sistemos situacijos, tiksliau, dėl siekio studentų mokymosi programas pakeisti produktyvesnėmis bei racionaliau panaudoti aukštojo mokslo išteklius.

Problemos ištyrimo lygis. Ši problema ypatingai susijusi su dabartiniu požiūriu į studijas, jų kokybę. Dabartinės studijų programos neleidžia optimaliai išnaudoti skiriamą laiką, dėstomos informacijos kiekius, dėstytojų teikiamą žinių kapitalą. Tuo pačiu esama programų įvairovė nepalankiai veikia dėstytojų mainų tarp universitetų kryptimi, dalinimasis patirtimi galėtų būti produktyvesnis.

Mokslininkai nagrinėjantys studijų programų trūkumus bei optimizavimo galimybes gilinasi į tokius aspektus: Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros pertvarkymą, mokslo ir studijų

¹ RANONYTĖ, Agnė, DŽEVECKYTĖ, Rasa. (2008) „Švietimo reformos pūlinys iškilo į viešumą“ <http://www.manokarjera.lt/Default4.aspx?ArticleID=cc4441af-ba8f-4117-ab56-d2010f69013b>

² RAČKAUSKAITĖ, Aistė (2008) *Leonardo da Vinci projects*. <http://www.chamber.lt/projektai.php?tid=t172>

³ LATVĖNIENĖ, Virginija (2007) *Turizmo administravimo studijų programos turinio optimizavimas Šiaulių kolegijoje*. <http://de.scientificcommons.org/34452441>

⁴ ŽILIUKAS, Pranas (2005) *Mechatronikos krypties magistrantūros studijų programų ir doktorantūros pertvarkymas ir atnaujinimas*. http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/vs_projektai/2.5-VS-03.ppt

institucijos žmogiškojo ir kt. kapitalo koncentraciją (Daujotis V., 2008); profesinio rengimo programų optimizavimo teorinius pagrindus (Intelektualinė nuosavybė priklauso Leonardo da Vinčio projekto LT/01/B/F/PP-137 011 partneriams); Švietimo ir mokslo sistemos priderinimą prie žinių visuomenės ir Europos aukštojo mokslo bei tyrimų erdvės pateikiama kaip vieną ilgalaikių šalies prioritetų.() Mokymosi galimybes Europoje, šalių švietimo sistemas, studentų mainus (PLOTEUS programa, 2008), (atitinkamai pildysiu ir tvarkysiu pagal literatūrą, kurią dar nagrinėsiu.)

Darbo objektas. Lietuvos ir užsienio universitetų vadybos bakalauro studijų programos.

Darbo tikslai. Optimizuoti verslo vadybos studijų programą bei pašalinti studentų ir dėstytojų mobilumo suvaržymo problemą. Siekiant užsibrėžto tikslo keliami tokie **uždaviniai**:

- Įvertinti esamas studijų programas
- Išanalizuoti sukurtos studijų programos įvedimo į mokymo sistemą etapus.
- Išskirti autorių nuomones studijų programų optimizavimo klausimais.
- Sukurti optimalią vadybos bakalauro studijų programą.
- Atlikti studentų ir dėstytojų apklausą
- Sukurti modelį studijų optimizavimui.

Hipotezės. Optimali studijų programa skatina mokymosi kokybės kilimą bei dėstytojų ir studentų mobilumą.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys dalys. Pirmojoje dalyje nagrinėjama studijų programų rengimo metodika Lietuvoje ir kitose ES valstybėse. Detalizuojama studijų programų pateikimo įgyvendinimui tvarka. Nagrinėjami esamų programų privalumai ir trūkumai. Išanalizavus esamą situaciją bei teorinę medžiagą sukuriama optimali verslo vadybos dieninio skyriaus bakalauro programa.

Antrojoje darbo dalyje yra pateikiama tyrimo metodologija. Tyrimo bazę sudaro bakalauro darbo metodologija. Pateikiama autorės nuomonė apie studijų programų optimizavimo būtinumą. Apibrėžiamas tyrimo objektas, apklausos rūšis, klausimą į kurį bus siekiama atsakyti šiuo tyrimu, nagrinėjami sudaryto klausimyno klausimai. Jų pateikimo tikslas ir forma, kokių rezultatų tikimasi užduodant kiekvieną iš klausimų. Nustatoma tyrimo imtis bei duomenų rinkimo būdai ir sunkumai.

Trečiojoje darbo dalyje pateikiami ir analizuojami gauti apklausos rezultatai. Anketos klausimai bei atsakymai į juos grupuojami taip, kad suteiktų kuo daugiau ir įvairesnės informacijos. Šioje dalyje yra trys pagrindiniai segmentai. Pirmajame apibrėžiama kokie respondentai dalyvavo apklausoje, jų amžius, išsilavinimas, mokslinė patirtis, veiklos sritis. Antrajame segmente nustatoma ar reikalingas ir tikslingas studijų programų optimizavimas. Išskiriamos sritys, kurias būtent būtina optimizuoti. Nagrinėjama kokias pasekmės kyla dėl neoptimalių programų.

Trečiajame segmente bandoma atsakyti į pagrindinį šio tyrimo klausimą. Bandoma surasti geriausias būdus optimizuoti programas. Klausama respondentų nuomonės dėl programų optimizavimo būdų. Gautus tyrimo rezultatus lyginame su iškeltomis hipotezėmis. Apibendrinus teorinius ir praktinius rezultatus bus sukurtas teorinis modelis, kuriuo remiantis bus galima optimizuoti kitas studijų programas.

Paskutiniuoju darbo dalyje pateikiamos darbo išvados pagal keltus uždavinius.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros, straipsnių ir kitokios teorinės medžiagos analizė bei savarankiškai atliekama apklausa.

Darbe naudoti literatūros šaltiniai. Aprašysiu kai pilnai išnagrinėsiu literatūra ir kitus informacijos šaltinius.

Praktinė darbo reikšmė. Įvertinus gautus rezultatus bus bandoma sukurti optimalią studijų programą vadybos bakalauro studijoms. Įvesta tokia programa paskatins universitetų bendradarbiavimą. Tikėtina, kad pagerės ir studijų kokybė, nes universitetai galės keistis savo studijų programomis, todėl studentus galės pritraukti tik didesnėmis galimybėmis ir kokybe. Sukurtą programą galima pritaikyti kitų programų kūrimui.

Teorinė darbo reikšmė. Kuriant konkrečią programą bus suformuluotas ir studijų programų kūrimo modelis, kurį galima bus naudoti modernizuojant ir optimizuojant kitas studijų programas. Darbo metu bus susistemintos teorinės žinios studijų programų optimizavimui plačiu mastu, nesmulkinant į studijų rūšis, aukštosios mokyklos tipus bei regionus.

Darbo apribojimai ir sunkumai. Manome, kad daugiausiai sunkumų bus sukurti optimalią studijų programą, kadangi šioje srityje nėra įgytos patirties.

Darbo struktūros paaiškinimas. Darbą sudaro 88 puslapiai, 14 lentelių, 26 paveikslai, 8 priedai, įvadas, trys dalys ir išvados.

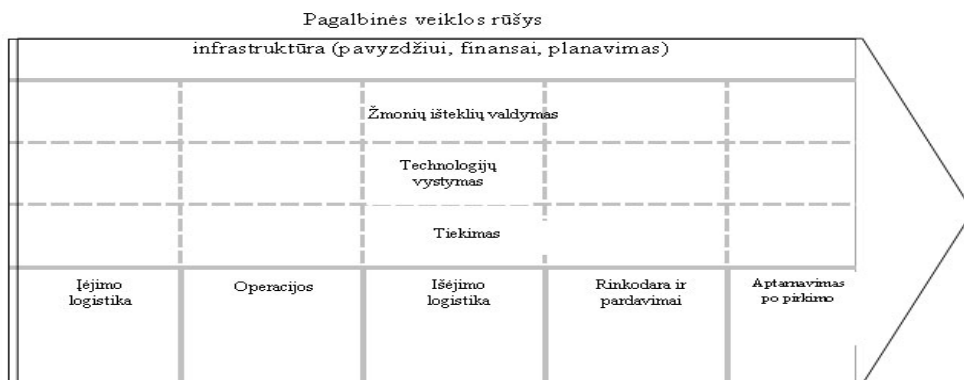
1. STUDIJŲ PROGRAMŲ IR JŲ RENGIMO METODIKŲ ANALIZĖ

Šioje dalyje aptariama kokios studijų programų rengimo metodikos yra Lietuvoje, jų privalumai ir trūkumai. Taip pat išanalizuojama studijų programų pateikimo įgyvendinimui tvarka.

1.1. Optimizacija mokymo procese

Darbe siekiama sukurti optimizuotos programos modelį. Tačiau optimizacija orientuojama ne tik į pačių programų sandarą, bet ir į dėstymo procesą, laiką, darbo grupes.

Optimizuoti galima kiekvieną iš proceso elementų, optimizuotas elementas padidina viso proceso vertę. Šis teiginys yra teisingas tik tuomet kai elementai optimizuojami tolygiai ir grandinės veikla vystosi vienodai, t.y. nesusidaro „butelio kaklelis“. Nagrinėjant optimizaciją remiamasi M. Porter vertės didinimo grandine.

Šaltinis: http://distance.ktu.lt/kursai/verslumai/rinkos_aplinkos_tyrimai_II/116757.html

8 pav. M. Porter vertės didinimo grandinė (1985)

Nors ši grandinė konkrečiai yra pritaikyta organizacijos veiklos analizėje, tačiau puikiai tinka sistemai, kuri susideda iš atskirų elementų, taigi ir studijų programai. Tam, kad galėtume optimizuoti visų pirma turime suformuoti grandinę, kurią ir paveiks optimizacija. Taigi:

1. Studijų programos universiteto, regiono, šalies kontekste.
2. Kaštai;
3. Klausytojų skaičius auditorijose;
4. Studijų trukmė/laikas
5. **Didžiausias dėmesys skiriamas programos sandarai; studijų dalykų skaičius/ tipas;**

Arimantas Raškinis teigia, kad galima kalbėti apie 4 universitetinių studijų regionus; Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių-Panevėžio. Natūraliai, regiono aukštosios mokyklos pritraukia studijuoti to regiono jaunimą ir rengia įprastoms regiono reikmėms reikalingus specialistus (mokytojai, buhalteriai, vadybininkai, kultūros, socialinės tarnybos sferų tarnautojai) –

tam, dažniausiai, pakanka ir bakalauro lygio studijų. Tačiau, jeigu yra siekiama pilnavertės universitetinės kokybės regione, tai jo universitetuose turėtų būti ir specializuotos studijų programos, svarbios visos valstybės mastu, su savo magistrų, doktorantūros studijomis ir šiuolaikiniais tyrimų centrais. Šiuo metu jau yra išryškėję tokios specializacijos pradmenys: Klaipėdoje – jūrų problemų, Šiauliuose – specialiosios pedagogikos.

Išskiriama specifika remiamasi regiono ar šalies oreikiu. Pabrėžiama, kad studijų programos turėtų būtų specializuotos. T.y. ne tik pagal regiono poreikius formuojama laisvoji programos dalis, tačiau apskritai dalykai turi būti skirti specialybei.

Kaip ir įmonės veikloje specializacijos tikslas – išsiskirti iš konkurentų ir būti geidžiamu specialistu tarp potencialių savo klientų. Priklausomai nuo įmonės veiklos ir pajėgumo, buvimas specialistu net ir siauriausioje srityje generuos didesnę pelną, nei buvimas visur ir viskuo. Specialistu tampama turint išskirtinumą, kuris būtų svarbus pirkėjui ir kuris padėtų aiškiai išsiskirti iš konkurentų. Dažnai pirkėjai labiau mėgsta pirkti iš specialisto, o ne iš įmonės, pardavinėjančios viską visiems⁵. Taip ir studijų procese koncentracija turi duoti našesnius rezultatus.

Kaip teigia doc.dr. Monika Petraitė – Kriaučionienė „Sumani specializacija visada remiasi orientacija į problemų sprendimą“, o siekiama išspręsti problemas susijusias su studijų programų optimizacija.

Kaštai. Vienas iš realiais skaičiais nusakomų dalykų. Visų pirma kaštai skaičiuojami universitetui ir šiuo atveju yra dvi pusės – karštų didėjimas ir mažėjimas. Kaip alternatyva pateikiamas pavyzdys: dėl naudos, kurią patiria studentai, aukštosios mokyklos netenka dalies pajamų, t.y. studentams nereikia mokėti už laikomus skirtumus. Tačiau aukštosios mokyklos įstaigos (AMI) gauna naudą iš to, kad joms nebereikia mokėti dėstytojams už du kartus atliktą tą patį darbą (pvz., pirmame ir trečiame kursuose skaitomą statistikos kursą). Šiuo atveju AMI gali sutaupyti lėšas arba jas perskirstyti, t.y. sumokėti atvykstantiems skaityti paskaitų dėstytojams iš kitų universitetų, lėšas paskirstyti dėstytojui, kurie ves kitas disciplinas, darbo užmokesčiui, arba šias lėšas gali panaudoti materialinės bazės atnaujinimui. Taip pat nauja studijų programa suteiks galimybę aukštosioms mokyklos bendradarbiaujant sutaupyti lėšas kviečiantis dėstytojus iš užsienio universitetų.

Optimizacija - geriausio sprendimo, varianto radimas⁶

Studijų programų optimizaciją galima nagrinėti per Fayolio optimalaus valdymo principus. Iš esmės šie principai skirti įmonės valdymui, jos darbui, darbo planavimui ir kt., tačiau studijų programą taip pat gali traktuoti kaip savotišką įmonę su specifine veikla, juk joje yra struktūra, žmonės, pavaldumo ryšiai, priklausomybė, narių (dalykų) tarpusavio sąveika.

⁵ Šimonis marketing (2009) <http://www.simonismarketing.lt/blog/2009/03/kas-yra-specializacija/>

⁶ Žodynas.info <http://terminu.zodynas.info/optimizacija>

Fayol'io pagrindiniai administravimo principai⁷:

1. Darbo pasidalijimas
2. Institucija
3. Drausmė
4. Vienybė komandoje
5. Krypties vienybė.
6. Įmonės interesų atskyrimas nuo asmeninių.
7. Atlyginimas.
8. Centralizacija.
9. Valdžios linija.
10. Tvarka.
11. Lygybė.
12. Pareigybių pastovumas.
13. Inicijatyva.
14. Korporacijos dvasia. (Esprit de corps)

Vadovaujantis šiais principais sukurta sistema turėtų būti optimali, kadangi ištekliai valdomi tikslingai ir optimaliai, tai galutinis produktas šiuo atveju turėtų irgi būti optimalus.

Darbo pasidalijimas – studijų programos. Jis sąlygoja didesnę darbo našumą, nes darbai supaprastėja, lengviau ir greičiau atliekami. Yra išskiriami trys darbo pasidalijimo lygiai: įmonės viduje („vienetinis“), tarp įmonių („privatus“), o tai pat ir bendruomenės mastu („bendras“)- darbo pasidalijimas į pramoninį, ūkinį, protinį ir fizinį, kvalifikuotą ir nekvalifikuotą, rankinį ir mechaninį).⁸ Šiuo atveju tinkamas lygmuo būtų įmonės viduje, t.y. „vietinis“ nes kalbame apie vienos studijų programos pasidalijimą jos viduje. Jei kalbame apie „privatų“ ar „bendrą“ pasidalijimą tai jau liestų ne studijų programų optimizavimą, o studijų sistemą.

Verslo vadybos studijų programose atskirti studijų dalykus yra sudėtinga, kadangi vadybos principai dėstomuose dalykuose persipina. Tačiau turint detalių studijų planą su kiekvieno iš dėstomų dalykų turiniu privalu būtų juos palyginti ir suderinti taip, kad dėstoma medžiaga tik turėtų bendrus sąlyčio taškus, o ne kartotų viena kitą. Tokiu būdu, pakartotiniam medžiagos pateikimui nebeskiriamas laikas leistų skirti dėmesio papildomoms praktinėms užduotims, naujiems temų aspektams ar naujai medžiagai analizuoti. Tačiau itin svarbu yra dėstytojų apkrovimas darbu, t.y. dėstytojai dėsto po keletą dalykų, konsultuoja studentus, metodinis darbas, mokslo taikomieji tyrimai ir už. veikla, projektinė veikla, įvairių dokumentų rengimas, pildymas ir kt.. Esant tokiam

⁷ Wikipedija. *Henri Fayol*. http://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Fayol

⁸ Gamybos klasifikacija, kooperacija (2008) http://neerrijus.projektas.lt/archyvas/Gamybos_verslas/1tema.doc

krūviui kartai sunku paruošti medžiagą kiekvienam dėstomam dalykui iš esmės orientuojant ją būtent šio dalyko specializacijai, todėl gaunasi, kad dėstomi dalykai supanašėja.

2008m. vadybos ir verslo administravimo studijų krypties savianalizės ataskaitoje pabrėžiama: „nemažai dėstytojų akademiniai auditorinio darbo krūviai riboja galimybes skirti daugiau papildomo laiko individualiam darbui su studentais. Dideli krūviai neigiamai įtakoja studijų kokybę bei riboja dėstytojų laiko sąnaudas vertinant studentų žinias. Tai savo ruožtu turi įtakos rengiamų namų ir kontrolinių darbų atlikimo kokybei“

Detaliai išnagrinėjus ne tik dėstomus dalykus, bet ir jų turinį galima būtų paskirstyti medžiagą optimaliai ir sutaupyti laiko.

Kitas darbo pasidalijimo aspektas veda prie specializacijos. Tai tiesiogiai suriša studijų programos dalykus. Specializacijos vertė aiškiai suvokiama visame pasaulyje, specializacija leidžia kelti kokybės lygį. Taigi šiuo atveju suvokiame, kad studijų programoje taip pat turi būti orientuojamasi į specialybę. Specialybinių dalykų svoris turi būti didžiausias lyginant su kitais elementais.

Kaip teigiama Biren Prasad straipsnyje apie produktų ir procesų optimizaciją, dabartinėje rinkos situacijoje tiekėjai ir gamintojai turi persiorientuoti, nes dabar aktualu kiekvienam vartotojui individualiai pritaikyta prekė. T.y. turi būti plečiamas asortimentas ir atitinkamai mažinamos apimtys. Pabrėžiama, kad dabar pereinama nuo „kontrolės amžiaus“ prie „lankstumo eros“. Taip šiuo atveju yra ir su studijų programomis. Turi būti išugdomi specialistai ir surandamas aukso vidurys prisitaikymui prie vartotojo. Vartotojai esti dvi grupės. Studentai yra pačios studijų programos „vartotojai“, o paruoštų specialistų „vartotoja“ yra darbo rinka. Taigi studijų programos turi atitikti ir studentų lūkesčius ir poreikius, o tuo pačiu ir rinkai suteikti reikiamų specialistų. Tačiau žvelgiant iš šios pozicijos turime atkreipti dėmesį, kad lūkesčiai ir poreikiai turi būti realūs, o programa tėra instrumentas, kuriuo pasiekiamas rezultatas ne be pastangų. Priklausomai nuo instrumento (programos) kokybės ir dirbančiojo gebėjimų rezultatas pasiekiamas arba ne.

Institucija - studijų programa. Tai reiškia kad vadovybė, aukščiausioji valdžia turi turėti autoritetą. Kai kalbame apie studijų programas turima omenyje, kad jų svarba pripažįstama, kad laikomasi nurodytos struktūros, metodikos ir kt. Jei suderintos, apsvarstytos ir priimtose optimalios programos nebus laikomasi, ji bus bevertė. Taigi pati programa turi turėti autoritetą. Kadangi tai žmonių protinio darbo produktas pats savaime kaip asmenybė autoriteto išsikovoti negali. Todėl ši atsakomybė persikelia ant kūrėjų pečių. Autoritetas sukuriamas svariais argumentais, švaria reputacija, veiklos skaidrumu.

Drausmė. Priderinama prie institucijos. Drausmė ir savikontrolė veda prie užsibrėžtų tikslų pasiekimo. Todėl norint pasiekti tikslą, prie kurio turi vesti optimali studijų programa, reikia drausmės.

Vienybė komandoje ir Krypties vienybė. Studijų programos į vieną visumą sujungia daug žmonių, t.y. dėstančius dėstytojus, administraciją ir studentus. Siekiant vienybės, programa turi atitikti abiejų šalių poreikius. Tai sudėtingas uždavinys kadangi anot profesoriaus Rimanto Laužacko studentai ir stojantieji prioritetą teikia konkurencingumą laiduojančioms žinioms ir gebėjimams, išskirtines galimybes teikiančiam studijų turiniui, studijų prieinamumui, patrauklumui ir pasitikėjimui, socialinių problemų sprendimui. O institucija prioritetą teikia tobulumui, pasitenkinimui darbu, savirealizacijai, prestižui, reikšmingumui ir pripažinimui, galimybei būti gerai apmokamam. Kaip matome šios priežastys nesikerta viena su kita, todėl visiškai įmanoma, kad jos būtų suderintos ir pasiektos.

Kaip teigiama Biren Prasad straipsnyje žmogus yra pats brangiausias ir sunkiausiai pakeičiamas įmonės sėkmės garantas. Sistemos, technologijos, išradimai gali būti pavogti, nukopijuoti, pasenti. O išugdytas kvalifikuotas darbuotojas negali būti taip greitai pakeistas kitu. „<...> produktų valdymo technika paremta žmonėmis yra dešimtmečių „korporacinio mokymo“ išdava, kurios kiti negali nupirkti ar nukopijuoti.“⁹ Taigi investicijos į personalą ir studentų atrinkimą yra ilgalaikės universiteto sėkmės garantas.

Atlyginimas. Už kiekvieną darbą privalo būti atlyginimas. Šiame procese už programos įgyvendinimą turi būti atlyginama dviems grupėms. Vienu atveju atlygis yra alga, kitu stipendija. Šie rodikliai turi būti tinkamo dydžio, nes atlygis yra viena labiausiai motyvuojančių priemonių. Taigi kalbant apie studijų programų optimizaciją, nemažą įtaką tam turi motyvuotai dirbantis personalas ir paslauga patenkinti jos gavėjai.

Tačiau Lietuvos universitetuose susiduriama su šia problema, nėra pakankamai atlyginama už pedagogo darbą. 2005 ir 2008 atliktų studijų programų vertintojai pabrėžia, kad specialistai dirba universitetuose kelis darbus, o atlyginimas nėra proporcingai paskirstomas. Todėl siekiant gauti pajamų dėstytojai kartais dirba kaluose universitetuose ar keliose pareigose.

Kaip pabrėžiama 2008m. vadybos ir verslo administravimo studijų krypties savianalizės ataskaitoje: „Palyginti maži mokslinio ir pedagoginio personalo atlyginimai neigiamai veikia studijų procesą ir kartu studijų kokybę. Mokslininkai ir dėstytojai, norėdami turėti galimybę tobulėti, dirba keliose aukštosiose mokyklose.“

Ta pati situacija susidaro ir stipendijų atžvilgiu. Ji skiriama už gerus ir labai gerus studijų rezultatus. Tokių rezultatų ir kokybės siekiama skiriant daug laiko studijoms, tokiu atveju studentas turėtų nedirbti o studijuoti. Tačiau esant tokio dydžio stipendijoms, kurios nepadengia net elementariausių mokymosi sąnaudų susidaro situacija turintį įtakos visai studijų kokybei.

⁹ <...> process management techniques based on humans are the product of decades of “corporate learning” that others cannot buy or copy.

Centralizacija. Tai aspektas, kurį pateikėme kaip vieną iš studijų programų optimizavimo būdų. Nagrinėdami Didžiosios Britanijos ir Airijos universitetus išskyrėme, kad jų studijų schema susideda iš bendros bazės programose ir laisvo papildomų dalykų paskirstymo. Bendra centrinė programos bazė leidžia įgyvendinti kontrolės, palyginimo ir įvertinimo funkcijas.

Valdžios linija. Šiuo atveju valdžios linija, studijų programose, turi atitikti atsakingus asmenis, kuri užtikrintų nepertraukiamą studijų programų veiklą (medžiaga, dėstytojai, laikas), o taip pat užtikrintų kad jos visą laiką būtų optimalios, sektų rinkos poreikius, bei vykdytų kontrolės, palyginimo, įvertinimo funkcijas.

Tvarka ir lygybė. Šie aspektai turi būti įgyvendinami ir suvokiami natūraliai. Tvarka kiekvienam procesui suteikia naudos, kadangi esant kiekvieno proceso aiškiai tvarkai taupomas laikas.

Lygybės klausimas gali būti suprastas gana plačiai, tai lygybė mokytis ir įstoti į universitetą. Turėtų būti kalbama ir apie žinių lygybę, t.y. vienodą jų lygį įstojus į universitetą. Kalbama apie studentų pasirengimą studijoms ir atranką stojant į universitetus. Siekiant veiklos optimizacijos, svarbu turėti vienalytį pagrindą, priešingu atveju smarkiai skiriantis studentų žinioms atsiranda proceso disbalansas. Dėstant neįmanoma orientuotis į keletą skirtingų pajėgumų.

Pareigybių pastovumas. Itin svarbu, kad suderinus programas ir dėstomą medžiagą ją dėstyti mažą kaitą turintis personalas. Tai taupo kaštus, nes nebereikia adaptuoti personalo, pristatyti ir suderinti prie sukurtos studijų programos naujo žmogaus. Tuo pačiu sukurta studijų programa ir dėstoma medžiaga turi būti pakankamai stabili, o pokytis vykdomas tik esant išoriniams poreikiams. Taip pat pareigybių stabilumas ypač svarbus tarp personalo, kuris koordinuoja studijų procesą. Visų pirma studijų programų optimizavimo procese turi dalyvauti žmonės, kurie šį procesą žino iš pagrindų ir nuo pradžios, vien tam, kad nebūtų grįžtama prie jau bandytų metodų. Taip pat turi būti aiškūs žmogus, su aiškio funkcijom ir įgaliojimais, kuris reaguotų į proceso dalyvių pastabas ir turėtų galios vykdyti pataisymus.

Iniciatyva. Kuriantis informacinei visuomenei ir švietimo sistemos darbuotojams visu aštrumu iškyla būtinybė išsaugoti savo kvalifikaciją, tolydžio tobulinti savo dalykines, psichologines, pedagogines ir vadybines žinias, mokėjimus ir gebėjimus bei savo asmenybę: vis daugėja bedarbių su aukštuoju išsilavinimu, tad ir vadovams, ir pedagogams būtinas:

- ◆ Nusiteikimas nuolat mokytis;
- ◆ Noras ir pastangos išlikti kompetentingu.¹⁰

Išreiškiamas labai svarbus iniciatyvos aspektas. Pedagoginiame darbe turi būti dalis pašaukimo, todėl greitai besikeičiant aplinkai, randantis naujoms technologijoms į jas turi reaguoti ir mokymosi procesas. Prof. S. Kregždė teigia, jog pedagogų profesinis kryptingumas – tai „gilios

¹⁰ NAVICKIENĖ, N., PRANSKAITIS, R. (2007) Mokyklos darbo kokybės vadyba. p 26

mokomojo – auklėjamojo darbo metodikos žinios, mokėjimai ir įgūdžiai“. Taip pat jis išskiria, kad dirbant su pedagogais ryškėja ne pati maloniausia tendencija: įvardindami savų kompetencijų prioritetus, pedagogai išdėsto juos šia tvarka: 1. Dalykinė, 2. Profesinė, 3. Bendroji. Tai rodo, daugumą mokytojų esant tik dalykininkais – dėstytojais, o ne ugdytojais, pedagogais – profesionalais.¹¹

Tačiau iniciatyva turi būti rodoma ne tik iš dėstytojų ar administracinio personalo pusės. Iniciatyva bus bevertė jei jos nepriims ta pusė, kuriai ji skirta. Todėl proceso tobulinimo, žinių įsisavinimo veikloje iniciatyva turi rodyti ir studentai. Tuo labiau, kad anot prof. R. Laužacko darbdaviai prioritetą teikia studijų turiniui, teikiamoms kvalifikacijoms, žinioms ir gebėjimams, jų atitikimui dabarties ir ateities veiklos sistemos poreikiams. O juk būtent darbdaviams iš esmės ir rengiami specialistai universitetuose. Todėl svarbu rodyti iniciatyvą siekiant reaguoti į aplinkos pokyčius, vertybes, nuostatas, gebėjimą keisti nusistovėjusius stereotipus.

Korporacijos dvasia. Tai vieninga tikslų samprata. „Visiems laikantis nustatytų taisyklių, santykius grindžiant formaliais reikalavimais, kai nėra vietos asmeniškumams, formuojasi sveika korporacijos dvasia, nėra sąlygų intrigoms, paskaloms ir panašioms dalykams. Tokia atmosfera sąlygoja aukštą veiklos efektyvumą, gerus rezultatus.<...> korporacijos dvasia - įmonėje turi vyrauti viena veiklos tikslų samprata, pasididžiavimas savo firma, bendri interesai turi būti suderinti su asmeniniais, galioti principas „visi už vieną, vienas už visus“.“¹² Šioje vietoje galime prijungti ir papildomą sąlygą, t.y. įmonės interesų atskyrimas nuo asmeninių. Visi turime suvokti, kad gerinant studijų programas siekiame vieno bendro tikslo, kurio dėka galime įgyvendinti ir savo asmeninius tikslus. Tarkime didindami iniciatyvą prisidedame prie studijų programų optimizavimo, o studijuodami pagal optimizuotą studijų programą galime pasiekti geresnių rezultatų, kurie gali padėti pvz.: gauti didesnę atlygį ateityje.

Vadovaujantis visai šiais aspektais studijų programas galima optimizuoti. Teorinius optimizacijos būdus dera paremti praktiniais tyrimais. Todėl toliau darbe analizuosime vedančių pasaulio universitetų studijų programas, bei atliksime tyrimą apie Lietuvoje esančias studijų programas, bei galimybes ir būdus jas keisti.

1.2. Studijų programų rengimo metodika Lietuvoje

Aukštojo mokslo uždavinys - ugdyti išsilavinusią, mokslui ir naujausioms technologijoms bei kultūros vertybėms imlią asmenybę ir visuomenę, kurti, kaupti ir skleisti mokslo žinias bei kultūros vertybes, įtvirtinti nacionalinės kultūros savitumą. Kaip esminė šalies ateities dvasinio ir

¹¹ NAVICKIENĖ, N., PRANSKAITIS, R. (2007) Mokyklos darbo kokybės vadyba. p 27

¹² ZAKAREVIČIUS, P., KONTAUTIENĖ, R.,(2008) Modernios organizacijų valdymo teorijos. p. 17

materialiojo klestėjimo sąlyga, aukštasis mokslas studijomis, moksliniais tyrimais ar menine kūryba skatina naujų žinių ir kultūros vertybių kūrimą.¹³

Būtent šiais principais turi remtis studijų programos kūrimas. Nuosekliai ir vientisai jų besilaikant būtų organizuotos iš ties našios, racionalios ir turiningos programos, nukreiptos į žinių ekonomikos plėtrą Lietuvoje.

Anot dr. P. Žiliuko (2003), studijų programos rengiamos dėl:

- Atitinkamos mokslo krypties rezultatų, intelektinių ir materialinių išteklių pakankamumas pasaulyje žinomai studijų kryptčiai, šakai ar atšakai pradėti;
 - Rinkos užsakymai;
 - Mokslo kryptčių sandūros teikiami privalumai;
 - Mados garantuojama paklausa;
 - Subrendęs būtinumas pakeisti seną(as) studijų programą(as);
 - Specializacijos virsmas programa katedros autonomijai užsitikrinti;
 - Didesnių priėmimo skaičių siekimas;
 - Laisvos nišos užėmimas arba konkurento išstūmimas
- ir kt.

Šiuo metu Lietuvoje turime „BENDRŲJŲ REIKALAVIMŲ STUDIJŲ PROGRAMOMS“ ir „NUOSEKLIŲJŲ REIKALAVIMŲ STUDIJŲ PROGRAMOMS“ įstatymus. Tačiau juose gan paviršutiniškai apžvelgiami reikalavimai studijų programoms. Pagrindinis dėmesys skiriamas techniniams parametrms, kreditų skaičiui, proporcijoms tarp pagrindinių ir specialiųjų dalykų, aprašymo reglamentui, o pačiam studijų parametru turiniui dėmesys neskiriamas. Tačiau analizuojant medžiagą duomenų šaltiniuose buvo rasta SKVC prašymu parengta „Magistrantūros studijų programų kūrimo metodika“. Šio darbo tikslas analizuoti bakalauro studijų programas, todėl susisiekti su SKVC vyriausiąja specialiste, kuri patikino, kad tokios bakalauro studijų programų metodikos nėra, bet užtikrino, kad ši metodika yra pakankamai universali, nėra specializuota, todėl yra pritaikoma ir bakalauro studijoms:

1. Studijų programos kūrimo prielaidos

2. Studijų programos turinio parametrai:

- Programos paskirties apibūdinimas
- Studijų programos poreikio formulavimas
- Programos tikslų apibrėžimas
- Studijų programos studijų rezultatų formulavimas
- Dalyko studijų rezultatų formulavimas

¹³ Lietuvos Respublikos Seimas (2006) *LR Aukštojo mokslo įstatymas* http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281384

- Studijų dalykų, jų turinio ir programos sandaros nustatymas
- Studijų pasiekimų/ rezultatų vertinimo kriterijų ir procedūrų parinkimas
- Studijų rezultatų, vertinimo kriterijų ir studijų ryšys

3. Studijų programos įgyvendinimo parametrai

- Studijų formų ir metodų nustatymas
- Priėmimo į studijų programą kriterijų ir sąlygų numatymas
- Studijų išteklių numatymas (mokslinė studijų aplinka, pedagoginiai, finansiniai, metodiniai ištekliai).
- Studijų sąlygų numatymas studentams
- Studijų programos kokybės užtikrinimo priemonių parinkimas
- Studijų programos vadybos procedūrų parinkimas
- Studijų programos išorinių ryšių numatymas
- Studijų programos įgyvendinimo galimybių apibūdinimas

3. Studijų programos aprašo parengimas

- Programos aprašo tikslai, samprata ir apiforminimas
- Programos aprašo antraštiniai puslapiai
- Programos aprašas AIKOS internetinei svetainei.¹⁴

Studijų programų kūrimo metodika susideda iš keturių etapų: programos vizijos, pati studijų programa, jos įgyvendinimas ir valdymas, bei aprašas informacijos teikimui. Visos šios dalys aktualios ir bakalauro studijų programoms, todėl tai tik dar kartą patvirtina šios metodikos tinkamumą. Svarbiausia dalis be abejo yra studijų programa ir joje akcentuojama poreikio formulavimas programos tikslai ir rezultatai, kurie bus pasiekti, bei vertinimo sistema. Tai svarbu siekiant, kad programa būtų aktuali ir šiuolaikiška. Labai svarbu, kad programos įgyvendinime ir valdyje kalbama apie bendradarbiavimą tiek su švietimo institucijomis, tiek su verslo organizacijomis. Taigi iš esmės aprašyta idealios programos kūrimo tvarka, tačiau nors tai ir patvirtinta schema matome, kad toli gražu ne visos programos pilnai atitinka šiuos reikalavimus.

Pateikiami ir pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos išsamiai vertinamos studijų programos:

1. Studijų programų tikslai ir uždaviniai.
2. Programų analizė:
 - ◆ programos sandara, turinys ir studijų metodai,
 - ◆ studijų realizavimas ir parama studentams,
 - ◆ studentų skaičiaus kaita,
 - ◆ dėstytojai,

¹⁴ LAUŽACKAS, Rimantas (2007) *Bakalauro studijų programų kūrimo metodika*.
<http://www.skvc.lt/files/Magistr/Magistranturos%20studiju%20programu%20kurimo%20metodika.pdf>

- ◆ programos pranašumai ir trūkumai.
- 3. Materialiosios sąlygos.
- 4. Išoriniai santykiai.
- 5. Grįžtamasis ryšys.
- 6. Vidinis studijų kokybės užtikrinimas.¹⁵

Iš esmės - tai sistema, būdas leidžiantis patikrinti kaip įgyvendinti anksčiau minėti reikalavimai studijų programoms. Jei būtų kuriamos programos remiantis pateiktais reikalavimais, o paskui testuojamos, tikrinamos pagal pateiktus nurodymus, tai galima būtų svarstyti ir apie pilnos ir kokybiškos studijų programos sukūrimą.

Deja šiuo metu turime universitetų, kurie nepritaikyti užsienio studentams, universitetų programų, kurios sudaro kliūtis studentams laiku pasikeisti studijų programą, objektyviai pagrindus tokių pokyčių būtinumą, taip pat tenka apgailestauti dėl vieningos vertinimo sistemos nebuvimo.

Prof. Pranas Žiliukas iš studijų kokybės vertinimo centro taip pat nurodo, kad:

- Nuosekliųjų studijų programų nuostatų (ŠMM) ir naujos studijų programos aprašo (SKVC) naujai studijų programai parengti nepakanka: jie nustato tik formaliuosius reikalavimus;
- Neapibrėžta valstybės strategija atskirų studijų rūšių, tipų, formų, krypčių, pakopų, proporcijų, valstybės finansavimo mastų atžvilgiu;
- Neaiški kvalifikacinių laipsnių ir profesinių kvalifikacijų sistemų sąsaja ir tolesnė šių sistemų raida.

2008/2009 LPS Pedagoginės psichologijos komitetas atliko „Švietimo įstaigų psichologų ir jų vadovų apklausą“¹⁶. Šios apklausos tikslas buvo išsiaiškinti pedagoginės psichologijos psichologų - praktikų nuomones bei vertinimus apie savo veiklos aspektus bei opiausias problemas. Buvo analizuojamas ir studijų kokybės klausimas, respondentai-psichologai išsakė tokius pagrindinius studijų trūkumus: praktinių įgūdžių bei patirties atvejo analizėje stoka (48 proc.), bakalauro ir magistratūros studijos yra nenuoseklios, jos turėtų būti apjungtos (9 proc.), kitus aspektus pasirinko po 2-4% respondentų todėl jų giliau neanalizuosime. Respondentai – vadovai nurodė: praktinių įgūdžių stoka (42 proc.), universitetai rengia psichologijos magistrus, neturinčius bazinio psichologinio išsilavinimo (10 proc.). Kaip matome abi grupės nurodė praktikos stokos problemą, studijų nenuoseklumą. Nors šis tyrimas yra specializuotai grupei, tačiau aktualus visoms

¹⁵ ŽILIUKAS, P. (2006) *Universitetų vertinimas, akreditavimas ir reitingavimas*. <http://www.skvc.lt/files/Magistr/Ziliukas.ppt>

¹⁶ LPS Pedagoginės psichologijos komitetas (2009) *Švietimo įstaigų psichologų ir jų vadovų apklausa*. <http://www.lps.vu.lt/wp-content/uploads/2009/02/tyrimas1.doc>

studijų programoms, kadangi kalbama kaip ir Dr. Prano Žiliuko ataskaitoje apie sistemos nebūvimą, dėl ko ir atsiranda studijų nenuoseklumas, bei išsilavinimo nesutapimas su dabartiniais poreikiais.

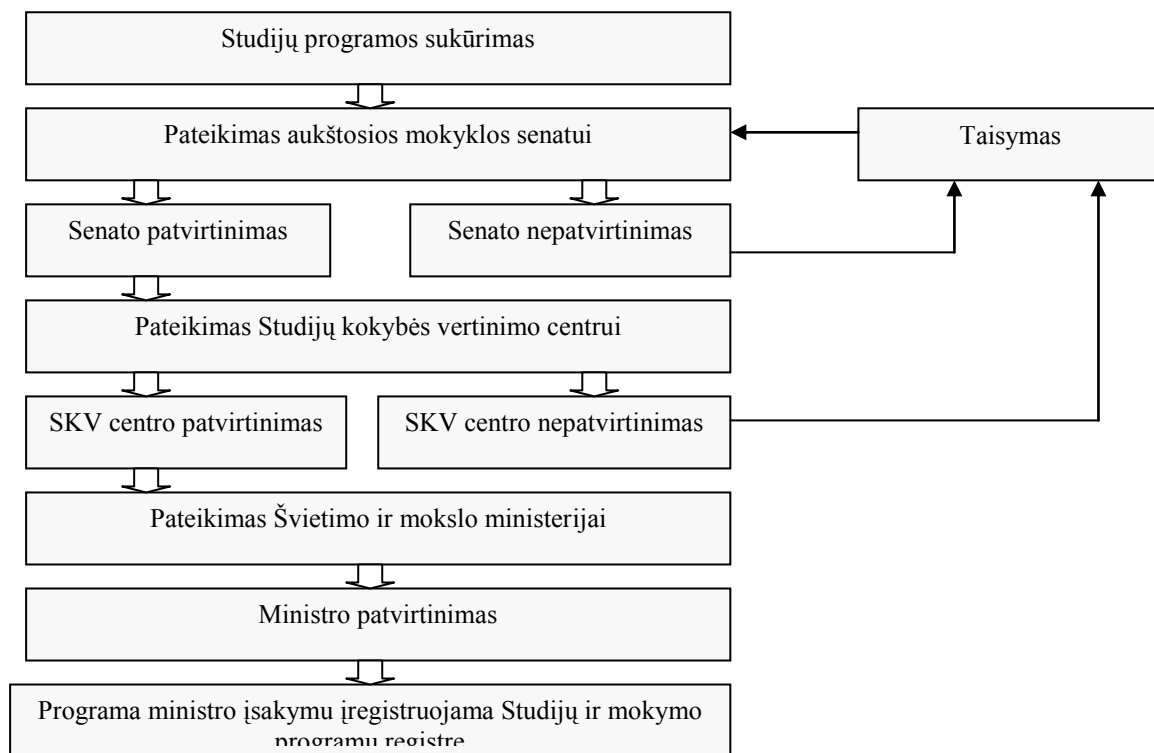
2005m. atlikto Vadybos ir verslo administravimo krypties studijų programų vertinimo apžvalgoje autoriai Dr. M. Emery, H. Stremitzer, J. Ljung, R. Lang, R. Zalai, K. Pedersen, G. Gavenas išanalizavę 94 verslo vadybos studijų programas nurodė šiuos pagrindinius programų trūkumus: Švietimo ir mokslo ministerijos reikalavimas dalykų struktūrai yra labai nelankstus, be to institucijos jas vykdo itin tiesmukai; pernelyg daug siaurų dalykų, ne visada sietinų su specialybe; nėra teorijos perėjimo prie praktikos, nesinaudojama atvejų analizės metodu; Dėstytojai perkrauti pareigomis, t.y. užimamos vidutiniškai 2-3 pozicijos, dėl to negalimas kokybinis tobulėjimas. Taip pat nepakankamas darbo apmokėjimas, jo lygis privalo kilti; žemas tarptautiškumo lygis; varginga materialinė bazė.

Taigi pažymimas ne tik atitolimas nuo bendrųjų reikalavimų ir nesinaudojimo turima studijų programų rengimo vizija, bet ir biurokratinės, techninės kliūtis, kurios atsiranda dėl per mažo informacijos kiekio, aiškios sistemos ir reikalavimų nebūvimo ir per didelių biurokratinių suvaržymų. Vien tai, kad reikalavimai studijų programoms yra suformuoti projekto eigoje ir nėra įtvirtinti įstatymu, nurodo, kad griežtų moksliniais tyrimais ir įstatymais paremtų reikalavimų studijų programoms sistema nėra suformuota. Antra vertus tai, kad įstatymais nėra reglamentuota, gali būti ir privalumas, nes lengviau įgyvendinami keitimai, bei užtikrinamas lankstumas prisitaikant prie poreikių. Tačiau reiktų sekti, kad lankstumas ir keitimo galimybė neprivestų prie to paties, t.y. sistemos nebuvimo.

Taigi apibendrinant galime pažymėti, kad šiuo metu turint logišką, optimalią, našią schemą puikioms programoms kurti, deja neišnaudojame jos visiškai pilnai. Esti biurokratinių, sisteminių ir technologinių kliūčių.

1.3. Studijų programų pateikimo įgyvendinimui tvarka Lietuvoje

Pirmajame paveiksle pateikiama, kokia tvarka Lietuvoje programos pateikiamos įgyvendinimui. Ši informacija gauta tiesiogiai iš švietimo ir mokslo ministerijos universitetinių studijų skyriaus. Procesas reikalauja daugelio atstovų įvertinimo, todėl galima manyti, kad kompetentingi senato, studijų kokybės vertinimo centro, švietimo ir mokslo ministerijos atstovai atrinks ir tvirtins tik tas programas, kurios yra aktualios ir orientuotos į aukštų rezultatų siekimą

Šaltinis: sudaryta autorės pagal ŠMM universitetinių studijų skyriaus pateiktus duomenis

1 pav. Studijų programos pateikimo įgyvendinimui planas Lietuvoje

Šioje schemoje atskleista bendra standartinė studijų programų kreditavimo tvarka. Kaip matome čia dalyvauja net keturios institucijos: senatas, SKVC, švietimo ir mokslo ministerija, ministras. Tai pakankamai didelis biurokratinis aparatas, ypač atsižvelgiant į tai, kad kiekvienoje institucijoje vertinimas išskirstomas komisijoms, padaliniams.

Kyla dvejonų dėl pačios studijų programos pripažinimo. Kadangi studijų programas galima registruoti tik kai yra laikomasi studijų kryptių reglamento, tai iš esmės gali apsunkinti visiškai naujos, optimalios ir giliai koreguotos studijų programos pripažinimą. Kaip teigia Raimonda Markevičienė (2007): „skaitant reglamentus nekyla abejonių, kad tų vadinamųjų akademinų laisvių kuriant studijų programas lieka tiek nedaug, jog apie jas neverta nė kalbėti. Panašu, kad norint parašyti programą kokiai nors jau reglamentuotai kryptiai, net nebūtina turėti tos srities išsilavinimo, nes reglamentuojama viskas: nuo dalykų blokų apimties kreditais iki dėstomų temų, ir net apibrėžiamas minimalus auditorinių valandų skaičius pagrindų dalykų bloke. Įdomiausia, kad pagrindinis visų reglamentų tikslas yra ugdyti kūrybingas asmenybes.“¹⁷

¹⁷ MARKEVIČIENĖ, Raimonda (2007) *Aukštojo mokslo tarptautiškumas ir Lietuvos teisinė bazė* (2). <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva/node/265>

Turime labai aiškia sistemą, ja naudojantis galime pateikti sukurtas naujas studijų programas kreditavimui. Turint aiškia pateikimo įgyvendinimui schemą neturėtų kilti sunkumų, tačiau ši veiklos schema „paskęsta“ reglamentuose, biurokratijoje ir informacijos stokoje.

1.4. Studijų programų vertinimo kriterijai

Vertinant studijų programas reikėtų nusistatyti vertinimo kriterijus. Iš esmės nėra vienos standartizuotos vertinimo sistemos, t.y. vertinant akcentuojami skirtingi dalykai. Vienu atveju vertinimas sukoncentruojamas ties sprendimų pagrįstumo įrodymų paieška, kitu atveju pateikėju pasitikima kaip autoritetinga asmenybe (grupe, įstaiga, organizacija) ir laikomasi kaip patarėjo. Tačiau darbe stengiamasi išsiaiškinti ar esamos studijų programos atitinka šiuolaikinius poreikius, tenkina fundamentaliųjų žinių poreikį, orientuotą į asmens vystymąsi, ar galimas derinimas su kitomis programomis, bendradarbiavimo skatinimas.

Lietuvos mokslo taryba pateikia universitetinių ir neuniversitetinių studijų plėtotės koncepcijos metmenis (autoriai: prof. habil. dr. A. Targamadzė (grupės vadovas), G. Bražiūnas, prof. habil. dr. A. Čižas ir kt.) Jie teigia, kad: „pagrindinių studijų programos skirtos tvirtiems teoriniams mokslo žiniomis grįstiems profesijos pagrindams suteikti ir darbui būtiniams profesiniams įgūdžiams formuoti.“¹⁸ Labai teisingai pažymima, kad studijos skirtos išlavinti gebančią savarankiškai dirbti asmenybę, o ne tik parengti ją kitai studijų pakopai.

Lietuvos mokslo taryba pabrėžia, kad svarbiausieji kiekvienos universitetinių ir neuniversitetinių studijų programos vertinimo kriterijai yra:

- programos pagrįstumas, jos tikslai,
- turinys, jo lygis,
- turinio ryšys su kitomis tos mokyklos programomis;
- programos realizavimas – pedagoginio personalo sudėtis pagal kvalifikacijas, amžių, tikimą dėstyti tuos dalykus;
- mokslinės veiklos bazė (ypač magistrantūrai),
- metodinė bazė (vadovėlių ir kitos mokomosios medžiagos rengimas),
- materialioji bazė (ypač literatūra, biblioteka, kompiuteriai);
- studentų kontingento dinamika, studentų nubyrejimas ir jo priežastys.¹⁹

¹⁸ LIETUVOS MOKSLO TARYBA (2000) *Universitetinių ir neuniversitetinių studijų plėtotės koncepcijos metmenys*. <http://www.lmt.lt/STUDIJOS/TEKSTAS/koncepcija.doc>

¹⁹ LIETUVOS MOKSLO TARYBA (2000) *Universitetinių ir neuniversitetinių studijų plėtotės koncepcijos metmenys*. <http://www.lmt.lt/STUDIJOS/TEKSTAS/koncepcija.doc>

Šių mokslo tarybos pateiktų kriterijų galime spręsti, kad studijų programos turi būti orientuotos į jos pagrįstumą ir tikslus, akcentuojama aplinka ir techniniai poreikiai studijų programos įgyvendinimo užtikrinimui.

Dr. Gintautės Žibėnienės (2005) straipsnyje pateikiama, kad: C. Alkin, J.D. McNeil (2002) taip pat pastebi įvairovę studijų programų vertinimo srityje ir vertinimą klasifikuoja į: 1) orientuotą į rezultatus; 2) mokslinį, tiriamąjį ir kiekybinę analizę; 3) natūralistinį; 4) paremtą ekspertize; 5) nukreiptą į procesą; 6) paremtą socialiniu teisingumu; 7) sprendimą formuojantį; 8) orientuotą į vartotoją; 9) orientuotus į bendradarbiavimą.

Gintautės Žibėnienės atlikta literatūros, dokumentų analizė leidžia išskirti skirtingas studijų programos vertinimo koncepcijas. Kaip teigiama straipsnyje, apibendrinant šiuolaikines vertinimo koncepcijas, jų skirtumą, aiškėja, jog **viena orientuota į iš anksto aprobuotus aiškius studijų programų kokybės kriterijus** ir būklės nustatymą, **kita orientuota į savianalizės vaidmens didinimą**, pasitikėjimo aukštąja mokykla didinimą, būklės nustatymą dėl geranoriškos pagalbos ir tobulinimo paskatinimą.

Vertindami studijų programas galėsime remtis G. Žibėnienės pateikiamu vertinimo koncepcijos modeliu.

* Studijų programos rengimo ir/ar vertinimo modelis

2 pav. Studijų programos vertinimo koncepcija

Studijų turinio (curriculum) samprata. Dėl sąvokos *curriculum* turinio atitikmens dar iki šiol Lietuvos mokslininkai neturi vienodos nuomonės. Vieni mano, kad šį terminą reikėtų keisti „ugdymo turiniu“, kiti – „mokymo/studijų turiniu“.²⁰

„Teoriniai studijų programos rengimo modeliai tiesiogiai ar kombinuotu būdu veikia studijų programos sudarymą ir jos vertinimą. Literatūroje išskirti tokie pagrindiniai studijų programos rengimo bei vertinimo modeliai, kuriuos galima sugrupuoti į:

²⁰ ŽIBĖNIENĖ, Gintautė (2005) *Studijų programų kokybės vertinimo koncepcija ir ją veikiantys veiksniai* <http://www.svietimas.lt/konferencijos/Zibeniene.doc>

- rengimo ir vertinimo (R.W. Tylerio, R. Laužacko, E.W. Eisnerio);
- studijų programos rengimo (D. Kolbo, P. Olivos, M. Skilbecko, D.F. Walkerio),
- vertinimo (R.L. Hammondo, H.M. Levino, N.S. Metfesselio ir W.B. Michaelio, D. Royse ir B.A. Thyerio, M. Scriveno, D.L. Stufflebeamo, D.L. Kirkpatricko).²¹

Taip pat prie G. Žibėnienės pateiktų autorių sukurtų vertinimo modelių prijungiama ir Lietuvos mokslo tarybos autorių grupės suformuotą studijų programų vertinimo koncepciją.

Užsienio studijų patariamoji komisija užsienio studijų programų vertinimo politikoje (Overseas Study Program Evaluation Policy) nurodo, kad studijų vertinimas susideda iš trijų kategorijų: monitoringas, vizitacija (vertinimas tiesiogiai atvykus į universitetą), ataskaitos rašymas. Visiems šiems etapams taikomi gerosios praktikos standartai, t.y. studijų programų vertinimo kriterijai:

- Misija;
- Studentų mokymas ir vystymasis;
- Akademinė struktūra;
- Studentų atranka ir elgesio normos;
- Politika ir procedūros;
- Mokymosi aplinkos paruošimas užsieniui;
- Ištekliai;
- Sveikata, saugumas, apsauga;
- Etika ir integracija.²²

Taigi matome, kad užsienio studijų patariamoji komisija vertinant studijų programas didžiausią dėmesį skiria programų integracijai tarptautinėje rinkoje, nes išskiriami tokie aspektai kaip sveikata, saugumas, elgesio normos, kurių įvardinimas reikalingas tik tuomet kai jis nėra įprastas ar vienodai suprantamas visiems (tai gali atsirasti dėl kultūrinių skirtumų). Tačiau iš esmės šie vertinimo kriterijai nurodo, kad orientacija išlieka į techninį programos paruošimą ir įgyvendinimą.

O. L. Deniston, I. M. Rosenstock, and V. A. Getting straipsnyje apie programų efektyvumo vertinimą išskyrė, kad svarbiausia:

- Būdingumas, t.y. išskyrimas, programos vertingumas lyginant su kitomis tos pačios studijų krypties programomis;
- Atitikimas, t.y. pavadinimo ir turinio atitikimą, tikslų ir dėstymo dalykų atitikimą ir pan.

²¹ ŽIBĖNIENĖ, Gintautė (2005) *Studijų programų kokybės vertinimo koncepcija ir ją veikiantys veiksniai*
<http://www.svietimas.lt/konferencijos/Zibeniene.doc>

²² Overseas Study Advisory Council (2008) *Overseas Study Program Evaluation Policy*
<http://www.indiana.edu/~overseas/policies/evaluationpolicy.shtml>

- Efektyvumas t.y. atitikimą tarp skiriamų lėšų ir rezultatų, tarp indėlio ir gaunamos naudos;
- Našumas (produktyvumas).²³

Ši studijų programų efektyvumo vertinimo metodika gana plačiai ir abstrakčiai apima visas vertinimo sritis. Tačiau tokia abstrakcija, konkrečių rodiklių ir nurodymų nebuvimas sumenkina gana plataus įvertinimo galimybes ir tikslumą. Visų pirma esant neapibrėžtumui atsiranda laisvė, kuri veda prie gausių interpretacijų, toks vertinimas naudingas, tačiau jis nėra vieningas ir dėl to negali būti įtrauktas į bendrą vertinimo metodiką.

Visi šie studijų programų vertinimo modeliai pateikiami 1 lentelėje nurodant ir pagrindines kiekvieno jų sentencijas.

1 lentelė

Studijų vertinimo modeliai ir pagrindinės sentencijos

AUTORIUS	KONCEPCIJA
<i>R.W. Tyler</i> (1949) vertinimo ir rengimo modelis	Svarbu studijų turinio ir proceso ir bei dalyvių visuma, cikliškumas, studijų programa rengiama planuojant pagal tikslus.
<i>R. Laužacko</i> (2000) modelis	Sąveikauja teoriniai studijų turinio (curriculum) aspektai, profesinio rengimo politika ir praktika
<i>D. Kolbo</i> modelis	Pabrėžiamas besimokančiojo tapsmas savarankišku, įgyvendinama mokymosi per patirtį idėja.
<i>R.L. Hammondo</i> modelyje	Akcentuojamas programos turinys, programos efektyvumas ir reikalingumas, asmenų, vykdančių programą kompetentingumas, programos tikslai ir įgyjami įgūdžiai
LR mokslo taryba (2000)	Studijų programos turi būti orientuotos į jos pagrįstumą ir tikslus, akcentuojama aplinka ir techniniai poreikiai studijų programos įgyvendinimo užtikrinimui.
Užsienio studijų patariamoji komisija	Orientacija į techninį programos paruošimą ir įgyvendinimą.
O. L. Deniston, I. M. Rosenstock, and V. A. Getting	Plačiai ir abstrakčiai vertinamas bendras studijų programos tinkamumas, harmonija su tikslais ir rezultatais.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal įvairių autorių pateiktus modelius

Studijų vertinimas tampriai sietinas su studijų kokybės vertinimu. T.y. studijų vertinimas dažniausiai ir skiriamas kokybei nustatyti, ir gavus rezultatus įvykdyti reikiamus pakeitimus. Taigi galime priimti, kad studijų ir jų kokybės vertinimui svarbūs tie patys aspektai, tačiau jų rezultatų paskirtis yra skirtinga. Studijų kokybės temomis rašomi straipsniai ir monografijos. Išnagrinėjus keliolika, suformuota lentelė, kurioje sistemiškai pateikiamas šių straipsnių turinys. Išnagrinėjus šiuos straipsnius, galima palyginti ar studijų ir jų kokybės vertinime analizuojami tie patys subjektai.

²³ DENISTON, O. L., ROSENSTOCK, I. M., GETTING, V. A. (1968) *Evaluation of program effectiveness* <http://www.pubmedcentral.nih.gov/pagerender.fcgi?artid=1891042&pageindex=2#page>

Studijų kokybės analizė Lietuvoje

STRAIPSNIS	AUTORIAI	TURINYS
Studijų kokybė aukštojoje mokykloje: valdymo filosofija ir prakseologija	Audronė Juodaitytė ŠU 2004m.	1. visuotinės kokybės filosofija, jos transformacijos ir reikšmingumas aukštosios mokyklos studijų kokybei. 2. studijų kokybės valdymo koncepcijos, principai bei problemos. 3. studijų kokybės valdymo įgyvendinamas Europos universitetuose. 4. rekomendacijos studijų kokybės valdymo efektyvumui šiuolaikiniuose universitetuose.
Institucinis studijų kokybės vertinimas: dimensijos, kriterijai ir rodikliai	Izabela Savickienė, Kęstutis Pukelis VDU 2003m.	1. studijų kokybės dimensijos ir kriterijai, 2. kokios dimensijos ir vertinimo kriterijai būtų tinkami vertinti studijų kokybę Lietuvos universitetuose. 3. studijų kokybės dimensijų, kriterijų ir rodiklių samprata. 4. sprendimų priėmimas dėl studijų kokybės universitetuose
Universitetinių studijų kokybės vertinimas: akademinės bendruomenės požiūris	A. Valiuškevičiūtė, R. Druskytė, I. Mikutavičienė VDU 2004m.	1. trijų Lietuvos universitetų studijų kokybės būklės tyrimas. 2. Nustatyti probleminiai studijų kokybės momentai, reikalaujantys tolesnio tyrimo ir gilesnės analizės
Kokybės vertinimo dilemos	Jean-Luc Patry, Angela Gastager <i>Zalcburgo universitetas</i> 2004m.	1. potencialių vertybių ir konfliktų įvertinimo kriterijų struktūrinė klasifikacija. 2. konfliktų tipų išskyrimas 3. Aptariamos šešios vertybių sritys 4. Konfliktų, atsirandančių tarp šių vertybių struktūrinė klasifikacija
Parengtų ir teikiamų įgyvendinti neuniversitetinių studijų programų išorinio kokybės vertinimo patirtis ir problemos	Gintautė Žilėnienė VPU 2004m.	1. studijų programų vertinimo prielaidos siekiant užtikrinti studijų kokybę. 2. Pristatomas ir lyginamas parengtų ir teikiamų įgyvendinti studijų programų vertinimo proceso organizavimas Lietuvoje ir kitose šalyse. 3. vertinimas, remiantis kokybiniais ir kiekybiniais rodikliais
Dėstytojų kokybė aukštojoje mokykloje	Robert E. Stake, Edith J. Cisneros- Cohernour 2004m.	1. Dėstytojų mikropolitika 2. Dėstytojas akademinės bendruomenės narys 3. Daugialypis akademinės bendruomenės įvertinimas
Magistrantūros programų kryptingumas ir turinio prieštaravimai Lietuvos universitetuose	Rimantas Laužackas, Aistė Račkauskaitė, Daiva Jaškauskaitė 2004m.	Magistrantūros turinio ir kryptingumo prieštaravimai
Valdymas kaip institucijos veiklos kokybę sąlygojantys veiksnys: KK patirtis	Irma Spūdytė, Mindaugas Misiūnas <i>Kauno kolegija</i> 2004m.	Aukštojo mokslo institucijų vystymosi, jų veiklos ir valdymo tobulinimo būtinybė nuolatinės kaitos ir vykdomų reformų kontekste
Vidinis ir išorinis aukštojo mokslo kokybės užtikrinimas	Eugenijus Stumbrys Studijų kokybės vertinimo centras 2004m.	1. efektyvios studijų kokybės sistemos sukūrimo aukštojo mokslo sistemoje problema 2. studijų kokybės problemų aktualumas, 3. vidinio ir išorinio kokybės užtikrinimo mechanizmai ir studijų programų akreditavimo klausimai. 4. išorinio vertinimo reikšmė, tobulinimo gairės.

Šaltinis: sudaryta autorės

Straipsniuose analizuojama studijų vertinimo sistemos, jų valdymo metodologija, o taip pat kokybės vertinimo universitetuose būtinumas. Remiamasi idėja: „universitetų paskirtis ypatinga ir

baiminasi tokių terminų vartojimo kaip vartotojo poreikių tenkinimas, kontrolė ir valdymas, standartizacija. Šiuo pagrindu jie formuluoja teiginį - aukštojoje mokykloje savaime yra siekiama kokybės, nes tokia yra jos paskirtis.²⁴ Taip pat nagrinėjama vertybių ir konfliktų sprendimas, studijų programų vertinimo prielaidos siekiant užtikrinti studijų kokybę, Daugialypis akademinės bendruomenės įvertinimas, magistrantūros turinio ir kryptingumo prieštaravimai. Šie tyrimo objektai svarbūs studijų kokybės klausimais, tačiau nėra šio tyrimo dedamoji, todėl toliau jų detaliam nenagrinėsime. Toliau straipsniuose nagrinėjamos aktualios dedamosios: kokios dimensijos ir vertinimo kriterijai būtų tinkami vertinti studijų kokybę Lietuvos universitetuose, universitetų studijų kokybės būklės tyrimas, t.y. kokie rodikliai tiriant būklę buvo vertinami, vertinimas, remiantis kokybiniais ir kiekybiniais rodikliais, studijų kokybės problemų aktualumas, vidinio ir išorinio kokybės užtikrinimo mechanizmai ir studijų programų akreditavimo klausimai.

Izabela Savickienė, Kęstutis Pukelis savo straipsnyje teigia, kad galima įvardinti tokias studijų kokybės dimensijas, kaip: „universiteto misija, institucijos valdymas, plėtros strategija ir sprendimų priėmimas, personalo kompetentingumas, studentai, studijų tobulinimas ir valdymas/organizavimas, dėstymo ir tyrimų kokybė, tyrimų strategija ir organizavimas, paslaugos bendruomenei, kokybės užtikrinimo sistema, misijos įgyvendinimas ir tikslų pasiekimas, suinteresuotų grupių pasitenkinimas, visuomenės informavimas ir išoriniai ryšiai.“ Čia visiškai nekalbama apie studijų programas, orientuojamasi į tikslų pasiekimą, kompetenciją ir aprūpinimą.

G. Žilėnienė savo straipsnyje rašo: „Lietuvos švietimo sistemai integruojantis į pasaulinę švietimo erdvę, vienas iš prioritetinių uždavinių yra studijų kokybės užtikrinimas, kurio viena reikšmingų sudedamųjų dalių - studijų programų kokybės vertinimas.“ Tai yra mūsų darbo esmė. Kalbama bus būtent apie studijų programų kokybės užtikrinimą.

3 lentelė

Vertinimo aspektai, taikomi Lietuvoje ir užsienio šalyse parengtoms ir teikiamoms įgyvendinti neuniversitetinių studijų programoms

UŽSIENIO ŠALYSE	LIETUVOJE
Pasiruošimo bei galimybių studijų programai vykdyti santykis su įgyvendinimo realumu	Studijų programos reikalingumo pagrindimas
Studijų programos tikslai ir uždaviniai	+
Studijų programos turinys	+
Studijų programos struktūra ir vidutinė studijų trukmė	+
Didaktinė koncepcija ir filosofija	bet numatoma
Mokymo proceso projektavimas, mokymo metodai*	Iki 2003 m., dabar nepakankamai
Studijų turinio projektavimas	+
Studentų vertinimas, egzaminavimas (numatomas)	+
Akademinio personalo kvalifikacija ir veikla (įskaitant kūrybiškumą, tiriamąjį darbą ir pan.)	Vertinimo lygis
Materialinė, metodinė bazė ir informacinės technologijos	Vertinimo lygis pasirenkamas*
Vidinės studijų kokybės vertinimo ir užtikrinimo sistema	Vertintos užuomazgos

²⁴ JUODAITYTĖ Audronė (2004) *Studijų kokybė aukštojoje mokykloje: valdymo filosofija ir prakseologija* http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/012_025juodaityte.pdf

3 lentelė (tęsinys)

UŽSIENIO ŠALYSE	LIETUVOJE
Studijų turinio internacionalizavimas	-
Studijų turinio suderinamumas su naujausiais pasiekimais bei veiklos pasaulio poreikiais (darbdavių nuomonė)	+
Dėstytojų nuomonė	Vertinimo lygis pasirenkamas
Neaptikta duomenų	Oficialių profesinių įstaigų nuomonė (pagal poreikį)
Neaptikta duomenų	Pavadinimo, kvalifikacijos atitikmuo turiniui (užsienyje kitų aspektų vertinimo dalis)
Neaptikta duomenų	Atitikimas ŠMM reglamentams
Studijų kokybės sistemos plėtojimas ir užtikrinimas	Daugiau svarbu instituciniame vertinimo lygmenyje

Šaltinis: ŽIBĖNIENĖ, Gintautė (2004) *Parengtų ir teikiamų įgyvendinti neuniversitetinių studijų programų išorinio kokybės vertinimo patirtis ir problemos* http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/080_093_zibeniene.pdf

Kiekviena iš nagrinėtų studijų rengimo metodikų turi savų privalumų ir trūkumų, bet apibendrintai galima pasakyti, kad visoms studijų programų rengimo (vertinimo) metodikų svarbiausi programos **tinkamumas ir reikalingumas, o toliau skaidomasi į dvi kategorijas: programos techninį paruošimą ir įgyvendinimą, studijų rezultatus ir asmenybės ugdymą.**

Toliau pagal apibrėžtus modelius išryškinami Lietuvos, Airijos ir Didžiosios Britanijos studijų programų pagrindiniai bruožai, privalumai ir trūkumai. Tačiau visų pirma analizuojamos pačios verslo vadybos bakalauro studijų programos pasirinktuose Lietuvos, Airijos ir Anglijos universitetuose.

1.5. Lietuvos, Airijos ir Anglijos bakalauro verslo vadybos studijų programų analizė

Norint parengti optimalią studijų programą buvo orientuojamasi į šiuo metu Lietuvos universitetuose taikomas studijų programas, o taip pat lyginama su panašiai besivystančiomis Europos valstybės studijų programomis. Pasirinkta Airija, bei viena lyderiaujančių valstybių švietimo srityje – tai Didžioji Britanija su savo gilia istoriją menančiais universitetais.

Analizuojamos **Lietuvos universitetų verslo vadybos bakalauro studijų programos** (Vilniaus universitetas, Kauno technologijos universitetas ir VU Kauno humanitarinis fakultetas), **Airijos universitetų studijų programos** (Dublino (<http://www.tcd.ie>) universiteto studijų programa, Golvėjaus Nacionalinis Airijos universitetas (<http://www.nuigalway.ie>), Limeriko universitetas (<http://www.ul.ie/>), bei **Didžiosios Britanijos universitetų studijų programos** („geriausi Didžiosios Britanijos universitetai: Oksfordo, Kembridžo, Londono ekonomikos mokykla“²⁵).

²⁵ FREDAN, Alexandra (2007) *Why 4/10 is a great score for Britain's universities*. http://www.timesonline.co.uk/tol/life_and_style/education/article2827773.ece

Nagrinėjant suformuota analizės sistema, kuri leidžia metodiškai vertinti studijų programas. Visų minėtų universitetų studijų programų pagrindiniai dalykai buvo suskirstyti į penkias kategorijas: *tikslieji dalykai* (matematika, informatika, statistika ir kt.), *bendrieji ekonominiai* (mikroekonomika, makroekonomika ir kt.), *finansai* (įmonės apskaita, įmonės finansai ir pan.), *bendrieji kvalifikaciniai* (anglų kalba, komercinė, civilinė ir darbo teisė, psichologija bei nacionaliniai vadybos ypatumai, filosofija, žinių vadyba ir pan.), *vadybos specialybės dalykai* (vadyba, tarptautinė vadyba ir ekonominiai ryšiai, marketingas, kainodara ir konkurencija, personalo valdymas, logistika, organizacijos valdymas, smulkaus verslo vadyba, prekybos įmonės vadyba, bei gamybos organizavimas).

Kiekvienas iš šių blokų turi skirtingą svorį verslo vadybos specialistams. Svarbiausia yra *vadybos specialybės dalykai*, kadangi tai pagrindas visai jų veiklai. Toliau sektų *bendrieji kvalifikaciniai*, nes šie dalykai padidina specialisto konkurencingumą rinkoje ir tiesiogiai siejasi su profesine veikla. *Ekonominiai, finansai dalykai*, jų svoris priklauso nuo specialisto tolimesnės koncentracijos. Tarpusavyje šiuos elementus galime laikyti lygiaverčiais, todėl galutinę jų vertę apsprendžia pats vartotojas (studentas, būsimas specialistas). *Tikslieji dalykai* neturi tiesioginio kontakto su specialybe, todėl jų svoris lyginant su kitais dalykais yra mažiausias. Verslo vadybos specialistas turi būti pakankamai lankstus ir universalus. Šios specialybės specifika ir yra plačiai išugdyto specialisto rengimas. Tačiau, šiuo metu susiduriama su problema, kad „platumas“ peržengia ribas. Plačiai dėstoma ne specialybei, o bendram žmogaus išprusimui, kas turi būti daroma mokykloje, bet ne universitete.

Taigi nagrinėjant pasirinktų Lietuvos universitetų verslo vadybos bakalauro studijų programas, kreditai buvo suskirstyti pagal penkias pagrindines anksčiau išskirtas kategorijas. Gauti rezultatai pateikiami ketvirtojoje lentelėje.

4 lentelė

Studijų programų dalykų pasiskirstymas kreditais Lietuvos universitetuose

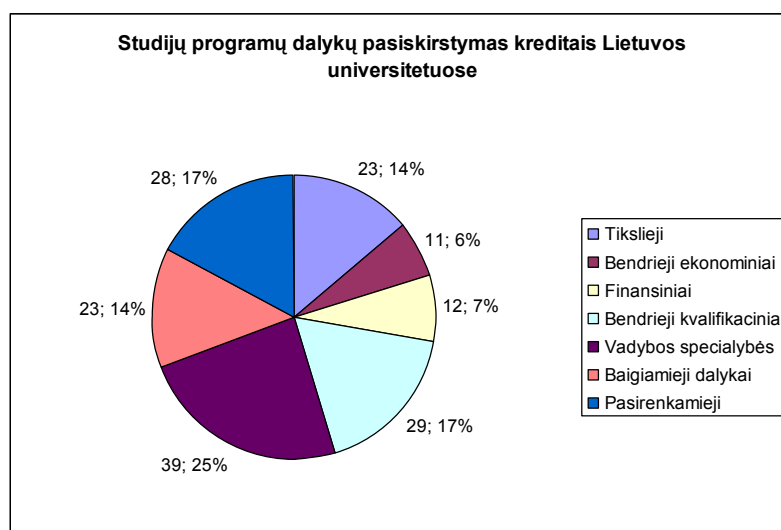
	KTU	VU	VU KHF	Vidurkis
Tikslieji	20	27	21	23
Bendrieji ekonominiai	8	12	12	11
Finansiniai	12	13	12	12
Bendrieji kvalifikaciniai	42	12	32	29
Vadybos specialybės	50	41	27	39
Baigiamieji dalykai	20	21	27	23
Pasirenkamieji	8	34	43	28

Šaltinis: sudaryta autorės pagal VU, KTU ir VU KHF verslo vadybos studijų programas

Lentelėje matoma tikslųjų dalykų, bendrųjų ekonominių, finansinių ir baigiamųjų dalykų kreditų skaičius universitetuose mažai tesiskiria nuo bendro šių universitetų kreditų vidurkio šiems dalykams. Tačiau atskiros analizės reikalauja Bendrieji kvalifikaciniai, vadybos specialybės ir

pasirenkamieji dalykai. Ypač mažas pasirenkamųjų dalykų skaičius yra KTU didžiausias VU KHF tačiau atsižvelgus į tai, kad KTU pasirenkamieji dalykai yra bendrosios kvalifikacijos pobūdžio kaip ir VU, VU KHF pasirenkamųjų dalykų nors ir daugiausia tačiau vadybos specialybės dalykų mažiausia, o pasirenkamieji orientuoti būtent į juos. Taigi gauname, kad VU ir KTU atveju bendrieji kvalifikaciniai plius pasirenkamieji, o VU KHF vadybos specialybės dalykai plius pasirenkamieji dalykai, per daug nenutolsta nuo bendrojo vidurkio. Taigi bendras tendencijas su detalesne analize galime matyti iš 3 paveikslo.

Lentelėje pateikti vidurkio duomenys buvo perkelti į diagramą, kurioje aiškiau matomos tendencijos.

Šaltinis: sudaryta autorės

3 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas kreditais Lietuvos universitetuose

Diagramoje didžiausią dalį kaip ir turėtų būti apima vadybos specialybės dalykai, po lygią dalį (17%) pasiskirstė bendrieji kvalifikaciniai ir pasirenkamieji dalykai. Iš esmės toks pasiskirstymas paremtas logika ir didesnių prieštaravimų nesukelia, tačiau toliau darbe nagrinėjama užsienio universitetų praktika ir remiantis gautais rezultatais bandoma sukurti optimalią studijų programą.

Analizuojant studijų programas Airijos ir Didžiosios Britanijos universitetuose susidurta su problema - pristatant programas pateikiami tik dėstomi dalykai tačiau kreditų skaičius nedetalizuojamas. Tačiau net iš tokios informacijos galime gauti statistinės informacijos. Todėl nutarta, kad dalykai priskiriami prie bazinių pasirinktų kategorijų ir pagal absoliučiuosius kiekių santykius bus gauti procentai.

Studijų programų dalykų pasiskirstymas (%) Airijos universitetuose

AIRIJA	Dublino	Golvėjaus Nacionalinis Airijos universitetas	Limeriko universitetas	Vidurkis
Tikslieji	5	5	8	6
Bendrieji ekonominiai	11	14	12	12
Finansiniai	16	10	16	14
Bendrieji kvalifikaciniai	16	19	24	20
Vadybos specialybės	53	52	40	48

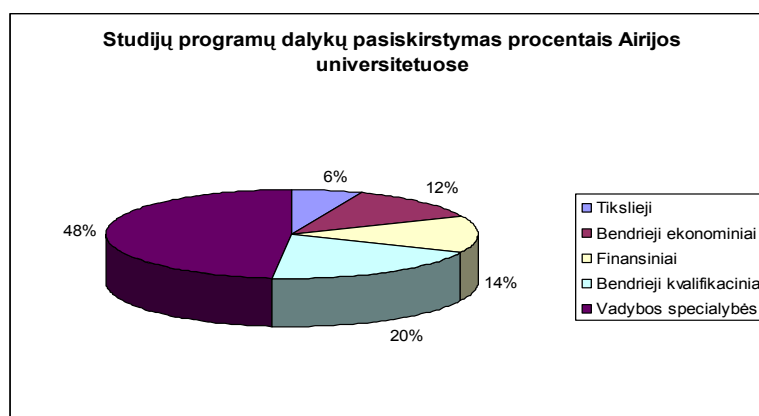
Šaltinis: sudaryta autorės pagal pasirinktų Airijos universitetų programas

Dublino universiteto vadybos studijų programos dalykai pateikti 1 priede. Pažymėtina, kad Dublino universitete yra trys pagrindiniai dalykai (vadybos, ekonomikos ir statistikos pagrindai), o likusieji dalykai yra pasirenkamieji. Limeriko universiteto Kemmy verslo mokyklos studijų programa pateikta 2 priede. Kaip matoma iš šiame priede pateiktos studijų programos ji labai panaši į Lietuvos universitetų programas tiek savo struktūra, tiek dalykais.

Kiekviename iš universitetų daugiau nei pusę studijuojamų dalykų yra tiesiogiai susiję su vadybos specialybe, o tarp Lietuvos universitetų tokio rodiklio nėra, su specialybe tiesiogiai susiję dalykai, kaip matyti iš 3 paveikslo, sudaro apie 25% visų studijuojamų dalykų. Taigi šis rodiklis Lietuvoje yra dvigubai mažesnis nei Airijoje.

Airijos vadybos programose mažiausias dėmesys skiriamas tiksliesiems dalykams, Lietuvoje šis procentas yra dvigubai didesnis. Pagal procentus matome, kad finansiniai dalykai yra treči pagal užimamą padėtį. Tuo akcentuojama, kad finansus išmanyti būtina, bet kadangi tai yra ne pagrindinė studijų šaka jai dėmesys skiriamas mažesnis. Nemažas dėmesys skiriamas bendriesiems kvalifikaciniams dalykams. Atsižvelgiant į vadybos specialisto darbo pobūdžio įvairovę tai gana teisingas sprendimas, kadangi taip suteikiamos universalesnės žinios (t.y. prie vadybos, teisės, psichologijos, ir kitos žinios).

Kaip ir analizuojant Lietuvos universitetus taip ir Airijos buvo išvestas pasirinktų Airijos universitetų dalykų pasiskirstymo procentinis vidurkis. Gauti rezultatai pateikiami 4 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės

4 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Airijos universitetuose

Daugiausiai dėmesio skiriama vadybos specialybės dalykams, jie sudaro beveik penkiasdešimt procentų visų studijų, kitas pagal dydį blokas yra bendrieji kvalifikaciniai dalykai. Bendros tendencijos panašios į Lietuvos.

Toliau analizuosime Anglijos universitetų studijų programas. Analizė ir vertinimas vykdomi remiantis tuo pačiu principu kaip ir analizuojant Airijos universitetus.

Priede 3 pateikta Kembridžo universiteto vadybos programa. Priede 4 Londono verslo mokyklos studijų programa. Oxfordo universiteto ekonomikos ir vadybos programa aptariama gana abstrakčiai, šio universiteto koledžai nepateikia savo programų, todėl analizuojant šio universiteto programą remsimės prospektu, pateiktu <http://www.ousu.org/prospective-students/OUSU%20AP%20web%20version%204.pdf>.

Ketvirtojoje lentelėje pateikiame analogišką lentelę kaip ir Airijos universitetų atveju. Joje matomas dalykų pasiskirstymą procentais pagal svorį programoje. Kembridžo universiteto bei Londono verslo mokyklos (LVM) tikslieji, bendrieji ekonominiai bei finansiniai studijų dalykai pasiskirstę vienodai lyginant vieną su kitu, neatitolsa nuo bendro vidurkio. Tačiau LVM kaip ir VU KHF atveju bendrieji kvalifikaciniai ir vadybos specialybės dalykai pasiskirstę po lygiai. Tuo tarpu kai Kembridžo universiteto programoje vadybos specialybės dalykai užima daug reikšmingesnę dalį (jų trigubai daugiau nei bendrųjų kvalifikacinių).

Atskiro paaiškinimo reikia Oksfordo universiteto programos dalykams. Visų pirma programoje akcentuojama tai, kad bus studijuojami ekonomika, vadyba ir matematika – statistika. Jos užims po lygią dalį, studijų laikotarpiu iš septynių pasirenkamųjų dar reikės išsirinkti du pasirenkamuosius dalykus. Būtent tai ir nulems studijų orientaciją, pasirenkamieji gali abu būti iš vadybos bloko, ekonomikos bloko arba po vieną iš kiekvieno. Todėl Oksfordo universiteto studijų programą gana sudėtinga įtraukti į analizę, nes ji yra itin liberali.

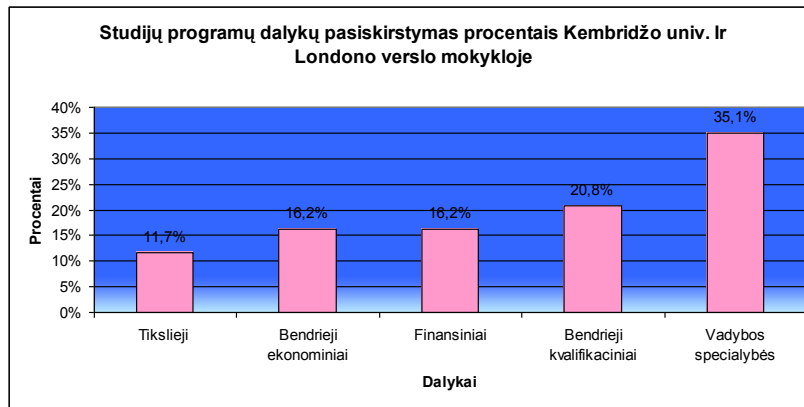
6 lentelė

Verslo vadybos bakalauro studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Anglijos universitetuose

Didžioji Britanija	Kembridžo	Londono verslo mokykla	Oksfordo	Vidurkis Kembridžo ir LVM
Tikslieji	14,3	9,1	33,3	11,7
Bendrieji ekonominiai	14,3	18,2	33,3	16,2
Finansiniai	14,3	18,2	0,0	16,2
Bendrieji kvalifikaciniai	14,3	27,3	0,0	20,8
Vadybos specialybės	42,9	27,3	33,3	35,1

Šaltinis: sudaryta autorės pagal universitetų pateiktas studijų programas

Lentelėje pateiktus duomenis išreiškiame grafiškai. Pateikiamas tik apibendrintas vidurkis, kurio išlygos aptartos anksčiau.

Šaltinis: sudaryta autorės

5 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Anglijos universitetuose

Kembridžo universitete ir LVM labiausiai akcentuojami vadybos specialybės dalykai, taip pat nemažas dėmesys skiriamas bendrajai kvalifikacijai. Šios dvi dalys sudaro daugiau nei penkiasdešimt procentų visų studijų dalykų, likusieji (tikslieji, bendraekonominiai ir finansiniai) užima apytikriai vienodą dalį.

Toliau pateikiama apibendrinta informacija apie visų trijų šalių universitetų studijų dalykų procentinę pasiskirstymą ir svorį programoje.

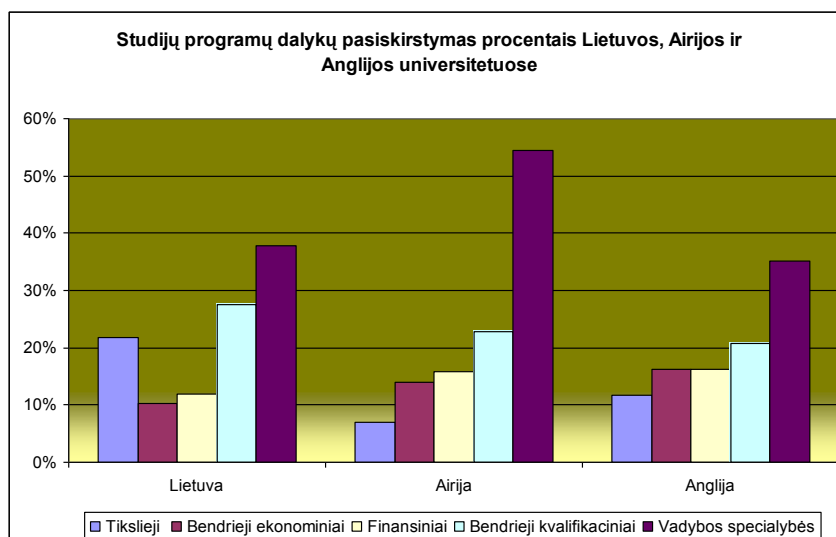
7 lentelė

Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Lietuvos, Airijos ir Anglijos universitetuose

	Lietuva	Airija	Anglija
Tikslieji	21,8	7	11,7
Bendrieji ekonominiai	10,3	14	16,2
Finansiniai	11,9	16	16,2
Bendrieji kvalifikaciniai	27,6	23	20,8
Vadybos specialybės	37,8	54	35,1

Šaltinis: sudaryta autorės

Šioje lentelėje Lietuvos universitetuose verslo vadybos specialybėje dėstomų dalykų pasiskirstymas procentais kiek skiriasi nuo duomenų lentelės, kurioje analizuojami tik Lietuvos universitetai. Taip yra todėl, kad derinant duomenų pateikimą buvo susikoncentruota ties pagrindiniais dalykais, todėl perskirstyti procentai atmetus pasirenkamuosius ir baigiamuosius dalykus. Lentelės duomenys pateikiami 6 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės

6 pav. Studijų programų dalykų pasiskirstymas procentais Airijos universitetuose

Visose trijose valstybėse didžiausias dėmesys skiriamas vadybos specialybės dalykam. Didžiausiais dėmesys vadybos specialybės dalykam skiriamas Airijoje, tai nurodo, kad šioje šalyje orientuojamasi ne į bendrą universitetinį išsilavinimą, o į specialybę.

Iš paveiklo matoma, kad Lietuvoje kitaip nei Airijoje ar Anglijoje didelis dėmesys skiriamas tiksliesiems studijų dalykam. Mažiausiai jie akcentuojami Airijoje. Iš esmės visuomet naudinga smegenų mankšta tiksliais dalykais, tačiau studijuojant aukštojoje mokykloje galbūt yra tikslinga orientotis į tiesiogiai su studijų kryptimi susijusius dalykus.

Lietuvoje pastebima tendencija didelį dėmesį skirti bendriesiems kvalifikaciniams dalykam, skirtumas tarp Lietuvos, Airijos ir Anglijos čia nėra didelis, tačiau tai visgi parodo, kad mūsų šalyje yra *bendrasis* universitetinis išsilavinimas.

Finansiniai ir bendrieji ekonominiai dalykai visose trijose šalyse akcentuojami maždaug vienodai. Taip yra todėl, kad tiek su ekonomika, tiek su finansais visų trijų šalių universitetuose studentai supažindinami smarkiai nedetalizuojant, t.y. dėstomi šių dalykų pagrindai.

Išanalizavus verslo vadybos bakalauro studijų programas Lietuvoje, Airijoje ir Anglijoje pastebėta, kad Lietuvos universitetai orientuoti į *bendrajį* universitetinį išsilavinimą (labai didelį dėmesį skiriant tiksliesiems dalykam), Airijoje orientuojamasi į *specialybį* universitetinį išsilavinimą (didžiausiais dėmesys skiriamas vadybos specialybės dalykam), o Jungtinės Karalystės nagrinėtų studijų programų modelis yra tarpinis Lietuvos ir Airijos atžvilgiu.

Aptarus Lietuvos, Airijos bei Anglijos verslo vadybos bakalauro studijų programas galima pereiti prie jų įvertinimo.

1.6. Lietuvos, Airijos ir Anglijos verslo vadybos bakalauro studijų programų privalumai ir trūkumai

Šiame skyriuje pateikiama anksčiau nagrinėtų Anglijos, Airijos ir Lietuvos studijų programos. Jų vertinimas atliekamas pagal anksčiau suformuotus studijų vertinimo kriterijus.

Lietuvoje išorinis vykdomų studijų programų vertinimas akreditavimo tikslu pradėtas 1999-2000 metais. Vertinimu siekiama padėti aukštosioms mokykloms nuolatos tobulinti vykdomas studijų programas bei informuoti visuomenę apie studijų kokybę. Kiekvienais metais Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu nustatoma, kurioms kryptims (jų iš viso yra 63) priskirtos studijų programos bus vertinamos. Nevertinamos tik tos vykdomos studijų programos, kurios vertinant kitas tos pačios krypties studijų programas dar nebuvo pradėtos įgyvendinti arba kuriose prasidedant vertinimui nebuvo bent vieno studijuojančių studentų kurso baigusio bent pusę tos studijų programos apimties. Studijų programų vertinimui atlikti pasitelkiamos lietuvių ekspertų arba tarptautinės ekspertų grupės.²⁶

2005m. grupės profesorių iš užsienio vertino Lietuvos universitetų bei kolegijų verslo vadybos ir administravimo programas, viso jie įvertino 94 studijų programas. Šia ataskaita remiantis ir pateiksime pagrindinius Lietuvos studijų programų bruožus privalumus ir trūkumus.

Vertintojų komisija pažymėjo, kad Lietuvos universitetų studijų programos yra tvirtos finansų ir apskaitos srityse, tačiau kliūva už pagrindinių studijų programos dalykų, t.y. strateginio ir pokyčių planavimo, projektų ir kokybės valdymo, lyderystės. Šios sritys, komisijos nuomone, programose išvystytas nepakankamai. Taip pat pažymima, kad nuo praeito vertinimo nepasikeitė materialinė bazė (t.y. auditorijos, laboratorijos liko nepakitusios), tačiau kas svarbiau nepasikeitė ir dėstymo metodai.

Šios vertintojų grupės nuomone Lietuvos verslo vadybos ir administravimo studijos turi per daug „siaurų“ dalykų, o tai rodo, kad mastymo būdas tarp universitetų ir mokslo bendruomenės nepakito. Taip pat kaip trūkumą įvardino mokymo metodo „atvejo analizė“ nenaudojimo. Tačiau šiuo metu ISM universitetas ėmėsi iniciatyvos sukurti Lietuviškus „atvejo analizės“ pavyzdžius. Savo dėstymo metodikoje jie plačiai taiko šį metodą, o tai kaip matome yra teigiamai vertinama užsienio specialistų. Bet tai deja praktikuojama vos keliuose universitetuose.

Taip pat vertintojai neigiamai įvertino tai, kad programas vedantys dėstytojai per menkai apmokami ir dirba keliose institucijose. Neskiriamas pakankamas, sistemiškas dėmesys personalo vystymui.

²⁶ Studijų kokybės vertinimo centras (2008) *Išorinis išsamusis studijų programų vertinimas*. <http://www.skvc.lt/content.asp?id=146>

Pažymėta, kad universitetų tarptautiškumas buvo įvertintas labai silpnai ir kaip rekomendacija siūloma vystyti studentų mainų programas. Vertintojai yra susirūpinę neišvystytais universitetų bibliotekomis, tačiau tuo pačiu labai teigiamai pažymi gebėjimą prisitaikyti prie to kaip alternatyvą naudojant IT. IT vystymasis yra spartus ir kokybiškas. Tačiau tas faktas, jog kai kurie mokslo darbuotojai negeba naudotis IT yra žemos studijų kokybės veiksnys.

Vertintojų grupė nurodo, kad turi būti supaprastinta ir aiškiau suskirstyta mokslinių laipsnių sistema, bei vertinimo metodai turi būti formuojami taip, kad galima būtų palyginti ne tik studijų programos viduje, bet ir tarp universitetų.

Tokias pagrindines Lietuvos aukštojo mokslo verslo vadybos ir administravimo studijų programų problemas išvelgė nepriklausomi vertintojai. Atsižvelgiant į šias išvadas reikia vertinti ir taisyti Lietuvoje taikomas verslo vadybos bakalauro studijų programas.

Studijų programų privalumai nėra akcentuojami, tačiau subjektyviai galima išskirti kelis, po to juos galėsime patikrinti šiame darbe atliekamu tyrimu.

Taigi vienas iš privalumų yra programinių dalykų plotis, t.y. kad ne iš karto vedama prie siauros specializacijos, o stengiamasi ugdyti universalų specialistą. Pakankamai aiški ir tiksliai žinoma studijų programos sandara, dėstytojai ir kita informacija. Tai leidžia tiksliau planuoti savo laiką ir darbus, lengviau įvertinti studijų programą planuojant studijas. Labai sistemiškai parašytas programos pateikimas su privaloma informacija, aprašyti gebėjimai, kuriuos turės įgyti studentas. Tai palengvina tolimesnį karjeros planavimą, pasirinkimą. Tolimesnis studijų programų vertinimas nėra tikslingas, nes pateikiami argumentai gali būti pernelyg subjektyvūs.

2005m. išvadas apie visų verslo vadybos ir administravimo studijų programas galime palyginti su 2008m. vykusios VU KHF verslo vadybos ir administravimo studijų programos vertinimo išvadomis (VU KHF Management and Business Administration Study Programmes: Report. 2008m., p.8).

Pagrindiniai privalumai: aiški studijų struktūra su pagrindiniais ir pasirenkamaisiais dalykais; individualus tvarkaraštis studentams; temos grindžiamos tarptautinių tyrimų pagrindu; studijų programa yra atvira ir palanki patyrusiems, motyvuotiems abiturientams iš įvairių studijų programų; pokolegijinės studijos yra būtina sąlyga tvirtam pagrindui siekiant tęsti studijas kartu su kitais studentais.

Pagrindiniai trūkumai: trūksta aiškaus programų tikslo, reikalingas griežtesnis baigiamojo darbo tezių vertinimas, atsižvelgiant į naudotus statistinius šaltinius, šaltinių metus, elektroninius šaltinius. Daugiau paskaitų turi būti vedama anglų kalba, tiek vietinių dėstytojų tiek vizituojančių svečių, lektorių.

Kaip matome 2005m. rezultatai visų studijų programų vertinimo iš esmės nesiskiria nuo 2008m. vykusio vertinimo VUKHF universitete.

Atitinkamai kaip vertintos Lietuvos universitetų programos taip bus vertinamos ir studijų programos Airijoje bei Anglijoje.

Anglijoje bei Airijoje yra ne tik tokia studijų programų sistema kaip Lietuvoje (studijų programos pateikiamos suplanuotos visai studijų trukmei ir variacijos yra labai menkos, programa sistematizuota ir aiškiai apibrėžta (pvz.: Limeriko verslo vadybos bakalauro studijų programa), bet ir dar vienas jos variantas (tai labai laisva forma pateikiama studijų programa, t.y. išskiriami 3-4 fundamentalieji studijų dalykai, kuriuos studentas studijuoti privalės, o likusieji dalykai tampa pasirenkamaisiais ir priklauso nuo studento polinkių ir norų (pvz.: Dublino universiteto studijų programa). Tokia dviguba sistema turi savų privalumų ir trūkumų. Visų pirma nestandartizuota programa suteikia daug laisvės studentams, jie gali pasirinkti juos dominančius dalykus, todėl yra didesnė motyvacija mokymuisi, pasiekiami geresni rezultatai. Tačiau tuo pačiu tokia laisvė neleidžia sukurti bendros vertinimo sistemos, t.y. nuo pasirinktų dalykų priklauso profilis (vadyba, marketingas, finansai) ir du studentai baigę tą pačią programą negali būti vertinami kaip tos pačios srities specialistai. Tuo pačiu atsiranda problema, kai skirtingus pasirenkamuosius dalykus pasirinkusiems studentams skaitomos ir bendros paskaitos, tokiu būdu gali susidaryti situacija, kai vienas iš studentų jau gali būti studijavęs tai ir savo spec. dalyke, o kitam tai gali būti visiškai nauja. Taip dingsta pusiausvyra mokymosi procese, sunku dirbti ir dėstytojui ir studentams. Šios problemos ir privalumai būdingi abiejų šalių (Anglijos ir Airijos) studijų programoms.

Taip pat reikėtų patikslinti, kad tiek Didžiojoje Britanijoje tiek Airijoje priimtinau išsilavinimą vertinti lygiais, kadangi jų atveju tai į lygius įtraukiama net po kelis studijų lygmenis. 7 paveiksle matoma, kad 6 lygį apima tiek bakalauro diplomai su pagyrimu, tiek paprastas bakalauro diplomai, tiek profesinio pasirengimo diplomai ir t.t.

Typical higher education qualifications within each level	FHEQ level*	Corresponding FQ-EHEA cycle
Doctoral degrees (eg, PhD/DPhil (including new-route PhD), EdD, DBA, DClinPsy)**	8	Third cycle (end of cycle) qualifications
Master's degrees (eg, MPhil, MLitt, MRes, MA, MSc)	7	Second cycle (end of cycle) qualifications
Integrated master's degrees*** (eg, MEng, MChem, MPhys, MPharm)		
Postgraduate diplomas		
Postgraduate Certificate in Education (PGCE)**** Postgraduate certificates		
Bachelor's degrees with honours (eg, BA/BSc Hons)	6	First cycle (end of cycle) qualifications
Bachelor's degrees		
Professional Graduate Certificate in Education (PGCE)****		
Graduate diplomas Graduate certificates		
Foundation Degrees (eg, FdA, FdSc)	5	Short cycle (within or linked to the first cycle) qualifications
Diplomas of Higher Education (DipHE)		
Higher National Diplomas (HND)		
Higher National Certificates (HNC)***** Certificates of Higher Education (CertHE)	4	

Šaltinis: The framework for higher education qualifications in England, Wales and Northern Ireland (2008)
<http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/FHEQ/EWNI08/FHEQ08.pdf>

7 pav. Išsilavinimo skirstymas Didžiojoje Britanijoje ir Airijoje

Toks skirstymas į lygius propaguojamas, kadangi taip lengviau susiprasti darbdaviams, studentams ir mokslo darbuotojams, nes jiems tokiu atveju lengviau pozicionuoti savo išsilavinimą. Atsiranda aiški išsilavinimo lygio vertinimo sistema.

Bendrai Airijos ir Anglijos universitetų verslo vadybos studijų programos galima aptarti ir dėl istorinės studijų vertės. Pagrindiniai šių šalių universitetai yra labai aukštai kotiruojami pasaulyje.

Airijos ir Anglijos universitetuose aktyviai naudojamas „atvejo analizės“ mokymo būdas. Bendrai vertinant studijų programos galima pasakyti, kad skirtingai nei mūsų universitetuose tik labai abstrakčiai pateikiamas galinis studijų tikslas, įgyjami gebėjimai. Labiau orientuojamasi į universitetą, jo istoriją, teikiamas galimybes, tačiau beveik niekur tiksliai neapibrėžiama kokius gebėjimus įgys baigęs universitetą žmogus.

Ieškant duomenų apie universitetų siūlomas studijų programos labai išsiskyrė Anglijos universitetai. Jų išskirtinumas tame, kad jie neakcentuoja dalykų, įgyjamų kvalifikacijų, dalykų tvarkos ir kiekio, išskiriami tik universitetai, kuriuose galima įgyti norimą specialybę, o toliau pateikiami universitetų aprašymai, gyvenimo sąlygos, finansiniai klausimai, užklasinė veikla. Taigi

galima teigti, kad Anglijoje universitetinis išsilavinimas ypatingai susijęs su socialine gyvenimo puse. Orientuojamasi ne į įvairią žiniomis, o į įvairią veiklomis mokslo bendruomenę.

Išanalizavus studijų programas, jų privalumus bei trūkumus galima pasakyti, kad Lietuvoje studijų programos per mažai orientuotos į vadybos specialybės dalykus ir per daug į su specialybe tiesiogiai nesusijusius dalykus (pvz.: matematika, informatika ir kt.). Toks dalykų pasiskirstymas (grafiškai pavaizduotas 4 pav. 16 psl.) rodo, kad Lietuvoje orientuojamasi į universalų universitetinį išsilavinimą, o Anglijoje ir Airijoje orientuojamasi į specialų universitetinį išsilavinimą. Lietuva ir Anglija savo studijų programa yra labai skirtingos, t.y. Anglijoje akcentuojami keli (3-4) pagrindiniai dalykai, o visa kita lieka pasirinkimui, o Lietuvoje visa programa suformuota iš anksto ir pasirinkimams laisvių nėra. Airija nagrinėjant iš šios pozicijos yra tarsi tarpinis variantas, nes turi ir laisvų ir sistemiškų programų. Tačiau tai Airijos švietimo sistemai suteikia ne tik lankstumo, bet ir trukdžių, ypač studentų ir dėstytojų mainų srityje. Per mažos laisvės Lietuvos studijų programose daro ją nelanksčią, neskatina motyvacijos, tačiau tokias studijų programas galima nesunkiai jungti į vieną sistemą ir jas vertinti. Anglijos universitetų laisvės kelia studentų motyvaciją, nes leidžia pakankamai laisvai pasirinkti tai ką nori studijuoti, tačiau tokiu atveju pasidaro labai didelis vienos programos variacijų kiekis ir tai trukdo sekti įgyjamą kvalifikaciją bei gebėjimus.

Dėl kalbos barjero Lietuvoje studijų programos nėra pritaikytos mainams su užsienio universitetais, mainai vyksta viena kryptimi, t.y. iš Lietuvos. Airijoje ir Anglijoje priešingai - nesant kalbos barjerui studijų programos yra pritaikytos tarptautinei rinkai. Studijų programų nepritaikymas tarptautinei rinkai yra didžiulis trūkumas Lietuvos studijų programoms.

Pastebėta, kad Lietuvoje itin akcentuojama pačios programos (sando) pateikimo tvarka, labai aukšti formalūs techniniai reikalavimai. Kaip teigia dr. P. Žiliukas šiuo metu Lietuvoje: „Per didelis ekspertų dėmesys formaliesiems reikalavimams, pavyzdžiui, įvairių darbo formų valandų skaičiui, kai tuo tarpu didesnė reikšmė turėtų būti skiriama programos pavadinimo ir turinio atitikmeniui.“²⁷ Tuo tarpu Airijoje ir Anglijoje akcentuojamas būtent programos pavadinimo ir turinio atitikmuo, realieji dalykai, studijos.

Kalbant apie lietuviškas studijų programas, dažnai išryškėja ne pačios programos trūkumai, o tai kad šios programos, kad ir kokios geros būdamos, negali būti skirtos visiems, pavyzdžiui programose mažai dalykų dėstomų užsienio kalbomis, programos nebeatitinka aktualumo ir šiuolaikiškumo principų.

Vertinant tai, kad Airijos ir Anglijos universitetai yra vieni vedančiųjų universitetų pasaulyje, turėtume atsižvelgti į jų studijų programų koncepcijas. Visų pirma universitete pagrindinį dėmesį dera skirti specialybės dalykams, taip pat matoma tendencija nemažą studijų dalį (23%-

²⁷ ŽILIUKAS, Pranas (2003) *Studijų programų rengimo sėkmės ir „gumbai“*. <http://www.skvc.lt/old/wwwskvc/03-25/Ziliukas.ppt>

20%) skirti bendriesiems kvalifikaciniams dalykams. Iš dalies bendrųjų dalykų svoris susidaro, nes jų didelė įvairovė. Bet be bendrųjų kvalifikacinių dalykų negalima, nes vadyba yra studijų programa ruošianti vienus universaliausių specialistų, todėl anglų, teisės ir kt. žinios būtinos. Tačiau galima būtų žymiai mažiau dėmesio skirti tiksliesiems dalykams. Universitetuose jie nėra specifiniai, priskiriami labiau bendro išprusimo kėlimui, tačiau tai būtų galima palikti bendro lavinimo mokykloms.

Tokie pagrindiniai studijų programų Lietuvoje, Airijoje ir Anglijoje privalumai ir trūkumai, panašumai ir skirtumai (apibendrintai verslo vadybos bakalauro studijų programų privalumai ir trūkumai Anglijos Airijos ir Lietuvos universitetuose pateikti 5 priede.). Šiame darbe atliekama apklausa siekiama išsiaiškinti kokius kriterijus, kokius trūkumus ir problemas mato Lietuvos studentai ir dėstytojai gimtos šalies verslo vadybos studijų programose. Atlikus tyrimą palyginama užsienio vertintojų atsiliepimai su vietinių dėstytojų ir studentų vertinimais.

Lietuvos universitetų verslo vadybos bakalauro studijų programos turėtų būti orientuojamos į specialybės dalykus ir mažiau į bendro lavinimo. Studijų programa turi įgyti aiškesnius rėmus, t.y. turi būti išskiriami pagrindiniai studijų dalykai, o toliau skaidomi į pasirenkamuosius dalykus, kurie formuotų tris pagrindines šios studijų programos kryptis (marketingą, valdymą ir finansus.) Taigi apjungus lietuvišką sistemą su angliškomis laisvėmis galima būtų sukurti studijų programą, kuri tenkintų tiek studentų, tiek dėstytojų, tiek valdančiųjų institucijų poreikius ir sukurtų studentų bei dėstytojų mobilumą.

1.7. Optimalios studijų programos (dieninis verslo vadybos bakalauro) parengimas

Pagal išnagrinėtus esamų programų privalumų ir trūkumus buvo sukurta vadybos bakalauro dieninių studijų programa. Ši programa pateikiama šeštame, septintame bei aštuntame prieduose.

Nauja studijų programa turėtų apimti 150 (LT) kreditų, įstatyme numatyta 160 kreditų, tačiau tai optimaliausias kreditų skaičius, kurio pakanka tam, kad būtų išdėstyta visa svarbiausia medžiaga, susijusi su vadyba, o taip pat šis kreditų skaičius neleidžia programos „perkrauti“ nereikalinga informacija. Vadybos studijų programa susidės iš trijų dėstomų dalykų blokų – pagrindiniai studijų dalykai (133 kreditai), pasirenkamieji dalykai (9 kreditai) bei alternatyvieji dalykai (8 kreditai).

Studijų dalykai skaidomi į: tiksluosius, bendruosius ekonominius, finansinius, bendruosius kvalifikacinius ir vadybos specialybės. Bendrieji kvalifikaciniai dalykai apims: psichologiją, filosofiją, anglų kalbą, teisę ir pan. Šios paskaitos praplės studentų akiratį, padės geriau pažinti supančią aplinką bei prisidės prie studentų asmenybės ugdymo. Taip pat programoje bus įtraukti dalykai, kurie reikalingi bet kokios srities specialistams, t.y. užsienio kalba, civilinė ir darbo teisė ir

kt. Šie dalykai padės ugdyti studento kompetenciją bei palengvins darbo paieškas baigus studijas, kadangi daugelis darbdavių nori, kad jo darbuotojas mokėtų bent vieną užsienio kalbą bei turėtų gerus darbo su kompiuteriu įgūdžius. Civilinė ir darbo teisė supažindins studentus su LR galiojančiais įstatymais bei įgytos žinios leis apsisaugoti nuo išnaudojimo pradėjus dirbti.

Kadangi vadybos studijos yra plati specialybė, kuri ugdo tiek vadybininkus, tiek apskaitininkus ar marketingo specialistus, tad kuriant programą į pagrindinių studijų dalykų sąrašą numatoma įtraukti ne tik paskaitas, tiesiogiai susijusias su vadyba (pvz., vadyba, vadybiniai spėdimai, prekybos įmonės vadyba ir kt.), bet ir labiau specializuotus dalykus (pvz., apskaitos pagrindai, logistika, žmoniškųjų išteklių valdymas ir kt.), kurie leis studentams pažinti įmonę visapusiškai bei nuspręsti, kurią vadybos studijų šaką rinktis tolimesniuose kursuose.

Taip pat numatoma, jog antro kurso pabaigoje studentas privalės parašyti kursinį darbą, kuriame atskleistų per du metus sukauptas žinias ir įgūdžius, o tiksliau - gebėjimą pasirinkti aktualią problemą, pagrįsti analizės metodus, rinkti informaciją apie problemišką reiškinį, mokėti ją apdoroti, analizuoti bei pateikti savo analitines išvadas. Trečio kurso pabaigoje numatoma praktika, kurios metu studentas susipažintų su įmone iš vidaus ir galėtų pritaikyti paskaitų metu gautas teorines žinias bei palyginti, kiek teorinė medžiaga atitinka praktiką.

Be pagrindinių studijų dalykų, kurie pateikti pirmame priede ir jo tęsinyje, numatomas ir pasirenkamųjų dalykų blokas, kuris suskirstytas į – finansų vadybą, marketingo vadybą bei tarptautinio verslo vadybą. Studentas išklauses keturis semestrus ir susipažinęs su įvairiomis vadybos studijų kryptimis, 5 – 7 semestruose galės gilintis į kurią nors konkrečią šaką bei rinktis dalykus iš tos šakos bloko. Tačiau studentui taip pat bus galima rinktis kiekvieną semestrą kurį nors dalyką iš bet kurio bloko, jeigu jis nuspręs nesigilinti į konkrečią šaką. Taigi studentui bus paliekama didesnė laisvė renkantis studijų dalykus. Be to, bus išvengta nepasitenkinimo, kai dėl riboto studentų skaičiaus konkrečioje šakoje, asmuo negali pasirinkti tos krypties, kuri jam atrodo patraukliausia.

Numatomi pasirenkamieji dalykai, jiems skiriamų kreditų skaičius bei dalyko tikslas pateikiami šeštame priede.

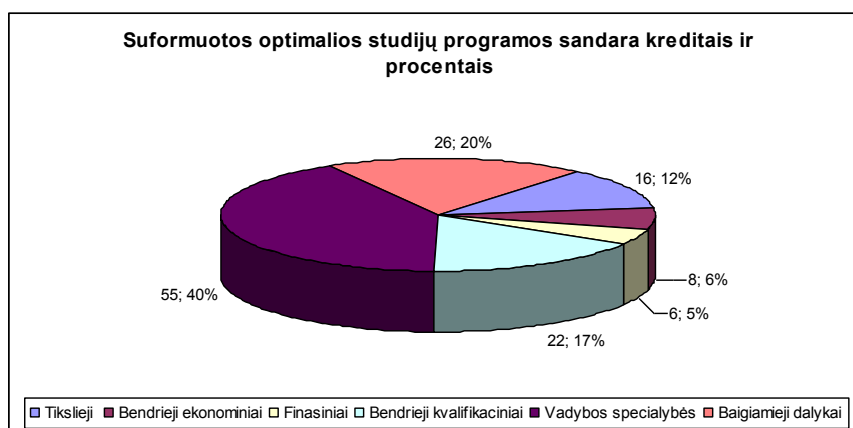
Taipogi numatoma, jog vadybos studijų programoje bus sukurtas ir alternatyviųjų dalykų blokas, į kurį numatoma įtraukti bendro pobūdžio dalykus, reikalingus studentų bendram išprusimui. Dalykus iš šio bloko studentas privalės rinktis 1 – 4 semestruose (po vieną dalyką kiekvieną semestrą).

Numatomi pasirenkamieji dalykai, jiems skiriamų kreditų skaičius bei dalyko tikslas pateikiami trečiame priede.

Manoma, kad tokia studijų programa patrauklesnė ir racionalesnė vadybos studijų programa. Ji labiau skatintų studentus rinktis būtent šiuos mokslus, o kartu tai sudarytų stimulą ir

kitų studijos programų tobulinimui. Be to, kaip jau buvo minėta, studentai turėtų galimybę rinktis jiems priimtinausią, jų manymu geriausiai parengiantį specialistus universitetą, o ne tą, kurio studijų programa yra patraukli dėl mažesnio kreditų skaičiaus, nors galbūt kokybė nėra itin aukšta. Taipogi studijų programos suvienodinimas leistų užtikrinti dėstytojų mobilumą, t.y. savo paskaitas jie galėtų skaityti įvairiuose universitetuose, be to, būtų sutaupomas laikas paskaitų pasiruošimui, tad būtų galima dažniau atnaujinti dėstomo dalyko medžiagą.

9 paveiksle pateikta schema, kurioje atsispindi kaip pagrindinės penkios kategorijos pasiskirsčiusios procentaliai.

Šaltinis: sudaryta autorės

9 pav. Studijų programos sandara kreditais ir procentais

Kaip matome iš šios schemas didžiausią dalį užima vadybos specialybės dalykai, bendrieji kvalifikaciniai užima antrąją poziciją (neskaitant baigiamųjų dalykų, nes šie dalykai į mokymosi procesą įtraukiami tik kaip galutinis produktas, t.y. kursinis, praktikos ataskaita, egzaminai), o tai pilnai atitinka mūsų anksčiau nustatytas optimalios studijų programos gaires.

Be to optimalią studijų programą su galimomis korekcijomis pagal universiteto specifiką pasirenkamųjų dalykų grupėje pritaikius visoms aukštosioms mokykloms būtų galima išlošti optimaliai išnaudojant studentų bei dėstytojų darbo laiką, bei paskatinti studentų bei dėstytojų mobilumą.

2. STUDIJŲ PROGRAMŲ OPTIMIZAVIMO BŪTINUMO IR BŪDŲ TYRIMO METODIKA

Šiame skyriuje aprašoma kaip vykdomas tyrimas. Aptariami pagrindinius aspektai: apklausos rūšis, objektas, tikslai, klausimynas, imtis, duomenų rinkimas. Kadangi metodologija yra pakankamai tikslus ir šabloniškas dalykas, todėl šio skyriaus bazę sudarys bakalauro darbo metodologinės dalies aprašas.

2.1. Tyrimo objektas ir anksčiau atliktų tyrimo tikslingumo analizė

Šiuo tyrimu bus siekiama išsiaiškinti dėl studijų programų optimizavimo būtinumo ir būdų. Kadangi šis klausimas turi dvi interesų puses apklausime studentus ir dėstytojus. Jie bus šio tyrimo objektais. Be abejo, visi studentai ir dėstytojai nebus apklausti, kadangi tai visiškai netikslinga dėl laiko ir finansinių sąnaudų. Imtį nustatysime kiek vėliau. Šiame tyrime tikslingai pasirinkome apklausti tiek studentus tiek dėstytojus, nes tokiu būdu bus sudarytas išsamus problemos vaizdas. Kadangi abi šalys yra subjektyvios, būtina detaliai išanalizuoti abiejų šalių rezultatus siekiant gauti ištis realų, objektyvų įvertinimą.

Mokslo ir studijų kokybės vertinimas Lietuvoje pradėtas 1995 metais įsteigus Studijų kokybės vertinimo centrą (toliau – Centras). Šio Centro viena iš funkcijų yra organizuoti Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų kokybės vertinimą.²⁸

Analizuojant šalyje atliktus tyrimus aukštojo mokslo studijų srityje pastebėta, kad studentai bei dėstytojai tiesiogiai dėl studijų programų optimalumo ar kitų panašių aspektų sietinų su studijų programomis apklausiami nebuvo. Tačiau prieš pradedant studijų reformą ir jos metu buvo atlikta nemažai tyrimų studijų kokybės srityje, o šiuo atveju studijų programos optimizavimas gali būti vienas iš studijų kokybės gerinimo aspektų, todėl bandysime peržiūrėti studijų kokybės tyrimų sudėtį. Tikimasi, kad vienas iš šių tyrimų elementų taip pat bus ir studijų programų. Taigi išnagrinėta 10 tyrimų atliktų LT turiniai ir pastebėta, kad juose kalbama apie studijų sąlygas, dėstytojus, studentus, darbą auditorijose, siekiama sužinoti konkrečių dėstytojų dėstymo kokybės, metodų bei kompetencijos vertinimą studentų atžvilgiu ir tokiu būdu prisidėti prie studijų proceso tobulinimo ir kt. Tačiau tiesiogiai apie studijų programas, jų struktūra tėra kalbama vos keliuose tyrimuose.

²⁸ SKVC (2008) *Kokybės vertinimas*. <http://www.skvc.lt/content.asp?id=55>

Studijų kokybės tyrimai Lietuvoje

TYRIMAS	TURINYS
Studijų kokybės tyrimas VU Ekonomikos fakultete. 2005m.	dėstytojų dėstymo kokybė; metodų bei kompetencijos vertinimą studentų atžvilgiu ir tokiu būdu prisidėti prie studijų proceso tobulinimo.
Studijų organizavimo kokybės bei studijų kokybės ŠU tyrimas	Studijų kokybės vertinimas Studijų programų vertinimas Savarankiško darbo vertinimas ir bendradarbiavimas Praktikos vertinimas Studijų mobilumo vertinimas Universiteto darbo vertinimas
MOSTA „Studentų požiūris į aukštojo mokslo sistemos tobulinimą“. 2008m.	Studijų kokybės rodikliai; Reitingai Stojančiųjų lūkesčiai
SKVC „Studijų kokybės vertinimas“. 2008m.	Metodinė pagalba Apeliacijų teikimo ir nagrinėjimo tvarka Studijų programų vertinimas Institucijų vertinimas Mokslinės ir meninės produkcijos vertinimas Aukštojo mokslo vadovėlių vertinimas
Demokratinės politikos institutas. Liutauras Kazlavickas. 2009m.	Studijų kokybė ir kaina
Viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų kompanija „Factus“ ir ŠMM „Šalies ir tarptautinių olimpiadų dalyvių situacijos analizė (5 - 10 metų laikotarpiu)“. 2009m.	Studijų kokybė Gabių vaikų specialus ugdymas
Panevėžio kolegija 2009m.	Studentų požiūrio į studijų kokybės turinį ir veiksmus tyrimas
Gintautė Žibėnienė „Studijų programų kokybės vertinimo koncepcija ir ją veikiančys veiksniai.“ 2005m.	pagrįsti studijų programų kokybės vertinimo poreikį ir išskirti studijų programų kokybės vertinimo koncepciją veikiančius pagrindinius veiksmus
Apklausa.lt „Kas lemia studijų kokybę?“ 2009m.	Veiksniai įtakojantys studijų kokybę
Apklausa.lt „Studijų kokybė VGTU.“ 2009m.	Santykiai studentų su dėstytojais Materialinė techninė bazė
Bronė Česnaitė „Studijų kokybė: aukštųjų mokyklų absolventų vertinimai.“ 2009	Tyrimo koncepcijoje buvo numatyta objektyvizuoti studijų kokybės vertinimą per absolventų situacijos darbo rinkoje analizę.

Šaltinis: sudaryta autorės

SKVC turi tiesioginį studijų programų vertinimą su tikslu jas akredituoti arba pašalinti, tokie vertinimai vyko ir mūsų universitete 2004 ir 2008 m. šių tyrimų metu buvo vertinama programų tikslai ir uždaviniai, sandara, turinys, studijų metodai, studijų realizavimas, studentų skaičiaus kaita, parama studentams, personalas, programos pranašumai ir trūkumai. Kaip matome čia jau teikiamas dėmesys ir studijų programoms, tačiau jos nėra tyrimų ašis.

Remiantis šiais rezultatais nutarta tyrimą specializuoti būtent studijų programų srityje, akcentuojant dėstomus dalykus, darbo laiką auditorijose, struktūrą, darbo krūvius. Pasirinkta studijų programų nišą studijų kokybės vertinimo sistemoje.

2.2. Naudojami tyrimo duomenų rinkimo būdai ir tyrimo objektas

Tyrimo duomenims surinkti naudojamas anketavimas tiesiogiai, bei apklausa interneto svetainėje. Tiesioginė apklausa buvo atliekama pirmajame tyrimo etape siekiant gauti pirminius rezultatus ir patikrinti kaip respondentai supranta klausimą, bei kokios galimos tyrimo išvados. Tiesioginės apklausos respondentų skaičius buvo nedidelis, nes ji buvo skirta galutiniam darbo kontūram nustatyti. Apklausa internetu – tai būdas, kuriuo galima pasiekti daugybę respondentų skirtinguose regionuose. Kadangi Lietuvoje yra net 18 universitetų, todėl fiziškai bei finansiškai būtų labai sudėtinga atlikti tiesioginę apklausą kiekviename iš universitetų. Kadangi šiuo metu turimas tiesioginis kontaktas su mokslo bendruomene apklausa turėtų būti rezultatyvi.

Taigi respondentai anketą galėjo pildyti dviem būdais: pagal pateiktą nuorodą (<http://www.apklausa.lt/answerform.php?form=19620>) užpildyti anketą internete arba savo atsakymus pateikti spausdintoje anketoje tiesiai apklausėjui (anketa pateikiama 9 priede). Galimybė pasirinkti pildymo būdą palengvino respondentų dalyvavimą apklausoje ir taip didino jų suinteresuotumą.

2.3. Klausimyno sudarymas

Šiam tyrimui paruoštas klausimynas sudarytas pagal tunelinį metodą. Šis metodas pasirinktas, nes tyrimui aktualus vienas klausimas, todėl tunelinis metodas padeda susikoncentruoti būtent ties juo. Anketos tikslas – gauti duomenis apie studijų programų optimizavimo būtinumą ir būdus. Klausimai skaidomi į tris grupes: bendri, pereinantys prie plačių (nagrinėjančių temą, kur respondentai pateikia savo asmeninę nuomonę) ir galiausiai klausimai leidžiantys suskirstyti respondentus į socialines grupes.

Anketoje pateikiami atviri ir uždari klausimai.

9 lentelė

Klausimų tipo pasirinkimo pagrindimas

Klausimo tipas (klausimo vieta anketoje)	Klausimo formos pasirinkimo argumentavimas
Atviri klausimai (klausimų nr. – 5,6. Individuali respondento nuomonė)	○ Gaunami atsakymai atspindi individualią respondento nuomonę.○ Galimi individualūs atsakymai gali papildyti ir praplėsti tyrimo rezultatus.○ Atviri klausimai padeda išgauti subjektyvią respondento nuomonę be išankstinio nukreipimo į laukiamą (norimą) atsakymą.
Pusiau atviri klausimai (klausimo nr. – 1,3,7, 8, 10, 13. Pateikiami keli galimi atsakymai tačiau suteikiama galimybė individuali respondento nuomonei pareikšti.)	○ Taupo laiką respondentui ir skatina toliau pildyti anketą○ Galimybė pateikti savo individualų atsakymo variantą suteikia universalumo ir įvairovės tyrimo rezultatams. Pateikiami labiausiai tikėtini atsakymų variantai ir paliekama erdvė mažiau tikėtiniems atsakymams.

Klausimo tipas (klausimo vieta anketoje)	Klausimo formos pasirinkimo argumentavimas
Uždari klausimai (klausimo nr. – 2, 9, 11, 12, 15-18. Tai apšilimo klausimai, bendra informacija apie respondentą)	○ Uždarų klausimų tipas – daugiavariantinis, respondentų bus prašoma pasirinkti vieną ar kelis iš pateikiamų variantų. ○ Tokiu būdu gautą informaciją lengviau apdoroti. ○ Tokio tipo klausimai teigiamai veikia respondentą, nes jam reikia pasirinkti iš pateiktų variantų.

Šaltinis: sukurta autorės

Norėtume detaliau išnagrinėti anketoje pateiktus klausimus, taigi pradedame nuo pirmosios grupės:

1. **Kokiame universitete studijuojate/dirbate? Kelintame kurse studijuojate? Ką studijuojate/dėstote?** Šis klausimas skirtas nustatyti, kokį santykį respondentas turi su verslo vadybos studijų programa. T.y. ar ši programa yra jų universitete. Įvertina respondento patirtį ir galimybę vertinti studijų programas. T.y. vyresnių kursų studentai kaip ir vadybos programos studentai gali vertinti studijų programas remdamiesi savo patirtimi.
2. **Jūsų nuomone, ar šiuo metu esančios verslo vadybos studijų programos yra optimalios?** Pereinama prie tyrimo esmės. Pirmiausia siekiame išsiaiškinti respondento nuomonę dėl esamų studijų programų.
3. **Kokie, Jūsų nuomone, yra dabartiniai šių programų trūkumai?** Klausimas pateikiamas atviras, nes kiekvienas gali pateikti labai įvairius trūkumus. Todėl siekdami neriboti respondentų bei gauti išsamius rezultatus suteikiame laisvę atsakymams.
4. **Jei trūkumus įvardinote, kaip siūlytumėte juos spręsti ?** Klausimas taip pat pateikiamas atviras, nes tikimasi kad respondentai pateiks naujų, netikėtų problemos sprendimo būdų. Tai sukuria galimybę praplėsti autoriaus siūlomus sprendimus.
5. **Jei planotumėte studijuoti verslo vadybą, kurį universitetą pasirinktumėte?** Siekiama nustatyti kaip vertinami universitetai studentų tarpe. Rezultatų interpretavimo procese šiuos duomenis bus galima panaudoti vertinant dažniausiai minimų universitetų studentų nuomonę, apie studijų programas, su mažiau populiarių universitetų studentų nuomonėmis. Nustatysime ar studentai palankesni savo universitetams.
6. **Kaip Jūs suprantate optimalią studijų programą?** Šiuo klausimu pereinama prie pačio darbo esmės. Respondentai prašomi atsakyti į šį klausimą gali pasirinkti tiek tyrėjo siūlomą tiek įrašyti savo atsakymą. Tai leis patikrinti ar autoriaus siūloma optimalios programos samprata priimtina daugeliui. Taip pat tikimasi naujų idėjų iš respondentų.
7. **Ar tikslinga optimizuoti verslo vadybos studijų programą Lietuvoje?** Tai daug lemiantis klausimas, nes jei didžioji dalis respondentų atsakys, kad optimizuoti nevert, tuomet ir pats tolimesni tyrimas taps netiksliniu.

8. **Kokią naudą ši programa turėtų?** Šis klausimas padės išsiaiškinti kokie bus teigiami šios optimizacijos padariniai ir ar jie verti pastangų ir pertvarkų.
9. **Jūsų nuomone, kokia verslo vadybos studijų kokybė Lietuvoje?** Tai glaudžiai siejasi su septintuoju klausimu, papildomai patikrinimui perklausiama, kad įsitikintume respondentų atsakymų nuoseklumu.
10. **Kas lėmė pasirinkimo vietą studijoms?** Šiuo klausimu siekiama patikslinti ar studentai rinkdamiesi universitetus daug dėmesio kreipia į studijų programas. Tuo pačiu galėsime atsakyti ir į klausimą ar optimizuotos programos darytų įtaką stojimui į universitetus.
11. **Ką įvardintumėte kaip pagrindinius šiandieninių studijų trūkumus?** Atskleis aktualiausias sritis, kurių optimizacija turės ypač didelę įtaką programų pokyčiams.
12. **Ar manote, kad optimizuota studijų programa turėtų įtakos studijų kokybės gerėjimui?** Šis klausimas bus pradžia tolimesniam tyrimui. Šiuo metu itin aktuliam klausimui – studijų kokybei. Studijų programa gali būti vienu iš dalykų įtakojančių studijų kokybės gerėjimą.
13. **Kaip manote, kurios iš šių priemonių turėtų didžiausią įtaką studijų kokybės gerėjimui?** Tai vienuolikto klausimo papildymas, leisiantis giliau išanalizuoti klausimą.
14. **Jūs esate, Kiek Jums metų? Jūsų lytis?** Šie klausimai skirti respondentų demografinę padėčiai apibrėžti.

Manome, kad šie klausimai padės išnagrinėti rūpimą klausimą, leis nustatyti ar studijų optimizavimas iš ties būtinas, kokios problemos yra šiuo metu, bei kokiais būdais šias problemas reikėtų spręsti.

2.4. Atrankos imtis

Atliekant tyrimą naudojama *tikimybinė negražintinė (kai apklaustas subjektas nėra gražinamas į imtį ir neturi galimybės būti apklaustu antrą kartą) atranka*, kurios metu tiriamos visumos elementai yra atrenkami atsitiktinai. Mūsų atliekamo tyrimo atveju tikimybinė atranka turi tokį tikslumą: į imtį patekti vienodas galimybes turi įvairių universitetų studentai ir dėstytojai. Dabar nustatysime tikslų imties dydį, t.y. reikiamų gauti užpildytų anketų skaičių.

Populiacija – visi Lietuvos universitetų bakalauro studijų studentai ir dėstytojai.

Požymį turintys vienetai – Lietuvos universitetų „aktyvūs“ (šiuo metu studijuojantys ir dėstantys) studentai ir dėstytojai.

Taikysime negražintinę atranką – kai vienetai iš populiacijos paimami, užregistruojami ir į ją jau nebegražinami. Kiekvienas vienetas į imtį patenka tik vieną kartą.

$$n = \frac{t^2 V(1-V)N}{\Delta_p^2 N + t^2 V(1-V)};^{29} \quad (1)$$

vienetų skaičių (kai žinoma tiriamo požymio dalis).

n - imties vienetų skaičius (didumas), kurį mes turime apskaičiuoti.

V - imties požymių dalis. Šiuo atveju remiantis Lietuvos statistikos departamentą nustatyta, kad Lietuvoje 2008-2009 yra 210400 studentų (besimokančių tiek kolegijose tiek universitetuose) ir 15000 dėstytojų (dėstytojų skaičius gautas apytikris paskaičiavus pagal pateikiamus Jurgitos Petrauskienės duomenis, kad vidutiniškai aukštosiose Lietuvos mokyklose 1 dėstytojui tenka 14 studentų). Tačiau universitetuose, o ne visose aukštosiose ar aukštesniosiose mokyklose studijuojančių ir dėstančių yra 164017. T.y. 72 % visų studijuojančių.

Taigi iš visos susidaro 225400 potencialių respondentų.

Δ_p - ribinė atrankos paklaida., naudojama požymio daliai nustatyti. Ši paklaida imama standartinė, naudojama daugelyje tyrimų, t.y. 0,05.

N - populiacijos vienetų skaičius. Pagal duomenis Lietuvoje yra 225400 studentų ir dėstytojų, studijuojančių ir dirbančių tiek universitetuose tiek kolegijose.

t - patikimumo koeficientas. Šis koeficientas taip pat imamas standartinis, naudojamas daugelyje tyrimų ir jis lygus 2.

Įsistačius šias reikšmes į formulę gauname:

$$n = 4 * 0,72(1-0,72) * 225400 / (0,0025 * 225400 + 4 * 0,72(1-0,72)) = 181717,48 / 563,5 = 322,4$$

Taigi nustatėme, kad mums reikia gauti 323 užpildytas anketas. Gavus duomenis iš 323 respondentų galėsime manyti, kad imtis yra reprezentatyvi. Tačiau atliekant tyrimą gali susidaryti tokia situacija, kad gauti informacijos iš 322 studentų ir dėstytojų visgi nepavyks. Tokiu atveju galėsime nagrinėti ar gautas anketų skaičius mus tenkina atsižvelgiant į rezultatus. Priklausomai nuo dispersijos apskaičiuota imtis gali keistis ir į didesnę ir į mažesnę pusę. Tam, kad sužinotume ar gautas anketų skaičius yra pakankamas, kad imtis būtų reprezentatyvi mes remsimės kitokia formule, kuri po tarpinių skaičiavimų kaip galutinis rezultatas pateikiama DŽ. Bendat, A. Pirsol knygoje „Прикладной анализ случайных данных“ (1986) 102 psl. Pagal aprašymus ši formulė yra tinkamiausia:

$$n = \left(\frac{\sigma_x (z_\alpha + z_\beta)}{d} \right)^2; \quad (2)$$

σ - dispersija padauginta iš 0,1. Šiuo atveju dispersiją teks skaičiuoti kiekvienam klausimui ir į formulę įtraukti didžiausią. Kitas reikšmes taip pat apsiskaičiuosime pagal gautus rezultatus.

²⁹ BAGDONAS Eugenijus (2004) *Socialinė statistika: metodai*. 214 p

z – tai dydis, kurį galime nusistatyti patys. Tai dydis rodantis kokį kiekį atsakymų priimame kaip patvirtinančius hipotezę nors jie iš tiesų klaidingi ir kiek teisingų pripažįstame klaidingais. Šiame tyrime nurodysime standartinę paklaidą, t.y. 0,05.

Tokiu būdu patikrinsime ar gautų užpildytų anketų skaičius yra pakankamas ir tada galėsime spręsti ar reikia papildomai apklausti studentų ir dėstytojų.

Atliekant bet kokį tyrimą labai svarbu įvertinti ir galimas patirti paklaidas, kurios dalinai iškreipia gautus duomenis. Todėl svarbu kruopščiai suvedinėti duomenis, tinkamai atrinkti respondentus ir subjektyviai įvertinti gautus duomenis.

Šiuo atveju duomenų apdorojimo būdas yra visų duomenų vedimas į MS Excel programą ir jos leidžiamomis galimybėmis skaičiuojame procentinę sudėtį, absoliučiuosius skaičius, braižome diagramas.

2.5. Duomenų rinkimas

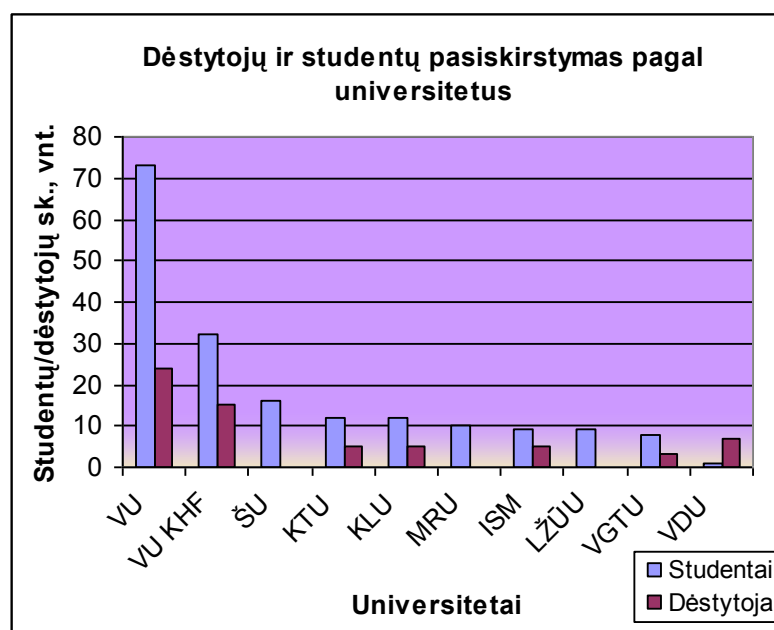
Duomenys rinkti savo jėgomis. Anketavimo procesui skirti du mėnesiai. Į šį laikotarpį įėjo, anketų platinimas, atsakymų laukimas ir, esant trūkumui užpildytų anketų, pakartotinis anketų platinimas. Platinta nuoroda *interaktyviame portale*, šis anketų pildymo būdas manoma padidino respondentų aktyvumą, kadangi respondentui tai itin palengvino dalyvavimą apklausoje, nes šioje formoje anketos pildymas ir išsiuntimas yra automatizuotas. Taip pat anketos pildytos *portale* suteikia informacijos ir man pačiai, kadangi atsakymai yra automatiškai sisteminami ir pateikiama statistika, rodomas užpildytų anketų skaičius, kas irgi galėjo imponuoti respondentams ir paskatinti juos užpildyti anketą. <http://www.apklausa.lt/answerform.php?form=19620>

3. APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ

Šis tyrimas atliktas siekiant išsiaiškinti ar studijų programų optimizavimas yra aktuali problema mokslo visuomenėje. Tuo pačiu siekta išsiaiškinti abiejų pusių (studentų ir dėstytojų) nuomones bei jų skirtumus šia tema. Tyrimo metu anketos persiūstos dešimčiai Lietuvos universitetų su prašymu išplatinti anketą studentams bei dėstytojams. Iki šiol grįžo 214 užpildytų anketų. Tai yra 108 anketom mažiau nei apskaičiuota imtis, tačiau įvertinus gautus rezultatus gali paaiškėti, kad net toks anketų kiekis yra pakankamai reprezentatyvus, nes atsakymų dispersija yra labai maža (apskaičiuojama (2) formule)

3.1. Bendri duomenys apie apklausoje dalyvavusius respondentus

Tyrimo sudalyvavo 214 respondentų. Didžiąją dalį respondentų sudarė studentai (182) ir 32 dėstytojai. Apklausoje dalyvavo studentai, kurių dauguma (87) yra 17-23 m. amžiaus, taip pat didžią dalį (67) sudarė 24-26 m. grupė, 27-35m. grupėje buvo 27 studentai, du 36-45, vyresnių nebuvo. 66% respondentų studentų buvo moterys, 44% vyrų. Po 9 dėstytojus respondentus priklausė 27-35 ir 36-45m. grupei, 8 vyresni nei 46m. dar po tris 17-23 ir 24-26 grupei. Pasiskirstymas tarp vyrų ir moterų dėstytojų tarpe vienodas. Dešimtajame paveiksle matome kaip pasiskirstę respondentai pagal universitetus.

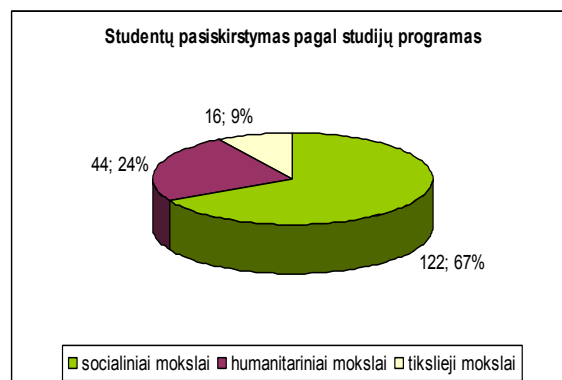
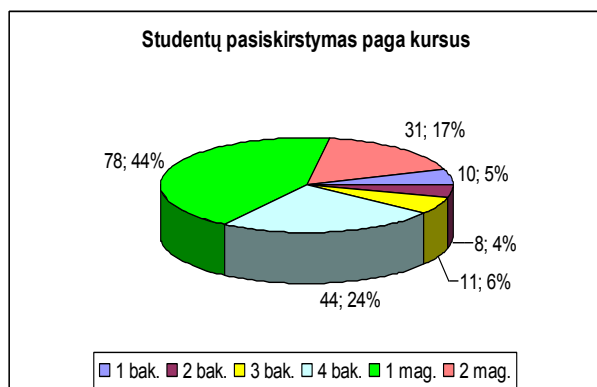

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

10 pav. Dėstytojų ir studentų pasiskirstymas pagal universitetus

Kaip ir galima buvo tikėtis daugiausia užpildytų anketų buvo gauta iš VU, kadangi tai didžiausias šalies universitetas ir iš šio universiteto buvo sulaukta daugiausia bendradarbiavimo platinant anketas.

Vienuoliktajame ir dvyliktajame paveiksluose matome kaip studentai pasiskirstę pagal kursus ir studijų programas.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

11 pav. Studentų pasiskirstymas pagal kursus

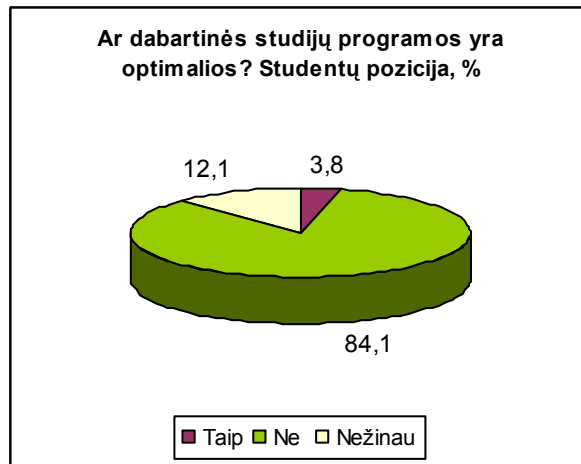
12 pav. Studentų pasiskirstymas pagal studijų programas

Beveik pusė (44%) respondentų yra pirmo kurso magistrai ir dauguma (67%) studentų studijuoja socialinius mokslus, tai labai naudinga tyrimui, kadangi šiuo atveju respondentai pateiks nuomonę grįstą patirtimi. Remiantis šiais duomenimis galima teigti, kad respondentai yra itin reprezentatyvūs, nes iš visų galimų grupių jie turi didžiausią vertinimo galimybę.

Apibendrinant galima pasakyti, kad apklausoje dalyvavo daugiausia VU studentai studijuojantys pirmame socialinio mokslo magistrų kurse.

3.2. Studijų programų optimizavimo būtinumas

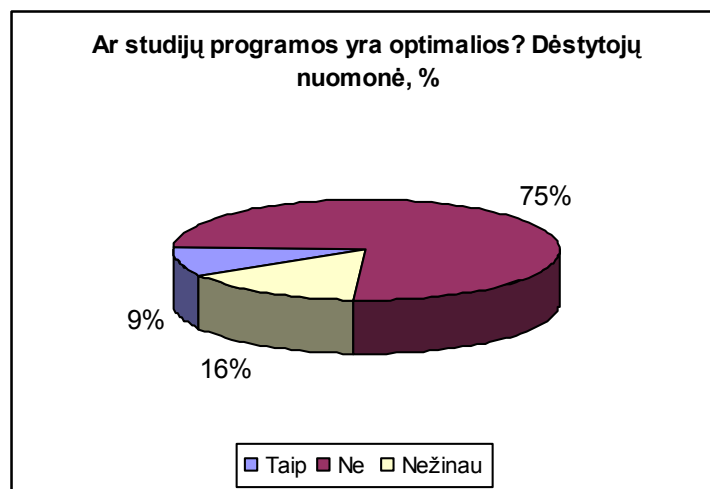
Anketoje pateiktas klausimas apie dabar esančių studijų programų optimalumą. Šis klausimas gali būti ginčijamas, nes optimalumas gali būti suprantamas labai skirtingai, tačiau šiuo atveju buvo kliautasi bendru suvokimu, t.y. optimizacija lyginama su gerinimu. Jei programas galima dar kuo nors pagerinti vadinasi jos nėra optimalios, o tam kad būtų sudarytas pilnas vaizdas, pateikiami du atviri klausimai, kur respondentai galėtų pateikti savo nuomonę apie studijų programų sritis, kurias reikia optimizuoti.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

13 pav. Ar studijų programos optimalios? Studentų nuomonė, %

Iš tryliktojo paveikslo matoma, kad dauguma (84,1%) respondentų studentų grupėje mano, kad dabartinės studijų programos nėra optimalios, t.y. jie mano, kad programas dar galima tobulinti. Keturioliktajame paveiksle matoma, kad dėstytojų nuomonė šiuo klausimu nesiskiria. Tačiau turi kiek daugiau teigiančių, kad studijų programos visgi yra optimalios, kiek daugiau ir neturinčių nuomonės.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

14 pav. Ar studijų programos optimalios? Dėstytojų nuomonė, %

Šiems teiginiams papildyti anketoje buvo pateikti atviri klausimai, kuriuose prašoma įvardinti trūkumus ir jų sprendimo būdus. Kadangi klausimai pateikti atvira forma, todėl jie buvo susisteminti ir sutraukti į kelias kategorijas. Vienuoliktose lentelėse pateiktos kategorijas ir jų procentinį pasiskirstymą pagal respondentų atsakymus.

Šiaulių universitetas atliko ŠU studijų kokybės vertinimo tyrimą. Vienas iš klausimų atitinką mūsų nagrinėjamą temą.

ŠU Studijų programų vertinimas. Studentų nuomonė (N= 217).

Rodiklis	Taip	Negaliu atsakyti	Ne
Ar turėjote galimybę studijuoti pagal individualią studijų programą?	15,8%	21,4%	62,8%
Ar Jūsų studijų programa atitinka (-o) valstybės ir regiono plėtros perspektyvas?	14,1%	66,2%	19,7%
Ar buvo atsižvelgiama į studentų poreikius, tobulinant studijų programas?	11,8%	34,6%	53,6%
Ar turėjote galimybę diplominio darbo temą susieti su būsimu darbu?	33,2%	26,4%	40,4%
Ar lyginote savo studijų programą su kitų universitetų programomis?	42,9%	6,1%	50,9%

Šaltinis: Studijų organizavimo kokybės bei studijų kokybės ŠU tyrimas. <http://studijos.su.lt/projektas/e0203tyr.doc>

Nuomonė apie studijų programas gana neigiama, nurodoma, kad studijų programos nėra lanksčios studentui, t.y. jos nėra pritaikytos studentų poreikiams.

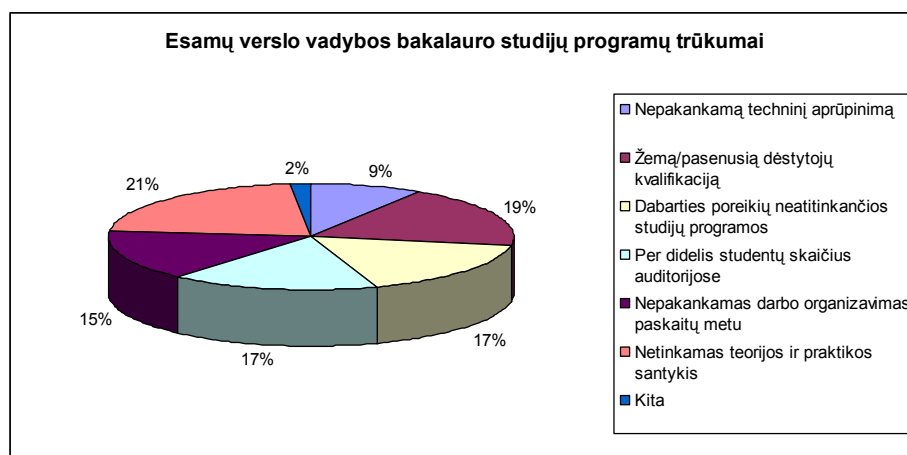
Esamų verslo vadybos bakalauro studijų programų trūkumai (studentai)

Per mažai praktikos, atvejų analizės	32,2%
Specialybinių dalykų svoris programoje per mažas	23,1%
Neatnaujinama studijų medžiaga	10,7%
Kompetencijos trūkumas	10,7%
Dabarties poreikių neatitinkančios studijų programos	8,3%
Dubliuojasi dalykai	6,6%
Mažas studentų ir dėstytojų susidomėjimas studijų kokybe	5,8%
Neskatinamas verslumas	0,8%
Nėra papildomų dalykų pasirinkimo laisvės	0,8%
Labai skirtingos programos nėra galimybės palyginti	0,8%

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

Dauguma studentų nurodė, kad esminiai trūkumai yra praktikos arba verslo atvejų analizės stoka, o taip pat nurodoma, kad studijų programose per mažai vietos skiriama specialybiniams dalykams. Taip pat norėtųsi išskirti vieno respondento pateiktą atsakymą „Labai skirtingos programos nėra galimybės palyginti“, manau tai ypatingai svarbu darbo ir mokslo rinkoje, todėl kad šiuo metu verslo vadybos bakalaurai paruošti skirtinguose universitetuose nėra vienodo lygmens, tačiau tas nevienodumas kol kas išskiriamas tik pagal universiteto vardą ar tradicijas, o tai turėtų būti racionaliai pagrįsta. Tai svarbu darbdaviams, nes jie turi žinoti kokį specialistą gali pasamdyti.

Taip pat anketoje buvo pateiktas kontrolinis klausimas. Šiuo atveju respondentams reikėjo ne patiems įvardinti, o pasirinkti iš jau pateiktų atsakymų. Penkioliktajame paveiksle pateikti apklausos rezultatus.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

15 pav. Programų trūkumai pagal uždarą klausimą (Studentų nuomonė, %)

Rezultatai, tarp laisvo trūkumų įvardinimo ir anketos autorės pateiktų galimų atsakymų, nelabai skiriasi. Abiem atvejais išskiriamas praktikos trūkumas, kompetencijos stoka, bei dabarties poreikių neatitikimas. Kaip ir tikėtasi vienas ir tas pats klausimas pateiktas skirtingomis formomis leido papildyti analizę autorės nenumatytais aspektais. T.y. respondentai pasiūlė papildomų dalykų studijų programos gerinimo klausimais - tai specialybinių dalykų svoris studijų programose, verslumo skatinimo nebuvimas.

Toks pats klausimas buvo pateiktas ir dėstytojams ir kaip matoma 8 lentelėje, dėstytojai žymiai mažiau akcentavo praktikos trūkumą. Studentai išskėlė tai kaip vieną svarbiausių trūkumų (net 32% respondentų), o dėstytojų tarpė tik 8,7% tai pažymėjo. Toks skirtumas yra natūralus kadangi atstovaujama skirtingoms pusėms, tačiau ypač svarbu kai dvi priešingos pusės sutaria dėl vieno dalyko, šiuo atveju tai dėl per mažo specialybinių dalykų svorio programose. Ketveri bakalauro studijų metai nėra tiek daug įvertinus informacijos kiekius, todėl norint paruošti geresnius specialistus, tiek studentų tiek dėstytojų pozicija sutampa.

Susiformavo situacija, dėl dabarties poreikių neatitinkančių programų labiau skūstis turėtų studentai, kadangi pagal šias programas paruošti jie išeina į darbo rinką, tačiau tyrimo duomenys atskleidė, kad tai labiau akcentuoja dėstytojai (26,1%) nei studentai (tik 8,3% iš atsakymus pateikusių respondentų).

12 lentelė

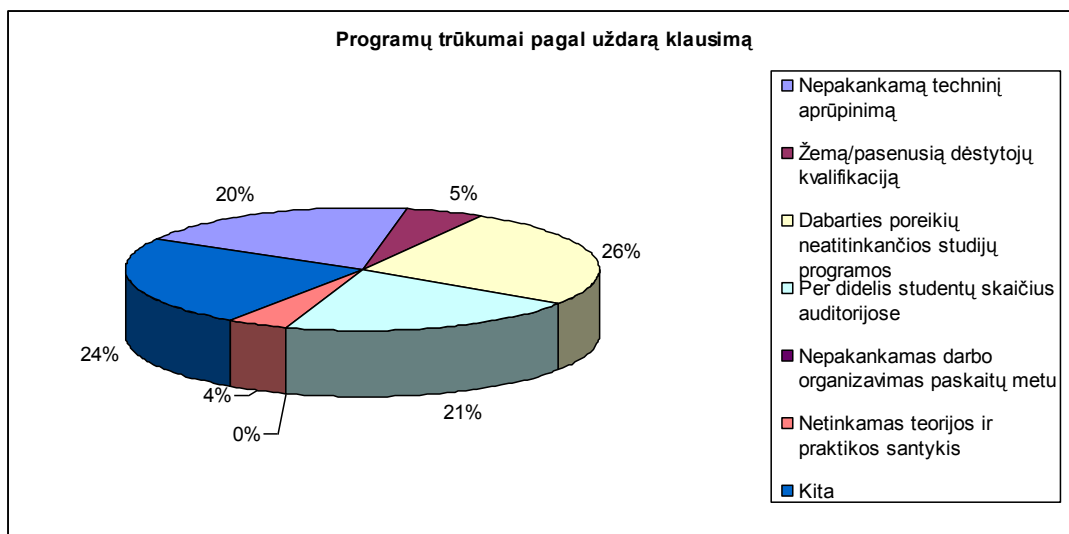
Esamų verslo vadybos bakalauro studijų programų trūkumai (dėstytojai)

Specialybinių dalykų svoris programoje per mažas	34,8%
Dabarties poreikių neatitinkančios studijų programos	26,1%
Studijų programos turi susidaryti iš dviejų dalių, unikalios universiteto ir bendros visiems	17,4%
Neatnaujinama studijų medžiaga	8,7%
Per mažai praktikos, atvejų analizės	8,7%
Labai skirtingos programos nėra galimybės palyginti	4,3%

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

Dėstytojai visai neįvardijo kompetencijos, dubliavimosi, susidomėjimo studijų kokybe, verslumo skatinimo, tačiau abi pusės išskyrė dar vieną bendrą problemą tik kiekviena savaip. Dėstytojai įvardijo, kad studijų programos turi susidaryti iš dviejų dalių, unikalios universiteto ir bendros visiems, tuo pačiu išskeldami ne tik problemą bet ir koncepciją, o studentai pabrėžė, kad nėra papildomų dalykų pasirinkimo laivės. Taigi šiuo atveju abi pusės pritarė studijų programos schemai „bendrai stabiliai basei + laisvai pasirenkami dalykai“. Iš anksčiau atliktos universitetų analizės matėme, kad būtent tokį principą taiko aukštai reitinguojami Didžiosios Britanijos ir Airijos universitetai.

Kaip ir studentų atveju stebima, kad dėstytojų atsakymai tarp laisvo pasirinkimo ir iš pateiktų atsakymų labai nesiskiria. Išskiriamas dabarties poreikių neatitikimas. Tačiau dėstytojai papildomai akcentuoja nepakankamą techninį aprūpinimą, šiuo atveju manoma kalbama ne apie auditorijas, o būtent dėstytojų darbo vietas universitetų katedrose. Taip pat dėstytojai iš savo pozicijos kreipia dėmesį į per didelį studentų skaičių auditorijose, šį klausimą akcentavo ir studentai.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

16 pav. Programų trūkumai pagal uždara klausimą (Dėstytojų nuomonė, %)

Respondentų taip pat buvo prašyta įvardinti galimus šių problemų sprendimo būdus. Kaip ir verta buvo tikėtis sprendimai atitinka problemas, t.y. jei nurodyta, kad per mažai praktikos, tai siūloma jos daugiau įvesti į programą. Iš devintosios lentelės matona, studentų išskeltos problemos visiškai lygiagrečios sprendimo būdams.

Studijų programų trūkumų sprendimo būdai (studentai)

Į mokymo procesą įtraukti daugiau praktikos	30,9%
Specializuoti studijų programas	24,7%
Bendradarbiavimas su verslo sektoriumi	22,2%
Atnaujinti programas	11,1%
Naujinti informaciją	11,1%

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

Skirtingai nei studentų atveju dėstytojai sprendimo būdus iš karto pateikia kaip koncepciją. Kiekvienas iš pasiūlytų būdų galėtų studijų programose koreguoti iš karto kelis dalykus.

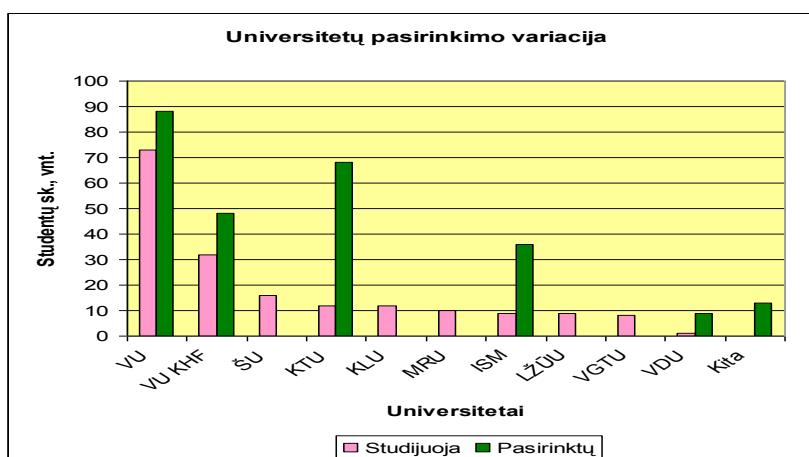
Studijų programų trūkumų sprendimo būdai (dėstytojai)

Bendradarbiauti su verslo sektoriumi	26,3%
Į mokymo procesą įtraukti daugiau praktikos	26,3%
Derinė tarp programų	21,1%
Sukurti realią konkurenciją tarp universitetų	21,1%
Verslumo skatinimo kursai	5,3%

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

Labiausiai išskiriamas bendradarbiavimas su verslo sektoriumi, kad leistų priartinti studijų programas prie dabarties poreikių, taip pat labiau išskirti specialybinius dalykus. Taip pat nemažas dėmesys skiriamas programų dermei, kas leistų jas lyginti tarpusavy ir sukurti sistemą kai studijų programos turi susidaryti iš dviejų dalių, unikalios universiteto ir bendros visiems.

Norėdami palyginti ir nustatyti lūkesčių pasiteisinimą studentų tarpe dėl studijų programų universitetuose anketoje įterpiamas klausimas: „kokį universitetą jie pasirinktų, jei vėl tektų?“.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

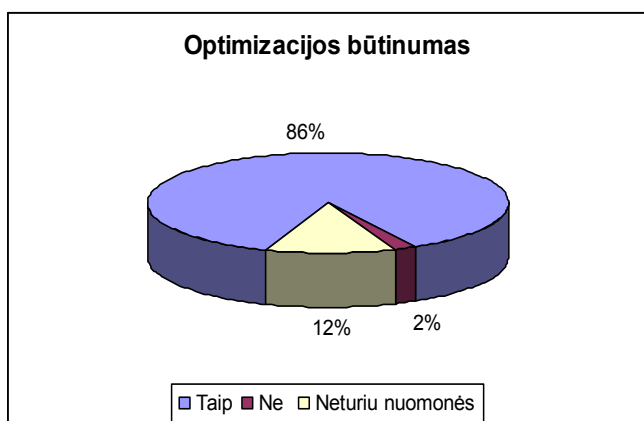
17 pav. Universitetų pasirinkimo variacija

Dėl Vilniaus universiteto daugiau pasirinkimų nėra, tačiau stebima, kad ypač padidėjo KTU pasirinkimas. Kadangi respondentai galėjo pasirinkti kelis universitetus todėl gali padaugėti „papildomų“ universitetų, t.y. respondentai galėjo pasirinkti universitetą kuriame studijuoja dabar ir papildomai antrą variantą.

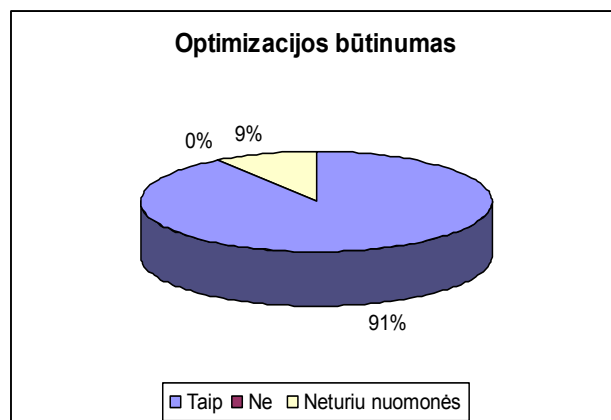
Studijų programų optimizavimo tema liko du klausimai: Kokios kokybės studijų programos yra šiuo metu Lietuvoje? Ar tikslinga optimizuoti verslo vadybos studijų programą Lietuvoje?

60% studentų respondentų ir 65% dėstytojų respondentų mano, kad studijų programų kokybė yra vidutiniška, tačiau studentai kiek pesimistiškiau nusiteikę dėl programų kokybės nes tik 21% mano, kad programos yra geros, tuo tarpu taip mano net 35% dėstytojų respondentų. Taip pat dera pastebėti, kad 19% studentų respondentų mano, kad programos yra blogos, o taip manančių dėstytojų tarpe nebuvo. Taip pat nei vienas respondentas netvirtino, kad programos yra labai geros arba labai blogos. Taigi šiuo klausimu respondentų nuomonės buvo gana konservatyvios.

18 ir 19 paveiksluose aiškiai matoma, kad respondentai pasisako už verslo vadybos bakalauro studijų programų optimizaciją. Net 86% studentų ir 90% dėstytojų.

18 pav. Optimizacijos būtinumas (Studentai)

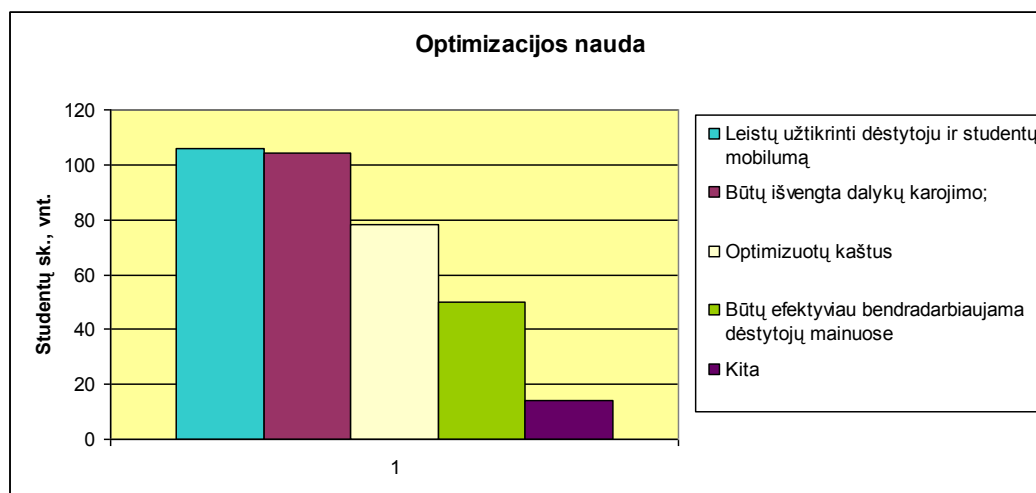
Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

19 pav. Optimizacijos būtinumas (Dėstytojai)

Tokie duomenys tik patvirtina šio darbo ir tyrimo būtinumą ir aktualumą. Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad šis darbas išties yra aktualus, studentų ir dėstytojų pozicijos kiek skiriasi, tačiau skirtumai nėra esminiai. Akcentuojamas praktikos būtinumas studijų programose, bei didesnio bendradarbiavimo su verslo sektoriumi, kas leistų programas priderinti prie dabarties poreikių.

3.3. Tyrimo metu pasiūlytų studijų programų optimizavimo būdai (metodai)

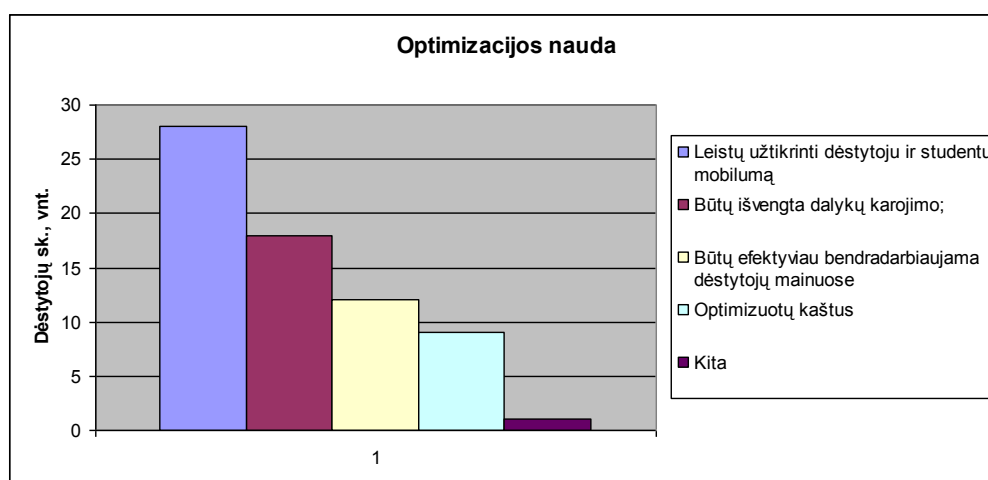
Visų pirma jau nutarus, kad optimizaciją būtina laiko abi respondentų grupės, reikia išsiaiškinti kokią naudą studijų programų optimizacija galėtų duoti.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

20 pav. Optimizacijos nauda (Studentai)

Studentai išskiria mobilumo galimybę, tiek studentams tiek dėstytojams. Tai ypač laukiamas reiškinys, kai paskaitoms galima pasikviesti svečių, arba derinti programas tarp specialistų.

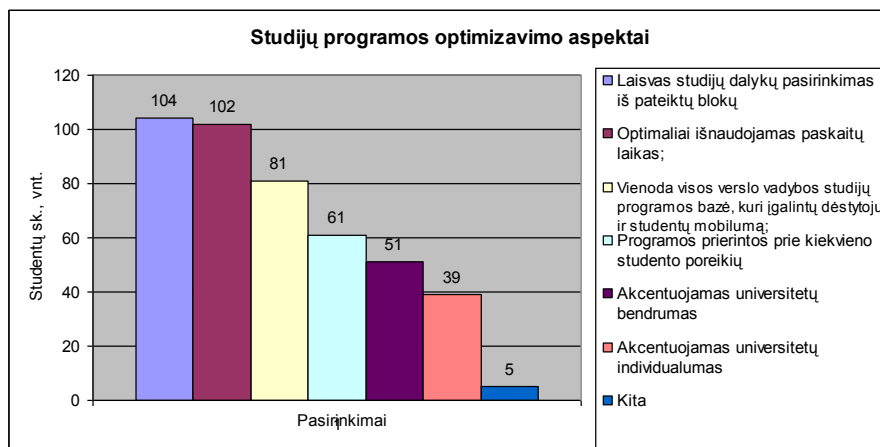

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

21 pav. Optimizacijos nauda (Dėstytojai)

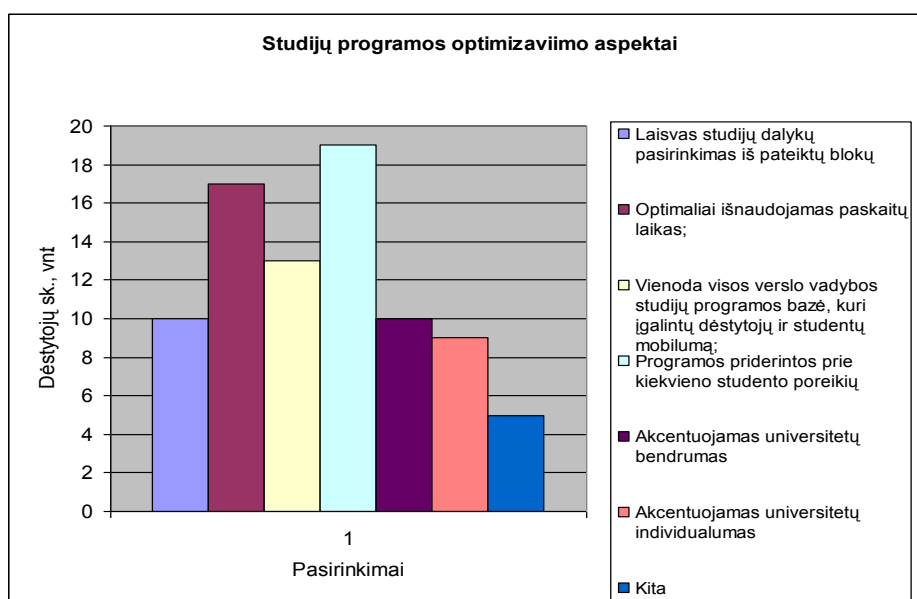
Kaip matoma iš 21 paveikslo, šiuo atveju, dėstytojų ir studentų nuomonės visiškai sutapo. Dauguma dėstytojų kaip ir studentai pasisakė už tai, kad optimizuota studijų programa leistų užtikrinti dėstytojų ir studentų mobilumą.

Vienas svarbiausių klausimų pateiktoje anketoje yra kaip respondentai supranta programos optimalumą. Šie duomenys taip pat padeda išsiaiškinti kokiais aspektais pagerintos programos respondentų būtų laikomos optimaliomis.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

22 pav. Studijų programų optimizavimo aspektai (Studentai)

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

23 pav. Studijų programų optimizavimo aspektai (Dėstytojai)

22 ir 23 paveiksluose matoma kaip pasirinkimai tarp optimizacijos aspektų skyrėsi tarp abiejų respondentų grupių. Pastebėtina, kad „Optimaliai išnaudojamas paskaitų laikas“, „Akcentuojamas universitetų bendrumas“, „Akcentuojamas universitetų individualumas“, tiek studentai tiek dėstytojai išskyrė daugumą vienodai, abi respondentų grupės išskyrė universitetų bendrumą, t.y. bendrą studijų programų bazę su laisvai pasirenkamais papildomais dalykais.

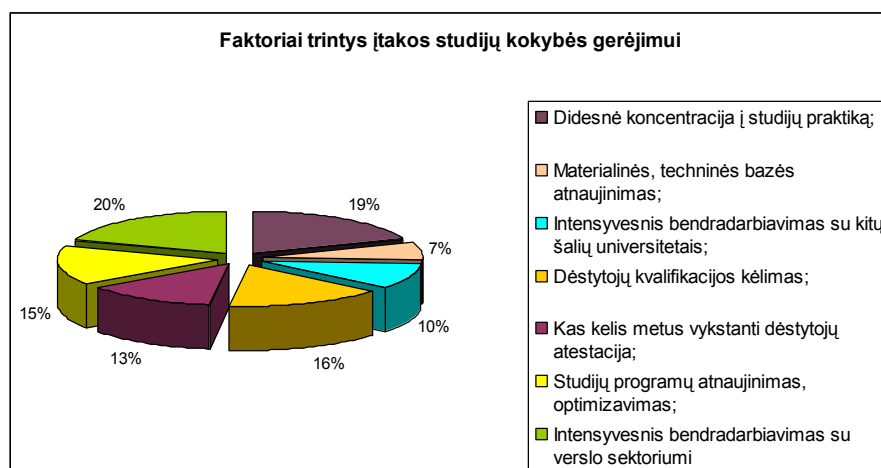
Didžiausias skirtumas tarp grupių pasirinkimo yra dėl programos priderinimo prie kiekvieno studento poreikių. Kas sukelia intrigą tai, kad už šį aspektą procentaliai daugiau pasisakė dėstytojai nei studentai. Tai manome sietina su tuo, kad dauguma dėstytojų norėdami optimizuoti studijų

programas kaip sprendimo būdą įvardino, kad studijų programos turi susidaryti iš dviejų dalių, unikalios universiteto ir bendros visiems, tuo pačiu laisvoji dali gali būti ne tik universitetams, bet tam tikru lygiu ir kiekvieno studento pasirinkime.

Dėl vienodos studijų programos bazės su papildomai pasirenkamais laisvaisiais dalykais tiek studentai tiek dėstytojai pasisakė vienodai aktyviai. Tai tik papildė bendrą tendenciją, kad didesnis mobilumas, t.y. galimybė dėstyti skirtinguose universitetuose, prireikus studijuojant be pertrūkio pakeisti universitetus ir kt. yra pageidaujamas

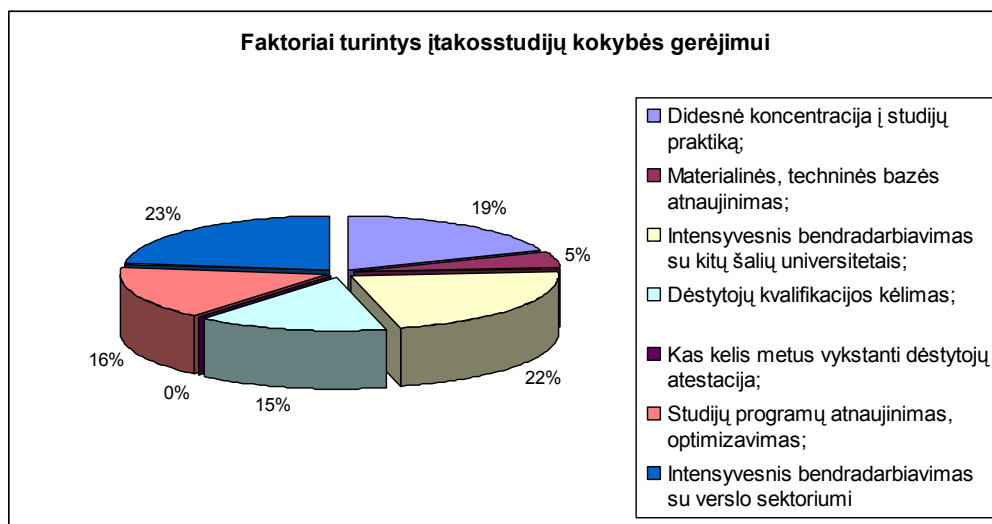
Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad tiek studentai tiek dėstytojai aktyviai pasisako už laisvų dalykų platesnes pasirinkimo galimybes, programos per laisvų dalykų pasirinkimą derinamą prie studento. Taip pat tokiam amžiuje kai laikas yra vienas brangiausių turtų itin akcentuojamas optimalus laiko išnaudojimas paskaitų metu. Su studijų programomis laiko optimizavimas siejamas su perskirstymu tarp paskaitų laiko ir savarankiško darbo laiko, taip pat tai vidinio laiko paskirstymo klausimas.

Siekiant, kad šis darbas nebūtų baigtinis ir jį galima būtų plėtoti tolimesnėje veikloje buvo pateiktas klausimas apie optimizuotos studijų programos įtaką studijų kokybei. 95 % visų respondentų atsakė, kad pagerintos studijų programos jų nuomone turėtų įtakos studijų kokybės gerėjimui. Tuo pačiu optimizuotos studijų programos užimtą svarią vietą studijų kokybės gerinimo procese, kaip matome iš 24 ir 25.

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

24 pav. Faktoriai trintys įtakos studijų kokybės gerėjimui (Studentai)

Šaltinis: sukurta autorės remiantis anketos atsakymais

25 pav. Faktoriai trintys įtakos studijų kokybės gerėjimui (Dėstytojai)

Taigi šį tyrimą toliau galima būtų plėtoti ir jungti prie naujo darbo apie studijų kokybę. Šiuo tikslu galima būtų plėtoti tyri ir nagrinėti ne tik studijų programas bet ir darbo sistemą, universitetų specializaciją, jų sistemą ir būtinumą, finansavimo šaltinius, sąsajas su verslu ir kt.

3.4. Tyrimo rezultatų santykis su iškeltomis hipotezėmis

HIPOTEZĖ: Optimali studijų programa skatina mokymosi kokybės kilimą bei dėstytojų ir studentų mobilumą.

Kaip matome iš suformuluotos hipotezės svarbiausia tyrimu buvo atsakyti į du klausimus: ar optimizacija kelia kokybę ir didina dėstytojų ir studentų mobilumą. Tyrimo duomenimis 95 % visų respondentų atsakė, kad optimizuotos studijų programos jų nuomone turėtų įtakos studijų kokybės gerėjimui. Šie duomenys rodo studijų programų klausimo svarbą bendrame studijų kokybės kontekste, o taip pat patvirtina visiškai logišką dalyką, kad bet koks proceso dalies pagerinimas turės teigiamos įtakos visam procesui, jei gerinimas vyks sistemingai ir proporcingai atskirų proceso dalių atžvilgiu.

Iš 21 paveikslo matoma, kad šiuo atveju, dėstytojų ir studentų nuomonės visiškai sutapo. Dauguma dėstytojų kaip ir studentai pasisakė už tai, kad optimizuota studijų programa leis užtikrinti dėstytojų ir studentų mobilumą. Ši indukcinė hipotezė tyrimo duomenimis buvo pilnai patvirtinta. Jei hipotezė pagrindžiama arba įrodoma, ji tampa teorema arba teorija. Tačiau šiuo atveju teorija vadinti dar negalime, kadangi patvirtintas pritarimas nuomonei, tačiau sukūrus ir įgyvendinus studijų programų optimizaciją galima būtų atlikti detalų tyrimą analizuojant mobilumą.

3.5. Tyrimo rezultatų apibendrinimas

Tyrimo duomenys davė daug informacijos, kuri leis sukurti studijų programų optimizavimo modelį. Tačiau prieš tai norima apibendrinti gautus rezultatus, taigi:

Didžiąją dalį respondentų sudarė studentai (182) ir 32 dėstytojai. Apklausoje dalyvavo studentai, kurių dauguma (87) yra 17-23 m. amžiaus, taip pat didžiąją dalį (67) sudarė 24-26 m. grupė, 27-35m. grupėje buvo 27 studentai, du 36-45, vyresnių nebuvo. 66% respondentų studentų buvo moterys, 44% vyrų. Po 9 dėstytojus respondentus priklausė 27-35 ir 36-45m. grupei, 8 vyresni nei 46m. dar po tris 17-23 ir 24-26 grupei. Pasiskirstymas tarp vyrų ir moterų dėstytojų tarpe vienodas. Didžioji užpildytų anketų dalis yra iš VU ir VU KHF.

44% respondentų yra pirmo kurso magistrai ir dauguma (67%) studentų studijuoja socialinius mokslus.

84,1% respondentų studentų ir 75% respondentų dėstytojų mano, kad šiuo metu esančios verslo vadybos bakalauro studijų programos nėra optimalios. Dauguma studentų nurodė, kad esminiai trūkumai yra praktikos arba verslo atvejų analizės stoka, o taip pat nurodoma, kad studijų programose per mažai vietos skiriama grynai specialybiniais dalykams. Dėstytojai žymiai mažiau akcentavo praktikos trūkumą. Studentai išskėlė tai kaip vieną svarbiausių trūkumų (net 32% respondentų), o dėstytojų tarpė tik 8,7% tai pažymėjo. Toks skirtumas yra natūralus kadangi atstovaujama skirtingoms pusėms, tačiau ypač svarbu kai dvi priešingos pusės sutaria dėl vieno dalyko, šiuo atveju tai dėl per mažo specialybinių dalykų svorio programose.

60% studentų respondentų ir 65% dėstytojų respondentų mano kad studijų programų kokybė yra vidutiniška, tačiau studentai kiek pesimistiškiau nusiteikę dėl programų kokybės nes tik 21% mano, kad programos yra geros, tuo tarpu taip mano net 35% dėstytojų respondentų. Taip pat dera pastebėti, kad 19% studentų respondentų mano, kad programos yra blogos, o taip manančių dėstytojų tarpe nebuvo. Iš tyrimo duomenų aiškiai matome, kad respondentai pasisako už verslo vadybos bakalauro studijų programų optimizaciją, net 86% studentų ir 90% dėstytojų.

Dauguma dėstytojų kaip ir studentai pasisakė už tai, kad optimizuota studijų programa leis užtikrinti dėstytojų ir studentų mobilumą.

„Optimaliai išnaudojamas paskaitų laikas“, „Akcentuojamas universitetų bendrumas“, „Akcentuojamas universitetų individualumas“, „Kita“ tiek studentai tiek dėstytojai išskyrė daugumą vienodai, abi respondentų grupės išskyrė universitetų bendrumą, t.y. bendrą studijų programų bazę su laisvai pasirenkamais papildomais dalykais.

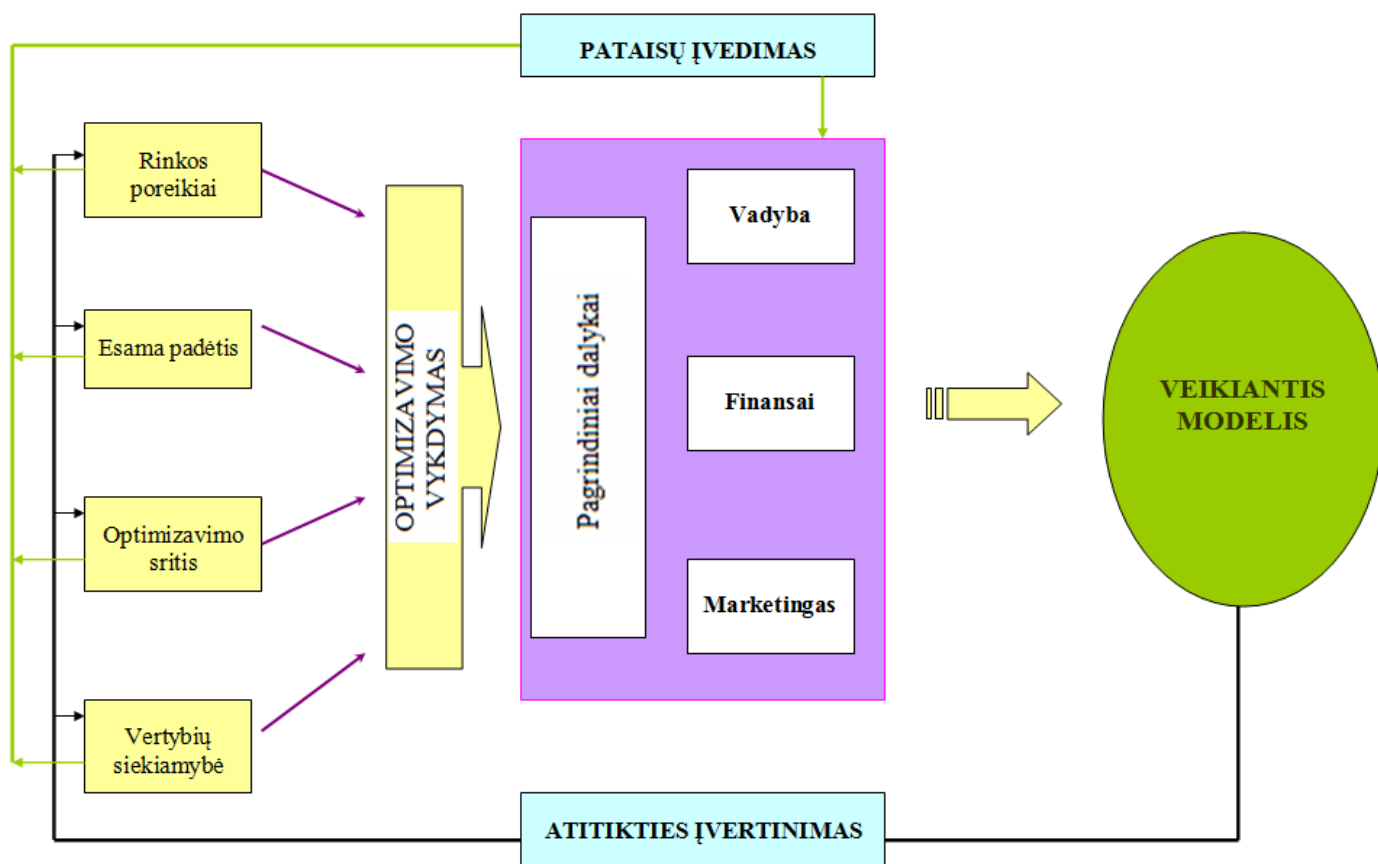
Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad tiek studentai tiek dėstytojai aktyviai pasisako už laisvą dalykų platesnes pasirinkimo galimybes, programos per laisvą dalykų pasirinkimą derinamą prie studento. Taip pat tokiam amžiuje kai laikas yra vienas brangiausių turtų itin akcentuojamas

optimalus laiko išnaudojimas paskaitų metu. Su studijų programomis laiko optimizavimas siejamas su perskirstymu tarp paskaitų laiko ir savarankiško darbo laiko

95 % visų respondentų atsakė, kad pagerintos studijų programos jų nuomone turėtų įtakos studijų kokybės gerėjimui. Tuo pačiu optimizuotos studijų programos užimtą svarią vietą studijų kokybės gerinimo procese.

3.6. Modelio studijų programų optimizavimui parengimas

Vienas pagrindinių šio darbo rezultatų yra sukurta optimizuota studijų programa verslo vadybos bakalauro. Studijų programos modelis buvo suformuotas remiantis Lietuvos, Airijos, Anglijos universitetų studijų programų praktika ir optimalaus valdymo bei vertės grandinių metodika, taigi tai iš esmės teorinio darbo rezultatas. O 26 paveiksle pateiktoje schemoje suformuota teorinio modelio struktūriniai ryšiai paremti tiek teorine medžiaga tiek praktiškai atliktu tyrimu.

26 pav. Verslo vadybos bakalauro studijų programų optimizavimo modelis

Remiantis tyrimų rezultatais pateikiami pradiniai išeities taškai. Programų optimizavimo būtinybė buvo iškelta autorės ir patvirtinta tyrime dalyvavusių respondentų. Modelyje išskiriama kokie pagrindiniai aspektai lėmė optimizacijos būtinybę. Visų pirma itin svarbu įvertinti esamą

padėti, kad galima būtų matyti reikiamų pokyčių mastas ir įvertintas turimas įdirbis ir žinios. Taip pat norint, kad programa būtų ne tik darbo planas, bet ir teiktų tolimesnę vertę studentui, reikia atsižvelgti į rinkos poreikius, bei vertybių siekiamybę. T.y. kokio specialisto tikimas, kokio žinių lygio, kvalifikacijos pločio ir gylio. Atsižvelgiant į šiuos aspektus įvertinama optimizacijos sritis(ys). Įvertinus vykdomas optimizacijos procesas, sukuriama teorija ir tyrimu paremta studijų programa.

Tolimesnis etapas yra įvedimas į „rinką“, t.y. pradėti taikymą praktiškai. Kaip ir kiekvienu atveju (pvz.: produkto įvedimo į rinką) norint aukštos įgyvendinus būtinas atgalinis ryšys. Vykdomas monitoringas, įvertinama ar veikiantis modelis atitinka mūsų iškeltus siekius, jei taip vykdomas palaikymas, jei ne įvedamos pataisos į studijų programos modelį.

Šis modelis kaip ir dauguma yra nenutrūkstamo ciklo. Tai privalu, norint užtikrinti savalaikį tikslų pasiekimą. Nuolatos turi būti palaikomas ryšys su pradžios taškais. Šis modelis būtent tai ir atspindi – branduolio lankstumą išorės pokyčiams, tačiau stabilumą (nedalumą) viduje.

IŠVADOS

Išanalizavus teorinę medžiagą bei atlikus tyrimą, padarytos šios išvados:

◆ Išnagrinėtos **Lietuvos universitetų verslo vadybos bakalauro studijų programos** (Vilniaus universitetas, Kauno technologijos universitetas ir VU Kauno humanitarinis fakultetas) didžiausią dalį šių universitetų programose apima vadybos specialybės dalykai, po lygią dalį (17%) pasiskirstė bendrieji kvalifikaciniai ir pasirenkamieji dalykai, taip pat svarų vaidmenį (po 14%) turi tikslieji ir baigiamieji dalykai.

◆ Išanalizavus verslo vadybos bakalauro studijų programas Lietuvoje, Airijoje ir Anglijoje pastebėta, kad Lietuvos universitetai orientuoti į *bendrajį* universitetinį išsilavinimą (labai didelį dėmesį skiriant tiksliesiems dalykams), Airijoje orientuojamasi į *specialybinį* universitetinį išsilavinimą (didžiausiais dėmesys skiriamas vadybos specialybės dalykams), o Jungtinės Karalystės nagrinėtų studijų programų modelis yra tarpinis Lietuvos ir Airijos atžvilgiu. Taigi seniausių ir aukščiausiai kotiruojamų universitetų studijų programos yra priešingos Lietuvoje taikomoms verslo vadybos bakalauro studijų programoms, jose daug didesnis dėmesys skiriamas bendriesiems ir tiksliesiems dalykams lyginant su Anglijos ir Airijos universitetais.

◆ Lietuvoje sukurta aiški ir sistematizuota studijų programų įvedimo į mokymo sistemą programa. Ją sudaro šeši pagrindiniai etapai ir papildomai pagal poreikį atliekamas (arba ne) taisymas. Visų pirma sukuriama studijų programa, ji pateikiama aukštosios mokyklos senatui, senatui patvirtinus teikiama SKVC, tuomet Švietimo ir mokslo ministerijai, ministrui patvirtinti ir galiausiai Programa ministro įsakymu įregistruojama Studijų ir mokymo programų registre. Ši schema rodo, kad procesas reikalauja daugelio atstovų įvertinimo, todėl galima manyti, kad kompetentingi senato, studijų kokybės vertinimo centro, švietimo ir mokslo ministerijos atstovai atrinks ir tvirtins tik tas programas, kurios yra aktualios ir orientuotos į aukštų rezultatų siekimą.

◆ Įvertinus nagrinėtų autorių požiūrį į studijų programų vertinimą siekiant optimalaus jų rezultato galima teigti, kad visoms studijų programų rengimo (vertinimo) metodikų svarbiausi programos **tinkamumas ir reikalingumas, o toliau skaidomasi į dvi kategorijas: programos techninį paruošimą ir įgyvendinimą, studijų rezultatus ir asmenybės ugdymą.**

◆ Remiantis analizuota teorine medžiaga, skirtingų šalių ir universitetų studijų programomis buvo sukurta galimai optimali studijų programa. Jos struktūra sudaroma iš *pagrindinių* verslo vadybos studijų dalykų segmentų, bei iš *pasirenkamųjų* dalykų segmento, kuris suskirstytas į vadybos, finansų ir marketingo sektorius. Kreditai dalykams

paskirstyti remiantis lyderiaujančių universitetų kreditų struktūra, bei mokslinės medžiagos veiklos optimizavimo srityje rezultatais.

◆ Parengta metodika bei atlikta studentų bei dėstytojų anketinė apklausa. tyrime sudalyvavo 214 respondentų. Didžiąją dalį respondentų sudarė studentai (182) ir 32 dėstytojai. Apklausoje dalyvavo studentai, kurių dauguma (87) yra 17-23 m. amžiaus, taip pat didžią dalį (67) sudarė 24-26 m. grupė, 27-35m. grupėje buvo 27 studentai, du 36-45, vyresnių nebuvo. 66% respondentų studentų buvo moterys, 44% vyrų. Po 9 dėstytojus respondentus priklausė 27-35 ir 36-45m. grupei, 8 vyresni nei 46m. dar po tris 17-23 ir 24-26 grupei. Pasiskirstymas tarp vyrų ir moterų dėstytojų tarpe vienodas. Apklaustos duomenys, surinkti, sistematizuoti, išanalizuoti ir rezultatai pritaikyti modelio studijų optimizavimui kūrimui.

◆ Sukurtas studijų programų modelis, kuris remiasi išorinės aplinkos veiksniais ir poreikiais, retransliuojami per optimizacijos sritį į optimizuotą studijų programą besiremiančia išorinės aplinkos reikalavimais, lūkesčiais ir poreikiais. Galutiniame rezultate turime veikiančią studijų programą, kuri atitiktų išėjimo tašką, t.y. išorinės aplinkos poreikius ir kt. Įvertinus atitiktų vykdomos (arba ne) korekcijos studijų programose.

◆ Mūsų iškelta indukcinė hipotezė „Optimali studijų programa skatina mokymosi kokybės kilimą bei dėstytojų ir studentų mobilumą“ tyrimo duomenimis buvo pilnai patvirtinta. Jei hipotezė pagrindžiama arba įrodoma, ji tampa teorema arba teorija. Tačiau šiuo atveju teorija vadinti dar negalime, kadangi patvirtintas pritarimas nuomonei, tačiau sukūrus ir įgyvendinus studijų programų optimizaciją galima būtų atlikti detalų tyrimą analizuojant mobilumą.

Taurienė, Ana. (2010) Verslo vadybos bakalauro studijų programų optimizavimas.

Baigiamasis darbas. Kaunas: Kauno humanitarinis fakultetas, Vilnius Universitetas. 72 p.

SANTRAUKA

Šiuo metu Lietuvoje galima būtų pastebėti nemažai problemų su universitetine ugdymo sistema. Ją reformuoti buvo siekiama ne kartą, tačiau, anot valstybės kontrolės auditorių: „Iki šiol nesuformuotas optimalus bendrojo lavinimo mokyklų, kolegijų, universitetų, kitų švietimo įstaigų tinklas ir infrastruktūra, joms skiriama nepakankamai lėšų, stinga pastangų mokymo kokybei gerinti“. Atsižvelgiant į valstybės kontrolės Vyriausybei, Švietimo ir mokslo ministerijai pateiktas rekomendacijas švietimo sistemos pertvarkoms suprantame, kad net jei reformos ir būtų įgyvendintos, jos nepalietų mokyklų ar universitetų vidaus, t.y. studijų programų optimizavimo ir studentų bei dėstytojų mobilumo vystymo.

Siekiant išanalizuoti šią problemą išskirti tokie tikslai uždaviniai ir darbo objektas:

Darbo objektas. Lietuvos ir užsienio universitetų vadybos bakalauro studijų programos.

Darbo tikslai. Optimizuoti verslo vadybos studijų programą bei pašalinti studentų ir dėstytojų mobilumo suvaržymo problemą. Siekiant užsibrėžto tikslo keliami tokie **uždaviniai**: Įvertinti esamas studijų programas; Išanalizuoti sukurtos studijų programos įvedimo į mokymo sistemą etapus; Išskirti autorių nuomones studijų programų optimizavimo klausimais; Sukurti optimalią vadybos bakalauro studijų programą; Atlikti studentų ir dėstytojų apklausą; Sukurti modelį studijų optimizavimui.

Šio darbo pirmajame skyriuje bus nagrinėjama studijų programų rengimo metodika Lietuvoje ir kitose ES valstybėse. Detalizuojama studijų programų pateikimo įgyvendinimui tvarka. Nagrinėjami esamų programų privalumai ir trūkumai. Išanalizavus esamą padėtį bei teorinę medžiagą sukuriama optimali verslo vadybos dieninio skyriaus bakalauro programa.

Antrojoje darbo dalyje yra pateikiama viso tyrimo metodologija. Pateikiama autorės nuomonė apie studijų programų optimizavimo būtinumą. Apibrėžiama kas yra tyrimo objektas, kokia apklausos rūšis bus naudojama į kokį klausimą bus siekiama atsakyti šiuo tyrimu, nagrinėjami sudaryto klausimyno klausimai. Jų pateikimo tikslas ir forma, kokių rezultatų tikimasi užduodant kiekvieną iš klausimų. Nustatoma tyrimo imtis bei duomenų rinkimo būdai ir sunkumai.

Trečiojoje darbo dalyje pateikiami ir analizuojami gauti apklausos rezultatai. Anketos klausimai bei atsakymai į juos grupuojami taip, kad suteiktų kuo daugiau ir įvairesnės informacijos. Šioje dalyje yra trys pagrindiniai segmentai. Pirmajame apibrėžiama kokie respondentai dalyvavo apklausoje, jų amžius, išsilavinimas, mokslinė patirtis, veiklos sritis. Antrajame segmente nustatoma ar reikalingas ir tikslingas studijų programų optimizavimas. Išskiriamos sritys, kurias būtent būtina optimizuoti. Nagrinėjama kokias pasekmės kyla dėl neoptimalių programų. Trečiajame segmente bandoma atsakyti į pagrindini šio tyrimo klausimą. Bandoma surasti geriausius būdus optimizuoti programas. Klausiami respondentų nuomonės dėl programų optimizavimo būdų. Gautus tyrimo rezultatus lyginame su iškeltomis hipotezėmis. Apibendrinus teorinius ir praktinius rezultatus bus sukurtas teorinis modelis, kuriuo remiantis bus galima optimizuoti kitas studijų programas.

Darbą sudaro 72 psl. aiškinamosios dalie ir papildomai 16 psl. skirta priedams. Darbe yra 14 lentelių ir 26 paveikslai.

Taurienė, Ana. (2010) The Optimization of Bachelor Study Programs in Business Management. Graduation Paper. Kaunas: Kaunas Faculty of Humanities, Vilnius University. 72 p.

SUMMARY

Currently, a lot of problems could be seen in Lithuania's university education system. It was aimed to reform quite a few times, but, according to the state control auditors, "...Until now, there are no optimal net nor infrastructure of secondary schools, colleges and universities, they are underfunded, there is a lack of efforts to improve the quality of teaching". According to the state control's guidelines for the reform, given to Government, Ministry of Education and Science, we recognize that even if the reforms are implemented, they would not touch the 'inside' of schools or universities, i.e. would not influence the optimisation of studies program and development of mobility of students and lecturers.

In order to analyze this issue there are distinguish these work objectives and tasks: **The object.** Lithuanian and foreign universities management bachelor degree programs. **Work objectives.** Optimize the business management degree programs and remove student and teacher mobility problems. In order to achieve the objective there are the following **tasks:** • Evaluate existing study programs • Analyze the introduction of the study program educational system phases. • Exclude the opinions of the authors about optimization of study programs. • To establish the optimal management bachelor degree program. • To do the student and teacher survey • Create a model for the study optimization.

The methodology of programs' development in Lithuania and other EU countries will be analysed in this work, along with implementation procedure of education programs. Advantages and disadvantages of existing study programs are studied. The analysis of the current situation and theoretical material let us to create the optimal business management full-time undergraduate program.

The whole survey methodology is represented at the second part of the work. The necessity of study programs' optimization is proposed by the author. Subject matter is defined, along with type of interview to be used, what question to be answered in this study, addressed some issues of questionnaire, purpose and format of questions, expected results, determined methods of survey data collection and arising challenges.

An analysis of survey results are provided at the third part. Questions and responses are grouped specifically to provide more and better varied information. This section has three main segments. The first segment describes respondents of the survey, their age, education, scientific expertise, areas of activity. In the second segment it is determined whether the optimization of study programs is necessary and appropriate. Areas are pointed out, where the optimisation is especially necessary. The consequences of unoptimal programs are examined. The third segment tries to answer the main question of this study, to find the best ways for programs' optimization. Respondents were asked for their opinion about techniques of program optimization. These results were compared with this study hypotheses. Summarized theoretical and practical results provide a theoretical model, suitable as a scheme for optimization of other educational programs.

There are 14 tables and 26 pictures at graduation paper.

LITERATŪRA

1. AKIN, J.E., ARJONA-BAEZ, JAVIER (2001) *Enhancing structural topology optimization* [interaktyvi duomenų bazė]. [žiūrėta 2009m. spalio 7 d.]. Prieiga per internetą: www.emeraldinsight.com/Insight_ViewContentServlet_contentType=Article&Filename=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_1820180315.pdf
2. ČĖSNAITĖ, Bronė (2002) *Studijų kokybė: aukštųjų mokyklų absolventų vertinimai* [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://images.katalogas.lt/maleidykla/fil23/F-27.pdf>
3. DENISTON, O. L., ROSENSTOCK, I. M., GETTING, V. A. (1968) *Evaluation of program effectiveness* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pubmedcentral.nih.gov/pagerender.fcgi?artid=1891042&pageindex=2#page>.
4. Dublino universiteto vadybos studijų programa (2009) [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tcd.ie/courses/undergraduate/az/course.php?id=273>
5. EMERY, MICHAEL, STREIMITZER, H., LJUNG, J., LANG, R., ir kt. (2005) *Vadybos ir verslo administravimo krypties studijų programų vertinimo apžvalga*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 2 d.]. Prieiga per internetą: http://www.skvc.lt/files/Tarptautiniai_vertinimai/Vadyba_verslo_administravimas_2005.pdf
6. Dr. EMERY, Michael, BUCIUNIENE, Ilona, KRUMINS, Juris, LJUNG, Jorgen, TEMESI, Jozsef (2009) *VU KHF Management and Business Administration Study Programmes: Report*.
7. JUODAITYTĖ Audronė (2004) *Studijų kokybė aukštojoje mokykloje: valdymo filosofija ir prakseologija* ŠU [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/012_025juodaityte.pdf
8. JUODKA, B., BARTKUS, E. (2008) *Vadybos ir verslo administravimo studijų krypties 2008 m savianalizė*.
9. LATVĖNIENĖ, Virginija (2007) *Turizmo administravimo studijų programos turinio optimizavimas Šiaulių kolegijoje*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://de.scientificcommons.org/34452441>
10. KAZLAVICKAS, Liutauras Demokratinės politikos institutas (2009) *Tyrimas: studijų kokybė patenkinti, kol nereikia mokėti* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.studentas.lt/studentu-zinios-10/lt/tyrimas--studiju-kokybe-patenkinti--kol-nereikia-moketi-1386.html>
11. Kembridžo universiteto studijų programa(2009) [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.jbs.cam.ac.uk/programmes/undergraduate/undergraduate_guide.pdf

12. LAUŽACKAS, Rimantas (2007) *Bakalauro studijų programų kūrimo metodika*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.skvc.lt/files/Magistr/Magistranturos%20studiju%20programu%20kurimo%20metodika.pdf>
13. LAUŽACKAS, Rimantas (2007) *Aukštojo mokslo kokybės fenomenas: kontekstas ir turinys*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. <http://www.su.lt/filemanager/download/4290/Lauzackas.ppt>
14. LAUŽACKAS, Rimantas, RAČKAUSKAITĖ, Aistė, JAŠKAUSKAITĖ, Daiva (2004) *Magistrantūros programų kryptingumas ir turinio prieštaringumai Lietuvos universitetuose* [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/118_125lauzackas.pdf
15. LIETUVOS MOKSLO TARYBA (2000) *Universitetinių ir neuniversitetinių studijų plėtotės koncepcijos metmenys*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lmt.lt/STUDIJS/TEKSTAS/koncepcija.doc>
16. Lietuvos Respublikos Seimas (2006) *LR Aukštojo mokslo įstatymas*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281384
17. Lietuvos statistikos departamentas (2009) *Aukštasis mokslas*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=2448>
18. Limerik universiteto vadybos studijų programa (2009) [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www2.ul.ie/pdf/577639381.doc>
19. LIUKINEVIČIENĖ, Laima, BAČIŪNAS, Sigitas *Studijų organizavimo kokybės bei studijų kokybės ŠU tyrimas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://studijos.su.lt/projektas/e0203tyr.doc>
20. Londono verslo mokyklos verslo vadybos studijų programa (2009) [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www2.lse.ac.uk/undergraduateProspectus2010/courses/Management/N203.aspx>
21. LPS Pedagoginės psichologijos komitetas (2009) *Švietimo įstaigų psichologų ir jų vadovų apklausa*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lps.vu.lt/wp-content/uploads/2009/02/tyrimas1.doc>
22. *LR Mokslo ir studijų įstatymas (2009)* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=34343
23. LRS nutarimas (2009) *Dėl leidimo vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą išdavimo tvarkos aprašo ir leidimo vykdyti su studijomis susijusią veiklą išdavimo tvarkos aprašo*

- patvirtinimo* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=357264
24. LR ŠMM įsakymas (2009) *Dėl Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo patvirtinimo* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350784&p_query=&p_tr2=
 25. MARKEVIČIENĖ, Raimonda (2007) *Aukštojo mokslo tarptautiškumas ir Lietuvos teisinė bazė (2)*. Mokslo Lietuva, 2007 m. sausio 18-31 d. Nr. 2 (358). [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://mokslasplius.lt/mokslo-lietuva/node/265>
 26. MOSTA (2008) *Studentų požiūris į aukštojo mokslo sistemos tobulinimą* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/SPA\(8\)_Kas%20lemia%20studiju%20kokybe.pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/SPA(8)_Kas%20lemia%20studiju%20kokybe.pdf)
 27. NAVICKIENĖ, N., PRANSKAITIS, R. (2007) Mokyklos darbo kokybės vadyba. p 26
 28. Overseas Study Advisory Council (2008) *Overseas Study Program Evaluation Policy* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.indiana.edu/~overseas/policies/evaluationpolicy.shtml>
 29. Panevėžio kolegija (2009) *Studentų požiūrio į studijų kokybės turinį ir veiksnius tyrimas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: http://www.panko.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=724&Itemid=296
 30. PETRAITĖ – KRIAUCIŪNIENĖ, Monika (2009) *Sumani šalių specializacija: aukštųjų technologijų įmonių vaidmuo*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.zef.lt/zef/uploads/file/ZEF_ZEI2009_pranesimas_Petraite.pdf
 31. PETRAUSKIENĖ, Jurgita (2009) *Mokslo ir studijų politikos stebėsenos rodikliai*. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mosta.lt/Renginiai/Pranesimai/2009-04-23/Rodikliai%20ir%20stebesena.pdf>
 32. PRASAD, Biren (1995) *A structured approach to product and process optimization for manufacturing and service industries* [interaktyvi duomenų bazė]. [žiūrėta 2009m. spalio 7 d.]. Prieiga per internetą: www.emeraldinsight.com/Insight_ViewContentServlet_contentType=Article&Filename=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_0400120908.pdf
 33. PUKELIS, K., SAVICKIENĖ, I., (2003) *Studijų kokybės vertinimo sistemos: institucinis ir programų lygmenys* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 27 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/73/Pukelis_Savickiene_.pdf
 34. RAČKAUSKAITĖ, Aistė (2008) *Leonardo da Vinci projects*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.chamber.lt/projektai.php?tid=t172>

35. RANONYTĖ, Agnė, DŽEVECKYTĖ, Rasa. (2008) „Švietimo reformos pūlinys iškilo į viešumą“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.manokarjera.lt/Default4.aspx?ArticleID=cc4441af-ba8f-4117-ab56-d2010f69013b>
36. RAŠKINIS, Arimantas (2009) *Siūlymai Aukštojo mokslo įstatymui (Tezės)* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lurk.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=212&Itemid=42
37. ROBERT E. STAKE, EDITH J. CISNEROS-COHERNOUR *Ilinojaus universitetas, Yucatan universitetas* (2004) *Dėstymo kokybė aukštojoje mokykloje*[interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/094_117stake.pdf
38. SAVICKIENĖ, Izabela, PUKELIS, Kęstutis (2004) *Institucinis studijų kokybės vertinimas: dimensijos, kriterijai ir rodikliai* VDU [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/026_037savickiene_pukelis.pdf
39. SPŪDYTĖ, Irma, MISIŪNAS, Mindaugas *Kauno kolegija* (2004) *Valdymas kaip institucijos veiklos kokybę sąlygojantys veiksnys: Kauno kolegijos patirtis* [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/126_137spudyte.pdf
40. Studijų kokybės tyrimas VU Ekonomikos fakultete (2005) [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.efsa.lt/aktualu_studentui/aktualu_studentui.php?id=29
41. SKVC (2008) *Studijų kokybės vertinimas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.skvc.lt/content.asp?id=55>
42. Studijų kokybės tyrimas VU Ekonomikos fakultete (2005) [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: http://www.efsa.lt/aktualu_studentui/aktualu_studentui.php?id=29
43. Studijų kokybės vertinimo centras (2008) *Išorinis išsamusis studijų programų vertinimas*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. gegužės 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.skvc.lt/content.asp?id=146>
44. STUMBRYŠ, Eugenijus SKVC (2004) *Vidinis ir išorinis aukštojo mokslo kokybės užtikrinimas* [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/158_165stumbrys.pdf
45. Šimonis marketing (2009) [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. <http://www.simonismarketing.lt/blog/2009/03/kas-yra-specializacija/>

46. VALIUKEVIČIŪTĖ, Audronė, DRUSKYTĖ, Rūta, MIKUTAVIČIENĖ, Inga (2004) *Universitetinių studijų kokybės vertinimas: akademinės bendruomenės požiūris VDU* [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/038_059valiuskeviciute.pdf
47. VEBLAUSKAITĖ, Ernesta, (2009) *Šalies ir tarptautinių olimpiadų dalyvių situacijos analizė (5 - 10 metų laikotarpis)*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: http://www.efsa.lt/aktualu_studentui/aktualu_studentui.php?id=29
48. *Vertės grandinė* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://distance.ktu.lt/kursai/verslumas/rinkos_aplinkos_tyrimai_II/116757.html
49. ZAKAREVIČIUS, P., KONTAUTIENĖ, R., GUMULIAUSKIENĖ A., PUKELIS, K., SAVICKIENĖ, I., (2008) *Modernios organizacijų valdymo teorijos*. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas ISBN 978-9955-12-318-7
50. ŽIBĖNIENĖ, Gintautė (2005) *Studijų programų kokybės vertinimo koncepcija ir ją veikiančios veiksniai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.svietimas.lt/konferencijos/Zibeniene.doc>
51. ŽILIUKAS, Pranas (2005) *Mechatronikos krypties magistrantūros studijų programų ir doktorantūros pertvarkymas ir atnaujinimas*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/vs_projektai/2.5-VS-03.ppt
52. ŽILIUKAS, P. (2006) *Universitetų vertinimas, akreditavimas ir reitingavimas*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.skvc.lt/files/Magistr/Ziliukas.ppt>
53. Apklausa.lt (2009) *Kas lemia studijų kokybę?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.apklausa.lt/f/kas-lemia-studiju-kokybe-p8126h3/answers/new>
54. Apklausa.lt (2009) *Studijų kokybė VGTU* [interaktyvus]. [žiūrėta 2009m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.apklausa.lt/f/studiju-kokybe-15938/answers/new>
55. PATRY, Jean-Luc, GASTAGER, Angela Zalcburgo universitetas (2004) *Kokybės vertinimo dilemos* [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/060_079patry.pdf
56. ŽIBĖNIENĖ, Gintautė VPU (2004) *Parengtų ir teikiamų įgyvendinti neuniversitetinių studijų programų išorinio kokybės vertinimo patirtis ir problemas* [interaktyvus]. VDU „Aukštojo mokslo kokybė“ 2004m. Nr. 1. [žiūrėta 2009m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/skc/downloads/zurnalo_arch/amk_1/080_093zibeniene.pdf

Dublino universiteto vadybos studijų programa³⁰

In the Junior Freshman year students must take seven courses, although two of these are half courses with the overall workload equal to six full year courses. Students must take three mandatory business courses: Introduction to management, Introduction to economics and Introduction to statistics.

Pirmas blokas pasirenkamųjų: business:

Human resource management; Operations management; Financial and management accounting; Marketing management; Applied finance; Organisation behaviour and change; Globalising civil society

Antras blokas pasirenkamųjų: business:

Strategic management: Theory and practice; International business; Organisation change; Financial reporting and analysis; Advances in marketing theory and practices; Managing non-profit organisations; Employee relations; Managing new product development.

³⁰ **Dublino universiteto vadybos studijų programa(2009)**<http://www.tcd.ie/courses/undergraduate/az/course.php?id=273>

BUSINESS STUDIES Courses Limerik

Programme Outline

LM050 Bachelor of Business Studies – Honours Bachelor Degree

Year 1	Semester 1	Semester 2		Summer
EC4101	Microeconomics	EC4102	Macroeconomics	
MG4031	Management Principles.	PM4002	Organisational Behaviour 1	
AC4001	Principles of Accounting	AC4002	Managerial Accounting	
MI4001	Business Information Management 1	MK4002	Marketing	
CM4203	Communications	MA4102	Business Mathematics 1	
Year 2	Semester 1	Semester 2		Summer
IN4003	Principles of Risk Management	EP4003	Entrepreneurship and Innovation	
PM4003	Human Resource Management	PM4004	Employment Relations 1	
FI4003	Finance	MA4104	Business Statistics	
EC4004	Economics for Business		Major Option 1	
MA4103	Business Mathematics 2		Major Option 2	
Year 3	Semester 1	Semester 2		Summer
MG4035	International Management	CO4320	Cooperative Education	CO4330 Cooperative
AC4305	Financial Information Analysis			
	Major Option 3			
	Major Option 4			
	Minor Option 1			
Year 4	Semester 1	Semester 2		Summer
EC4407	Ireland in the World Economy	MG4037	Strategic Management	
LA4005	Legal Environment of Business	LA4008	Company & Partnership Law	
	Major Option 5		Major Option 7	
	Major Option 6		Major Option 8	
	Minor Option 2		Minor Option 3	

Šaltinis: <http://www2.ul.ie/pdf/577639381.doc>

Kembridžo universiteto studijų programa**Core courses**

There are six core courses, all of which are taken by all students.

MS1 Organisational Behaviour

MS2 Quantitative Methods

MS3 Economics of Firms and Markets

MS4 Finance and Accounting

MS5 Operations Management

MS6 Marketing

The options

The options are in Lent term and can build upon the material covered in the core.

There are six options, from which you will choose two:

MS7 International Human Resource Management and Employment

MS8 Numerical Information and Environmental Policy

MS9 International Business Economics

MS10 Financial Markets, Risk and Regulation

MS11 IT Innovation and Business Transformation

MS12 Strategic Management

Šaltinis: http://www.jbs.cam.ac.uk/programmes/undergraduate/undergraduate_guide.pdf

Londono verslo mokyklos verslo vadybos studijų programa³¹

Course requirement: Traditional academic subjects (including natural sciences, economics, and humanities such as English literature and history) are preferred to subjects such as Business Studies or Accounting. AS level pass at grade A in Mathematics is required, together with the aptitude and willingness to develop further knowledge in mathematics

Usual standard offer: A level: grades A A B

International Baccalaureate: Diploma with 37 points including 7 6 6 at Higher level. Higher level Mathematics is strongly recommended, as are other traditional academic subjects (including natural sciences and humanities). Standard level Mathematical Methods is required

First year:

- Economics B
- One Quantitative Methods course
- Introduction to Psychology and Behavioural Science for Management
- One outside option *or* Elements of Accounting and Finance

Second year:

- The Process of Management
- Economics for Management
- Social Science Research Methods for Management
- Elements of Accounting and Finance *or* one course chosen from the following subject groups: Accounting and Finance, Economics and Economic History, Management Science, The International Context of Management, Public Policy and Legal Context of Management, Human Aspects of Organisations and Management

Third year:

(* half unit)

- The International Context of Management* and Strategy*
- International Marketing: A Strategic Approach
- Two courses chosen from the following subject groups: Accounting and Finance, Economics and Economic History, Management Science, The International Context of Management, Public Policy and Legal Context of Management, Human Aspects of Organisations and Management

First year

The first year provides a foundation for subjects taken in the second and third years. You take Psychology and Behavioural Science and compulsory courses in economics and quantitative methods. You choose your fourth course from a wide range of options offered by other departments.

³¹ <http://www2.lse.ac.uk/undergraduateProspectus2010/courses/Management/N203.aspx>

Second and third years

There are six compulsory courses, three in the second and three in the third year (two of which are half unit courses).

In the second year The Process of Management covers organisational decision making behaviour, social science perspectives on firms and their environments, and theories of management functions, such as production, innovation, and strategy development. Social Science Research Methods for Management provides a basis for critical assessment of management research and Economics for Management is an intermediate microeconomics course tailored to the degree course.

In the third year The International Context of Management deals with the functioning of the international system. Strategy brings an interdisciplinary analytical framework to the analysis of strategic issues. Marketing Management: A Strategic Approach considers both consumer and business research in marketing: you will write a research proposal for a virtual client. You must also take an introductory course in economics and accounting and finance.

You may choose your remaining options, either from the same groups or from groups covering international management, public and voluntary sector management, and human and organisational aspects of management. A list of the courses in each subject group follows.

Options

(* half unit)

Third year courses are marked †.

Accounting and Finance

- Managerial Accounting
- Principles of Finance
- Quantitative Finance †
- Financial Accounting, Analysis and Valuation †
- Auditing, Governance and Risk Management †

Economics and Economic History

- Economics for Management
- Macroeconomic Principles †
- Industrial Economics †
- Labour Economics †
- Comparative Economic Development: Late Industrialisation in Russia, India and Japan
- The Integration of Europe's Economy, 1815-1990
- Business and Economic Performance since 1945: Britain in International Context
- Economics of the Labour Market: Pay*
- Innovation and Finance in the 19th and 20th Centuries

Management Science

- Information Technology and Society
- Further Quantitative Methods (Mathematics)* and Statistical Models and Data Analysis*
or
- Further Quantitative Methods (Mathematics)* and Game Theory I*
- Operational Research Methods
- Model Building in Operational Research
- Decision Analysis
- Sample Surveys and Experiments*
- Aspects of Market Research*

The International Context of Management

- International Organisations
- Europe's Institutional Order
- The Politics of International Economic Relations
- Europe and the Global Economy

Public Policy and Legal Context of Management

- European Economic Performance
- Public Choice and Politics
- The Politics of Economic Policy
- Commercial Law or Law and Institutions of the European Union

Human Aspects of Organisations and Management

- Organisational Theory and Behaviour
- Human Resource Management
- Work, Management and Globalisation

Verslo vadybos bakalauro studijų programų privalumai ir trūkumai

Šalis ir modelis	Bruožai	Privalumai	Trūkumai
LT studijų programų rengimo metodika atitinka R. Laužacko ir R.L. Hammondo modelį (žr. 1 lentelė 9 psl.)	Orientuota į sistemiškumą, formalumą, techniškumą.	◆ Programos parengtos tiksliai, įvertinti kaštai, veikimo mechanizmas, įrodytas programos reikalingumas, pilnai paruošta formaliam įgyvendinimui; ◆ Universalumas, platus žinių laukas; ◆ Intensyvios žinios; ◆ Orientuota ne į tinkamų sprendimų išmokimą, o į žinių suteikimą unikaliems sprend. priimti;	◆ Per mažai akcentuojamas kokybės užtikrinimas, neskatinami ryšiai su išorinėm organizacijomis ir įmonėmis, neakcentuojamas programos cikliškumas, bei besimokančiojo tapsmas savarankišku; ◆ Per didelis dėmesys ne vadybos specialybės dalykams; ◆ Nepakankamai išvystyti lyderystės, projektų ir pokyčių valdymo ir kt. vadybos specialybės dalykai; ◆ Per siauros dalykų sritys; ◆ Per mažai praktinių įgūdžių; ◆ Žemas personalo ugdymo lygis; ◆ Neintegruota į tarptautinę rinką.
Airijos studijų programų rengimo metodika atitinka D. Kolbo modelį (žr. 1 lentelė 9 psl.)	Orientuotą į tvarkingą pateikimą ir sistemiškumą, bet neprarandanti orientacijos į savarankiškumą ir pasirinkimo galimybes.	◆ Laisvės suteikiama priklausomai nuo universiteto; ◆ Kai kuriuose universitetuose puikiai sistemiškai pateikiama programa; ◆ Pasirinkimo laisvė skatina motyvaciją; ◆ Pritaikyta tarptautinei rinkai; ◆ Orientuota į specialybės dalykus.	◆ Per mažai akcentuojama programa, tikslai, vertė, dalykai; ◆ Laisvė gali sukurti dėstyto problemą. ◆ Skirtumai tarp universitetų programų neleidžia mainų tarp studentų ir dėstytojų.
Didžiosios Britanijos studijų programų rengimo metodika atitinka D. Kolbo modelį. (žr. 1 lentelė 9 psl.)	Orientuojamasi į tą patį kaip ir Airijoje, į tapsmą savarankišku, mokymasis per praktiką. Akcentuojamas socialinis gyvenimas, veikla.	◆ Daug laisvių; ◆ Didelis dėmesys užklasinei veiklai; ◆ Daug praktikos; ◆ Pasirinkimo laisvė skatina motyvaciją; ◆ Pritaikyti tarptautinei rinkai; ◆ Studijų programos patikrintos laiko; ◆ Orientuota į specialybės dalykus.	◆ Daug laisvių; ◆ Neaiškumas kokia kvalifikacija bus įgyta; ◆ Per mažai akcentuojama programa, tikslai, vertė, dalykai; ◆ Laisvė gali sukurti dėstyto problemą.

Šaltinis: sudaryta autorės

Pagrindiniai studijų dalykai

Dalykas	Kreditų sk.	Dalyko sando tikslas	Argumentai
Aukštoji matematika	4	Ugdomi gebėjimai formuluoti ir įrodyti pagrindines teoremas, savybes ir formules, analizuoti konkrečius uždavinius, parinkti tinkama jų sprendimo būdą ir taikyti ekonomikoje ir vadyboje. Taip pat ugdoma galimybė, įgytas žinias pritaikyti tolimesnėse studijose ir su matematika susijusiose srityse.	Universitete reikia integruoti mokykloje įgytas matematinės žinias į naują, aukštesnio lygio studijų veiklą. Kadangi dalykas reikalingas tik integravimosi laikotarpiui ir perkvalifikavimui, todėl kreditų skaičių yra minimalus.
Informatika	6	Ugdomi praktiniai informacijos apdorojimo ir tvarkymo įgūdžiai. Formuojamas požiūris į kompiuterinių sistemų technologijas istorinėje perspektyvoje siejant jas su konkrečia veikla. Akcentuojamas informacinio pasirengimo nepertraukiamumas ir sistemiškumas.	Daugumą informatikos žinių įgyjame bendrojo lavinimo mokyklose, todėl kaip ir atveju su matematika šis dalykas skiriamas specifinėms žinioms įgyti ir perkvalifikavimui į aukštesnio rango uždavinių vykdymą.
Statistika	6	Ugdyti studentų gebėjimus tinkami taikyti svarbiausius statistikos metodus duomenų analizėje, teisingai juos parinkti, suvokti analizės principus ir interpretuoti rezultatus.	Būtina ne tik gebėti surinkti duomenis, bet ir juos statistikai apdoroti ir jais disponuoti, pritaikyti įvairioms reikmėms.
Mikroekonomika	4	Padėti suprasti bendruosius racionalios elgsenos, ribinės analizės principus, kurie gali būti naudojami analizuojant namų ūkių ir įmonių veiklą. Ugdyti gebėjimą analizuoti rinkos funkcionavimo mechanizmą, atpažinti kainų kitimą lemiančius veiksnius, analizuoti vartotojų elgsenos modelį. Išmokyti įvertinti ir palyginti firmų elgsenas skirtingose prekių rinkos struktūrose, analizuoti konkurencinius santykius darbo bei kapitalo rinkose, įvertinti jų įtaką darbo užmokesčiui ir užimtumui.	Fundamentalus dalykas, būtinas kiekvieno vadybininko žinių pagrindas.
Makroekonomika	4	Padėti suprasti makroekonominių modelių esmę, įsisavinti bendruosius ir specifinius makroekonomikos dėsningumus, suteikti nuodugnių ekonominės sistemos aprašymo ir skaičiavimo metodų žinių bei ugdyti gebėjimus jas taikyti praktikoje. Taip pat ugdyti gebėjimus analizuoti ir nustatyti bendruosius makroekonomikos rodiklius, ekonomikos politiką, ekonominio augimo ir stabilizavimo politikos esmę bei jos tipais.	Fundamentalus dalykas, būtinas kiekvieno vadybininko žinių pagrindas.
Apskaita	3	Supažindinti studentus su buhalterinės apskaitos teikiama informacija ir jos naudojimu įmonės tikslams pasiekti. Ugdyti gebėjimą mokėti vadovautis norminiais aktais, reglamentuojančiais finansinių rezultatų apskaitą ir atskaitomybę.	Verslo valdytojas privalo išmanyti tiek apskaitą tiek įmonės finansus, kad galėtų tinkamai vertinti finansinius rodiklius ir priimti strateginius finansinius sprendimus
Įmonių finansai	3	Išmokyti analizuoti ir prognozuoti įmonių finansines atskaitas ir pinigų srautus, vertinti investicinių sprendimų, finansinių išteklių pritraukimo, trumpalaikio turto finansinio valdymo efektyvumą. Ugdyti gebėjimą komentuoti galimą finansinių sprendimų poveikį įmonės veiklos rezultatams, vertinti rizikos ir laiko veiksnio įtaką pinigų srautams, supažindinti su finansų rinkų tipais ir finansinių instrumentų savybėmis bei kainų nustatymo modeliais.	

6 PRIEDAS (tęsinys)

Užsienio kalba	10	Gilinti studentų užsienio kalbos žinias vadybos srityje, supažindinti su specifinėmis sąvokomis, jų reikšme. Ugdyti gebėjimą laisvai bendrauti bei rašyti užsienio kalba	Šis dalykas itin aktualus, nes gyvename i ugdomės tarptautinėje rinkoje. Todėl plačiai vartojamos užsienio kalbos žinojimas yra privalomas. Nuolatinis kalbos vartojimas ir žinių gilinimas neleidžia prarasti įgūdžių.
Komercinė teisė	3	Pateikti komercinės teisės sampratą bei svarbiausias sąvokas, supažindinti su pagrindiniais komercinės teisės principais. Ugdyti gebėjimą dalykiškai bendrauti	Vadyba neatsiejama su administravimu, todėl teisinės žinios yra būtinybė. Komercinė teisė būtina kadangi vadyba siejama su komercija ir verslumu.
Civilinė ir darbo teisė	3	Supažindinti studentus su civilinės ir darbo teisės sampratomis bei kitomis svarbiausiomis sąvokomis. Padėti suprasti kai kuriuos civilinės ir darbo teisės kodekso straipsnius, reglamentuojančius civilinius ir darbo santykius.	Vadyba neatsiejama su administravimu, todėl teisinės žinios yra būtinybė. Verslo vadyboje yra nuolatinis kontaktas su žmonėmis, todėl civilinių ir darbo santykių teisės žinios privalomos
Psichologija ir kultūriniai ypatumai	4	Padėti įsisavinti pagrindines bendrosios psichologijos žinias, šiuolaikines psichologijos kryptis bei taikymo sritis. Supažindinti su pažintiniais procesais, motyvacija bei emocijomis, asmenybės struktūra ir jos brandos kriterijais. Padėti suprasti nacionalinio mentaliteto ir kultūros įtaką vadybinei veiklai. Supažindinti su pagrindiniais nacionalinės vadybos koncepcijomis bei skirtumais tarp šalių vykdant vadybinę veiklą.	Kadangi vadyba neatsiejama nuo tiesioginio bendravimo su žmonėmis, privalu išsiginčinti į žmogaus psichologiją norint sėkmingai vystyti verslą. Taip pat būtina išmanyti savo šalies mentaliteto ir kultūrinius ypatumus, jei norima optimalia išnaudoti galimybes.
Filosofija	2	Suteikti svarbiausių filosofiją pristatančių žinių. Išmokyti suprasti ir analizuoti pamatines filosofijos problemas bei savarankiškai modeliuoti jų sprendimus, sykiu suteikti metodologinių filosofijos įgūdžių. Išugdyti gebėjimus tradicinius filosofinius klausimus sieti su dabarties aktualijomis.	Bendram asmenybės ugdymui
Vadyba	10	Supažindinti su pagrindinėmis vadybos teorijomis, valdymo funkcijų (planavimo, organizavimo, vadovavimo ir kontrolės) ir metodų suvokimas, vadybos teorinių žinių gebėjimas taikyti praktinėje veikloje.	Kadangi tai yra ašinis šios studijų programos dalykas todėl jį studijuoti vertėtų itin nuodugniai, investuoti daugiau laiko. Taip pat tai yra labai plati tema, todėl natūralu, kad laiko apimtys turi būti proporcingos.
Tarptautinis verslas ir ekonominiai ryšiai	6	Supažindinti studentus su tarptautinio verslo ypatumais ir ugdyti tarptautinės veiklos planavimo įgūdžius. Išmokyti analizuoti ir įvertinti tarptautinę rinką, suteikti supratimą apie tarptautinio verslo operacijų organizavimo problemas. Suteikti pagrindines sistemines žinias apie tarptautinę prekybą, tarptautinį kapitalo judėjimą bei valiutinius santykius tarp pasaulio valstybių ir jų ūkio subjektų	Specifiškai atskleisti studijuojamas dalykas. Bendrosios vadybos žinių pritaikymas tarptautiniu mastu. Kadangi pagrindinės žinios jau įgytos kreditų skaičius yra nedidelis, bet pakankamas. Šiuo metu esame viską apimančiame globalizacijos procese, natūralu, kad reikia efektyviai kurti ir disponuoti tarptautinius ryšius, todėl šį dalyką būtina išskirti iš bendro vadybos konteksto ir analizuoti plačiau

6 PRIEDAS (tęsinys)

Žinių valdymas ir vadybiniai sprendimai	5	Išmokyti suprasti žinių vadybą kaip visumą, jos atskirus elementus ir veiklos ciklą, aplinkos ir žinių vadybos įmonės sąveiką. Išugdyti gebėjimą pritaikyti žinių vadybą konkrečios įmonės lygiui realizuoti. Padėti studentui suprasti valdymo sprendimų sampratą, jų vietą bei ryšį su kitomis vadybos kategorijomis. Ugdyti gebėjimą racionaliai priimti valdymo sprendimus, žinoti jų pagrindinius etapus ir turinį, įsisavinti organizacijos aplinkos ir valdymo sprendimų priėmimo procesą.	Bendram asmenybės ugdymui. Gebėjimų priimti sprendimus ugdymui.
Marketingas	10	Suteikti studentams bazinių marketingo žinių ir įgūdžių, padėti įsisavinti pagrindinius marketingo veikloje naudojamus terminus, apibrėžimus bei sąvokas. Ugdyti marketingo metodų ir principų sisteminių supratimą ir praktinio taikymo pagrindus bei atskleisti marketingo veiklos ypatumus bei sėkmių ar nesėkmių priežastinius ryšius.	Tai viena iš pagrindinių dedamųjų vadybos srityje, todėl jai turi būti skiriamas didelis dėmesys. Skatinamos ir praktinės užduotys.
Kainodara ir konkurencija	3	Siekti, kad studentai suvoktų visumą sudėtingų kainodaros klausimų, jų galimo sprendimo priklausomumą nuo konkurencinės situacijos ir įmonės tikslų. Supažindinti su praktikoje naudojamomis kainodaros strategijomis ir kainų nustatymo modeliais.	Kadangi vadyboje dažnai susiduriama su produkto kūrimu, išleidimu į rinką. Svarbu gebėti nustatyti savo konkurentus, jų privalumus ir trūkumus, bei suformuoti teisingą kainodarą puikiems rezultatams pasiekti.
Personalo valdymas	3	Supažindinti studentus su pagrindiniais personalo vadybos aspektais. Ugdyti suvokimą apie personalo svarbą sėkmingam įmonės funkcionavimui. Supažindinti su personalo planavimo, verbavimo, atrankos, mokymo ir vertinimo būdais bei jų panaudojimo prielaidomis.	Verslo vadyboje susiduriama su apskaita išorine ir vidine įmonės aplinka. Vidinėje aplinkoje itin svarbi sąveika su personalu, tinkamas žmonių parinkimas ir valdymas. Įmonės sėkmė priklauso tik nuo komandos.
Logistika	3	Suteikti logistikos sampratos, veikimo bei jos ir jos pagrindu veikiančių įvairių sistemų taikymo žinias bei ugdyti gebėjimą jas taikyti įvairiose verslo organizacijose, vertinant realias verslo sąlygas.	Bendriems gebėjimams gilinti ir įmonės veiklos sujungimo suvokimas.
Organizacijos valdymas	3	Suteikti žinių apie bendrąsias vadybos funkcijas ir metodus, organizacijos sandarą ir valdymo dėsningumus. Skatinti įsisavinti organizacijų veikimo principus, išugdyti gebėjimus tirti ir analizuoti organizacijos vidinius procesus bei vertinti juos aplinkos pokyčių kontekste, padėti suprasti vadybos paradigmos pokyčius ir svarbiausių šiuolaikinių vadybos teorijų nuostatas.	Tai viena svarbiausių vadybos funkcijų, todėl atskira jos analizė yra būtina. Bet fundamentaliosios žinios iš vadybos kurso jau yra įgytos, todėl kreditų skaičius nėra didelis.
Smulkaus verslo vadyba	3	Padėti studentui įsisavinti bazines dalykines žinias apie smulkaus verslo įmonių kūrimo ir administravimo principus, metodus ir priemones, bendrų ir veiklos strategijų bei verslo planų sudarymą, gebėti šias žinias taikyti analizuojant, planuojant ir administruojant smulkių įmonių veiklą bei sudarant verslo planą.	Specializacija.

6 PRIEDAS (tęsinys)

Prekybos įmonės vadyba	3	Suformuoti studentams reikiamų žinių visumą, kuri įgalintų juos suvokti vadybos svarbą įmonei ir mokėti nustatyti jos tikslus. Suteikti prekybos įmonės personalo, turto ir finansinių rezultatų bei finansavimo valdymui reikalingas žinias.	Specializacija
Gamybos organizavimas	3	Supažindinti studentus su gamybos organizavimo teoriniais pagrindais ir jų pritaikomumu praktinėje veikloje. Ugdyti gebėjimą įvertinti įmonės gamybos procesą, palyginti alternatyvius gamybos tipus, išdėstyti gamybos pajėgumą ir t.t.	Specializacija
Kursinis darbas	4	Ugdyti studento gebėjimus pasirinkti aktualią problemą, pagrįsti analizės metodus, rinkti informaciją apie problemišką reiškinį, mokėti ją apdoroti, analizuoti bei pateikti savo analitines išvadas.	
Praktika (3 kurso pabaigoje)	10	Susipažinti su įmonės istorija, organizacine struktūra, veiklos specifika, technologija, valdymo, gamybos ir darbo organizavimu, analizuoti gamybinius, ekonominius ir finansinius rezultatus, inovacinius procesus, darbuotojų motyvacijos ir kokybės vadybos sistemas, konkurencinę aplinką bei marketingo strategijas. Perimti atskirų organizacijos padalinių ir specialistų patirtį, atlikti kitus praktikos programoje bei individualioje užduotyje nurodytus darbus.	
Baigiamasis egzaminas	12	Patikrinti studento žinias, įgytas per ketverius vadybos studijų metus.	

Šaltinis: sudaryta autorės

Pasirenkamieji dalykai (3 ir 4 kursai. Viso 3 dalykai)

Šaka	Dalykas	Kreditų sk.	Dalyko sando tikslas
Finansų vadyba	Finansinių išteklių vadyba	3	Suteikti žinių apie finansavimo akciniu kapitalu, kreditinio finansavimo, finansinės nuomos specifiką, padėti įsisavinti įvairių finansavimo šaltinių esmines savybes. Ugdyti gebėjimą rengti ir pagrįsti įmonių veiklos finansavimo sprendimus.
	Finansų institucijos	3	Supažindinti su Lietuvos ir užsienio valstybių finansų ir kredito sistemomis, bankais, jų tipais bei funkcijomis. Lavinti gebėjimus identifikuoti ir palyginti įvairių finansinių institucijų savybes bei jų teikiamas paslaugas.
	Valstybės biudžeto formavimas	3	Išmokyti studentus suprasti, analizuoti ir vertinti šalies biudžetinę sandarą, valstybės biudžeto kaip politinės priemonės ir kaip didžiausio valstybės pinigų išteklių valdymo procesus, suvokti jų apskaitos tvarką ir procedūrą.
	Investicijų valdymo pagrindai	3	Suteikti pradinių teorinių ir praktinių žinių apie investicijų valdymą. Ugdyti gebėjimus analizuoti ir valdyti investavimo procesą.
	Įmonės veiklos analizė	3	Suteikti žinias, reikalingas atlikti įmonės gamybinės-ūkinės veiklos rezultatų ir finansinės būklės analizę bei atskleisti įmonės veiklos gerinimo rezultatus.
Marketingo vadyba	Prekės valdymas	3	Supažindinti su prekių asortimento, kokybės ir prekių ūkio valdymu bei produktų identifikavimo ypatumais. Ugdyti minėtų priemonių taikymo vidaus ir užsienio prekyboje gebėjimus.
	Kainodara	3	Padėti suvokti, kaip formuojama įmonės kainodaros politika, apimanti strateginius ir taktinius kainodaros sprendimus. Ugdyti praktinius kainodaros politikos formavimo įgūdžius bei gebėjimą koreguoti kainodarą atsižvelgiant į kintančius veiksnius.
	Marketingo kanalų valdymas	3	Padėti įsisavinti pagrindinius marketingo kanalų valdymo sritis aiškinančius teorinius modelius bei ugdyti gebėjimą juos sieti su praktinėmis situacijomis.
	Marketingo tyrimai	3	Supažindinti su teoriniais marketingo tyrimų metodais ir išmokyti juos taikyti kasdieninėje įmonių veikloje.
	Prekių identifikavimas ir asortimento valdymas	3	Suteikti žinių ir sugebėjimų suvokti prekių ūkio valdymo esmę ir reikšmę įmonės veikloje bei tarptautinėje prekyboje, išmokyti identifikuoti įvairių tipų prekių kokybę ir asortimentą
	Rėmimas	3	Igyti žinių apie rėmimo veiksnių ir priemonių grupes, jų naudojimo ypatumus, rėmimo strategijas bei rėmimo biudžeto sudarymą, gebėti žinias taikyti realių situacijų sprendimams, kuriant rėmimo programas.
Tarptautinio verslo vadyba	Tarptautinės prekybos pagrindai	3	Padėti suprasti tarptautinę prekybos politiką bei ugdyti gebėjimą analizuoti ir taikyti tarptautinių prekybos sutarčių nuostatas praktikoje.
	Eksporto organizavimas ir planavimas	3	Suvokti eksporto reikšmę šalių ir įmonių ekonominei plėtrai. Igyti žinių apie eksporto valdymo teorinius aspektus. Ugdyti gebėjimą įvertinti šalies ir eksporto rinkos aplinkas bei nustatyti įmonės eksporto potencialą.
	Valdymo kontrolė tarptautinėse firmose	3	Išmokyti suprasti valdymo kontrolės procesus bei jų esmę tarptautinėse firmose. Padėti įsisavinti bendrojo valdymo kontrolės tarptautinėse firmose metodologiją. Ugdyti gebėjimą lyginti ir vertinti tarptautinių firmų valdymo kontrolės modelius.
	Tarptautinio marketingo komunikacija	3	Suteikti žinių apie marketingo komunikacijų elementų panaudojimo tikslus, galimybes ir ribas tarptautinėse rinkose. Supažindinti su reikalavimais efektyviam marketingo komunikacijų pranešimui sukurti.
	Tarptautiniai atsiskaitymai	3	Supažindinti studentus su tarptautinės pinigų sistemos funkcionavimu, tarptautiniais atsiskaitymų principais ir jų organizavimu bei formomis.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Alternatyvieji dalykai (1 ir 2 kursai. Viso 4dalykai)

Dalykas	Kreditų sk.	Dalyko sando tikslas
Sociologija	2	Supažindinti su sociologijos samprata, sociologiniais metodais bei kitais šio mokslo aspektais. Padėti suprasti visuomenės struktūrinės ir funkcinės sąsajos, ištirti socialinių bendruomenių ir visuomenės gyvenimą bei procesus, kurie jungia ir skiria žmones ne tik kaip individus, bet ir kaip asociacijų, grupių ir institutų narius.
Politikos teorija	2	Padėti suprasti politikos struktūrą, vykstančius procesus bei jų įtaką visuomenei ir organizacijų veiklai.
Logika	2	Supažindinti su pagrindinėmis logikos sąvokomis, aptarti samprotavimų metu daromas neformaliąsias klaidas, išdėstyti šiuolaikinės logikos bei formaliosios dedukcijos pagrindus, kategorijų logikai. Siekiama ugdyti analitinę bei kritinę mąstyseną.
Europos ekonominė integracija	2	Supažindinti studentus su Europos ekonominės integracijos, kaip nuolat vykstančiu, procesu, Europos sąjungos mikro ir makro politikomis, jų tikslais bei problemomis bei Lietuvos ekonominės integracijos galimybėmis.
Dalykinė komunikacija	2	Suteikiama esminių dalykinės komunikacijos žinių, supažindinama su komunikacijos principais ir modeliais bei ugdomas gebėjimas jas taikyti praktiškai.
Ekonominės minties istorija	2	Suteikti informacijos apie ekonomines mokyklas, iškiliausius ekonomistus bei jų teorijas. Siekiama padėti studentui suvokti priežastinio - pasekminio ryšio svarbą ekonominiame gyvenime.
Finansinė matematika	2	Ugdyti studentų gebėjimą vertinti įmonės esamą būklę bei prognozuoti būsimąją. Taip pat išmokyti taikyti įvairius problemos sprendimo metodus bei pagrįsti sprendimus ekonominiais skaičiavimais.
Miestų ir regionų ekonomika	2	Supažindinti su atskirų Lietuvos miestų bei regionų ekonomine padėtimi, jų savitumais bei juose vykdomais projektais, veiklomis, kurios skatina miestų ir regionų vystymąsi.
Organizacinė elgsena	2	Supažindinti su asmenybės ir organizacijos sąveika, o tai leis geriau suvokti ir tinkamai aiškinti žmonių elgesį organizacijoje.
Paslaugų ekonomika	2	Suteikti žinių apie paslaugų veiklos prigimtį, veiklos rezultato kiekybinio ir kokybinio vertinimo ypatybes, paslaugų rinkos savitumus bei pasiūlos ir paklausos formavimąsi.
Darbo ekonomika	2	Pateikti išsamią darbo rinkoje susiklosčiusių santykių tarp darbuotojų ir darbdavių analizę bei paaiškinti, kaip šių santykių išdavoje susiformuoja atitinkamas darbo užmokesčio ir užimtumo lygis.
Transporto ekonomika	2	Supažindinti su transporto sektoriaus ir jo įmonių ekonomikos pagrindais, jų funkcionavimo principais.
Ūkinės veiklos analizė	2	Ugdyti gebėjimą atlikti įmonės ūkinės-finansinės veiklos įvertinimą ir pritaikyti jį valdyme. Supažindinti su ūkinės-komercinės veiklos analizės objektais, kryptimis, metodais bei techniniais būdais.
Žmonių išteklių valdymas	2	Perteikti žmonių išteklių vadybos pasiekimus, suteikti žinių tradicinio personalo valdymo ir strateginio žmogiškųjų išteklių valdymo srityje, supažindinti su jų skirtumais, pabrėžiant organizacijos ir žmogiškųjų išteklių strategijų priklausomybę.
Mokesčių politika	2	Supažindinti su Lietuvos bei kai kurių kitų didžiųjų šalių vykdoma mokesčių politika, jos įtaka šalies biudžetui bei visuomeniniam gyvenimui.
Bankininkystė	2	Supažindinti su šiuolaikinės bankininkystės teorijos ir praktikos pagrindais, ugdyti sugebėjimą orientuotis ir priimti sprendimus tipinėse bankinėse institucijose.
Nebankinių finansinių institucijų veikla	2	Supažindinti su nebankinėmis finansinėmis institucijomis – draudimo bendrovėmis, pensijų fondais bei kredito unijomis, jų veikla. Išskirti pagrindinius institucijų privalumus ir trūkumus bei skirtumus ir panašumais tarp jų.
Strateginis valdymas	2	Suteikti studentams žinių apie strateginio valdymo esmę, jo procesus, struktūrą ir funkcijas. Ugdyti gebėjimą atlikti strateginę tiriamojo objekto veiklos analizę.
Turto ekonomika ir vertinimas	2	Suteikti žinių, mastymo bei praktinio darbo įgūdžių, reikalingų turto ir verslo vertinimo pagrindų įsisavinimui.
Lietuvos ūkio istorija	2	Ugdyti gebėjimą suvokti ir vertinti Lietuvos ekonomikos raidą ir vystymosi tendencijas.

Šaltinis: sudaryta autorės.

VU Kauno humanitarinio fakulteto vadybos ir verslo administravimo antro kurso studentė Ana Taurienė rašo magistrinį darbą tema: verslo vadybos bakalauro studijų programų optimizavimas. Siekiu išsiaiškinti ar reikalingas studijų programų optimizavimas, bei kokie optimizavimo būdai būtų efektyvūs ir priimtini. Todėl siekdama gauti daugiau informacijos prašau Jūsų atsakyti į pateiktus klausimus.

Žinau, kad esate užsiėmęs žmogus todėl iš anksto dėkoju už dalyvavimą apklausoje.

Anketos pildymo instrukcija: pasirinktus atsakymus pažymėkite varnele.

1. Kokiame universitete studijuojate/dirbate? *(Jei dirbate keliose prašome pažymėti visus reikiamus)*

- Vilniaus universitetas
- Vilniaus universitetas Kauno humanitarinis fakultetas
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Kauno technologijos universitetas
- Klaipėdos universitetas
- Lietuvos žemės ūkio universitetas
- Mykolo Riomerio universitetas
- Šiaulių universitetas
- Vilniaus Gedimino technikos universitetas
- Kita (Irašykite).....

2. Kelintame kurse studijuojate?

Bakalauro:

Magistrantūros:

☐ 1 kursas	☐ 1 kursas
☐ 2 kursas	☐ 2 kursas
☐ 3 kursas	
☐ 4 kursas	

3. Ką studijuojate/dėstote?

- socialiniai mokslai
- humanitariniai mokslai
- tikslieji mokslai
- įvardinkite konkrečiai (studijų programą/dėstomą dalyką).....

4. Jūsų nuomone, ar šiuo metu esančios verslo vadybos studijų programos yra optimalios?

- Taip Ne Nežinau

5. Jūsų nuomone, yra dabartiniai šių programų trūkumai?(Irašykite)

.....

.....

.....

6. Jei trūkumus įvardinote, kaip siūlytumėte juos spręsti ?

.....

.....

7. Jei planotumėte studijuoti verslo vadybą, kurį universitetą pasirinktumėte?

- VU
 - VU KHF
 - KTU
 - VDU
 - Kita (Įrašykite).....
-

8. Kaip Jūs suprantate optimalią studijų programą?

- Optimaliai išnaudojamas paskaitų laikas;
 - Vienoda visos verslo vadybos studijų programos bazė, kuri įgalintų dėstytojų ir studentų mobilumą;
 - Kita (Įrašykite).....
-

9. Ar tikslinga optimizuoti verslo vadybos studijų programą Lietuvoje?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

10. Kokią naudą ši programa turėtų?

- Leistų užtikrinti dėstytoju ir studentų mobilumą (galėtų studijuoti ar dėstyti bet kuriame universitete, ar jį pakeisti studijų metu);
- Būtų efektyviau bendradarbiaujama dėstytojų mainuose
- Optimizuotų kaštus (Pvz.: vienas dėstytojas galėtų dėstyti keliuose universitetuose, nes dėstyti tą patį);
- Būtų išvengta dalykų karojimo;
- Kita (Įrašykite).....

11. Jūsų nuomone, kokia verslo vadybos studijų kokybė Lietuvoje?

L. gera	gera	vidutiniška	bloga	l. bloga

12. Kas lėmė pasirinkimo vietą studijoms? (Galite pažymėti kelis)

- Universiteto vardas;
- Dėstytojų kvalifikacija;
- Studijų programos sandara (vertinote dalykų sandus);
- Geografinis patogumas;
- Pažįstamų atsiliepimai;
- Kita;

13. Ką įvardintumėte kaip pagrindinius šiandieninių studijų trūkumus? (Galite pažymėti kelis)

- Nepakankamą techninį aprūpinimą
- Žemą/pasenusią dėstytojų kvalifikaciją
- Dabarties poreikių neatitinkančios studijų programos
- Per didelis studentų skaičius auditorijose
- Nepakankamas darbo organizavimas paskaitų metu
- Netinkamas teorijos ir praktikos santykis
- Kita (Irašykite).....

14. Ar manote, kad optimizuota studijų programa turėtų įtakos studijų kokybės gerėjimui?

- Taip
- Ne

15. Kaip manote, kurios iš šių priemonių turėtų didžiausią įtaką studijų kokybės gerėjimui? (Galite pažymėti kelis)

- Didesnė koncentracija į studijų praktiką;
- Materialinės, techninės bazės atnaujinimas;
- Intensityvesnis bendradarbiavimas su kitų šalių universitetais;
- Dėstytojų kvalifikacijos kėlimas;
- Kas kelis metus vykstanti dėstytojų atestacija;
- Studijų programų atnaujinimas, optimizavimas;
- Intensityvesnis bendradarbiavimas su verslo sektoriumi;

16. Jūs esate:

- Studentas
- Dėstytojas

17. Kiek Jums metų?

- 17-23
- 24-26
- 27-35
- 36 -45
- 46 ir daugiau

18. Jūsų lytis?

- Vyras
- Moteris

Labai Jums ačiū.

Pagarbiai, Ana Taurienė